

ZBORNIK POVZETKOV 3. KONGRESA SOCIALNE PEDAGOGIKE

Rogla 20.-22. oktober 2005

Založilo in izdalo: Združenje za socialno pedagogiko – Slovenska nacionalna sekcija FICE, Kardeljeva ploščad 16, 1000 Ljubljana

Uredila: Mija Marija Klemenčič

Programski odbor Kongresa: dr. Bojan Dekleva, dr. Helena Jeriček, Mija Marija Klemenčič, dr. Alenka Kobolt, dr. Špela Razpotnik.

Organizacijski odbor Kongresa: dr. Bojan Dekleva, Denis Grcič, dr. Helena Jeriček, Tanja Metelko Lisec, Uroš Metljak, Iris Sirnik, dr. Špela Razpotnik.

Sekretarka Kongresa: Mija Marija Klemenčič

© 2005 – vse pravice pridržane. Vsako razmnoževanje, delno ali v celoti, brez pisnega dovoljenja, se kaznuje po Zakonu o avtorskih pravicah. Besedila v zborniku niso lektorirana in so objavljena v bolj ali manj enaki obliki kot so bila prejeta.

Delovanje Združenja v letu 2005 finančno podpira Ministrstvo za šolstvo in šport. Organizacijo kongresa je podprlo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.013.42(063)

SLOVENSKI kongres socialne pedagogike z mednarodno udeležbo (3 ; 2005 ; Rogla)

Modeli dobre prakse v socialnopedagoškem delu - strokovni izzivi v družbi negotovosti : zbornik povzetkov 3. slovenskega kongresa socialne pedagogike z mednarodno udeležbo, Rogla, 20.-22. oktober 2005 / uredila Mija Marija Klemenčič. - Ljubljana : Združenje za socialno pedagogiko - Slovenska nacionalna sekcija FICE, 2005

ISBN 961-90563-3-7

1. Gl. stv. nasl. 2. Klemenčič, Mija Marija
222368768

ZBORNİK POVZETKOV

3. slovenskega kongresa socialne pedagogike

z mednarodno udeležbo

Modeli dobre prakse v socialnopedagoškem delu
– strokovni izzivi v družbi negotovosti

Rogla, 20.-22. oktober 2005

Uredila: Mija Marija Klemenčič

PROGRAM KONGRESA

ČETRTEK						
8 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Registracija udeležencev					
10 ⁰⁰ -12 ³⁰	Kulturni dogodek, otvoritev kongresa Plenarni predavanji					
12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Sym.1	S1	S2	S3	D1	D2
15 ³⁵ -16 ³⁰	W1	S4	S5	S6	D3	D4
16 ³⁰ -17 ⁰⁰	Odmor					
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	W2	S7	S8	D5	S9	D6
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Sym.2	S10	S11	S12	S13	D7
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ -21 ⁰⁰	Gledališka predstava: Črnci letijo v nebo					
21 ⁰⁰ ⇒	Pipi brother's band - ples					

SOBOTA						
7 ⁰⁰ -7 ³⁰	»Premakni se« - jutranja kavica malo drugače					
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk					
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarna predavanja					
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor					
10 ³⁰ -11 ³⁰	Okr. miza 2	D19			S26	
11 ³⁵ -12 ³⁰	Zrcalo kongresa					

PETEK						
7 ⁰⁰ -7 ³⁰	»Premakni se« - jutranja kavica malo drugače					
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk					
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarni predavanji					
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor					
10 ³⁰ -11 ³⁰	Sym.3	S14	S15	D8	S16	S17
11 ³⁵ -12 ³⁰	Sym.4	S18	S19		D9	D10
12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Predstavitve PŠ v predverju					
15 ³⁵ -16 ³⁰	Sym.5	S20	D11	D12	S21	D13
16 ³⁰ -17 ⁰⁰	W3	S22	S23	D14	S24	D15
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	Odmor					
	W4	D16	S25	Okr.	D17	D18
				Miza 1		
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Sym.6			Občni zbor ZZSP		
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ -21 ⁰⁰	Gledališka skupina PANGANI: Ti si moja mala punčka (UNOŽ)					
21 ¹⁵ -23 ⁰⁰	Odhod z baklami do koč na Jurgovem: Rock-punk koncert: GUB (Gužva u bajti)					
23 ⁰⁰ ⇒	Povratak v hotel, disko: družabno in spoznavno srečanje, ples					

Legenda:

Sym. – Symposium Recent developments in extra-familial care - the European dimension

W – Workshop Recent developments in extra-familial care - the European dimension

S – Sekcija

D – Delavnica

Okr. miza – okrogla miza

PROGRAM KONGRESA – PREGLED PO DNEVIH

ČETRTEK, 20. OKTOBER 2005

	Snežna dvorana					
8 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Registracija udeležencev in prejem gradiv					
10 ⁰⁰ -12 ³⁰	Kulturni dogodek (reparski nastop) Otvoritev kongresa Plenarno predavanje 1 Plenarno predavanje 2					
12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Symposium 1: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 1: Socialna vključenost	Sekcija 2: Samomori in samopoškodbe v zaporih	Sekcija 3: Vzgojno delo v osnovni šoli	Delavnica 1	Delavnica 2
15 ³⁵ -16 ³⁰	Workshop 1: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 4: Socialni kapital	Sekcija 5: Delo z osebami s posebnimi potrebami	Sekcija 6: Izobraževalne in prostočasne dejavnosti v ZPKZ	Delavnica 3	Delavnica 4
16 ³⁰ -17 ⁰⁰	Odmor					
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Workshop 2: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 7: Družina, materinstvo	Sekcija 8: Sodelovanje s starši	Delavnica 5	Sekcija 9: Socialnopedagoške intervencije pri delu z otroki/mladostniki	Delavnica 6
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Symposium 2: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 10: Brezposelnost	Sekcija 11: Vzgojne prikrajsanosti	Sekcija 12: Ulično delo	Sekcija 13: Šola in vedenjske motnje	Delavnica 7
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ -21 ⁰⁰	Snežna dvorana					
	Gledališka predstava: Črnci letijo v nebo					
21 ⁰⁰ ⇒	Disko					
	Pipi brother's band					

PETEK, 21. OKTOBER 2005

7 ⁰⁰ -7 ³⁰	Telovadnica					
	"Premakni se" - jutranja kavica malo drugače					
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk					
	Snežna dvorana					
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarno predavanje 3					
	Plenarno predavanje 4					
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor					
	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
10 ³⁰ -11 ³⁰	Symposium 3: Recent developments ... - the European dimension	Sekcija 14: Reševanje konfliktov	Sekcija 15: Otrok med CSD in vzgojnim zavodom	Delavnica 8	Sekcija 16: Strokovno delo v institucijah sistema izvrševanja kazenskih sankcij	Sekcija 17: Raznoslikosti 1
11 ³⁵ -12 ³⁰	Symposium 4: Recent developments ... - the European dimension	Sekcija 18: Delo z družino	Sekcija 19: Raznolikosti 2		Delavnica 9	Delavnica 10
12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Preddverje					
	Predstavitvev Produkcijske šole					
	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Symposium 5: Recent developments ... - the European dimension	Sekcija 20: Skupnost, skupina in negotovost	Delavnica 11	Delavnica 12	Sekcija 21: Institucionalna vzgoja	Delavnica 13
15 ³⁵ -16 ³⁰	Workshop 3: Recent developments ... - the European dimension	Sekcija 22: Duševno zdravje	Sekcija 23: Droge	Delavnica 14	Sekcija 24: Skupnostni okvir dela z mladimi	Delavnica 15
16 ³⁰ -17 ⁰⁰	Odmor					
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	Workshop 4: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Delavnica 16: gledališki nastop	Sekcija 25: Informiranje mladostnikov in staršev	Okrogla miza 1	Delavnica 17	Delavnica 18
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana				
	Symposium 6: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Občni zbor ZZSP				
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ -21 ⁰⁰	Snežna dvorana					
	Gledališka skupina PANGANI: Ti si moja mala punčka (Projekt UNOŽ)					
21 ¹⁵ -23 ⁰⁰	Odhod z baklami do koč na Jurgovem					
	Rock-punk koncert: GUB (Gužva u bajti)					
23 ⁰⁰ ⇒	Povratak v hotel - disko					
	Družabno in spoznavno srečanje, ples					

SOBOTA, 22. OKTOBER 2005

7 ⁰⁰ -7 ³⁰	Telovadnica				
	"Premakni se" - jutranja kavica malo drugače				
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk				
	Snežna dvorana				
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarno predavanje 5				
	Plenarno predavanje 6				
	Plenarno predavanje 7				
	Plenarno predavanje 8				
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor				
	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba		
10 ³⁰ -11 ³⁰	Okrogla miza 2	Delavnica 19	Sekcija 26: Medkulturnost		
11 ³⁵ -12 ³⁰	Snežna dvorana				
	Zrcalo kongresa				

PROGRAM KONGRESA – PODROBEN POGLED

ČETRTEK, 20. OKTOBER 2005

	Snežna dvorana					
8 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Registracija udeležencev in prejem gradiv					
10 ⁰⁰ -12 ³⁰	Kulturni dogodek: Adnan – ulični poet Otvoritev kongresa Plenarno predavanje 1 Darja Zorc-Maver: <i>Socialna pedagogika kot aktivna oblikovalka vsakdanjega življenja</i> Plenarno predavanje 2 Peters Friedhelm: <i>Why and How Institutions of Child and Youth Care Should Change</i>					
12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Symposium 1: Recent developments in extra-familial care - the European dimension	Sekcija 1: Socialna vključenost	Sekcija 2: Samomori in samopoškodbe v zaporih	Sekcija 3: Vzgojno delo v osnovni šoli	Delavnica 1	Delavnica 2
	Žižak Antonija: <i>Creating standards of good practise in the field of prevention of behaviour disorders – Croatian experience</i>	Pal Tončka: <i>Socialne veščine v (na) praksi</i> Šantej Marija: <i>Izobraževanje odraslih – socialna vključenost</i>	Kotnik Aleksander: <i>Preprečevanje samomorov v zaporih</i> Šorli Andrej: <i>Samopoškodbe in samomori obsojencev v ZPKZ Maribor</i>	Šuen Lidija: <i>Sorazredništvo</i> Klemenčič Ingrid: <i>»Procesna« intervencija v skupini mladostnic v osnovni šoli</i>	Borštnar Irena, Dežman Aleš, Prijatelj Sabina: <i>Jamboree Nizozemska 2005 – nasilje in spoštovanje v 10 jezikih</i>	Sirniki Iris: <i>Strokovnjak v krizni situaciji</i>
	Hough Michael: <i>School based counselling: the tensions, adaptations and advantages of working in schools</i>	Vodenik Karmen: <i>Učenje zaposlenih za življenje in delo v invalidskih podjetjih</i>				
15 ³⁵ -16 ³⁰	Workshop 1: Recent developments in extra-familial care - the European dimension	Sekcija 4: Socialni kapital	Sekcija 5: Delo z osebami s posebnimi potrebami	Sekcija 6: Izobraževalne in prostočasne dejavnosti v ZPKZ	Delavnica 3	Delavnica 4
	Müller Burkhard: <i>Informal Education in Youth Work; Similarities and Differences to Principles in Early Childhood Education (delavnica)</i>	Zgaga Pavel: <i>Socialna dimenzija v vzgoji in izobraževanju</i> Pšunder Mateja: <i>Socialne spretnosti za boljše medosebne odnose</i> Zrim Martinjak Nataša: <i>Socialni kapital v vzgoji in izobraževanju</i>	Gombač Sabina: <i>Delo socialnega pedagoga z mladimi po poškodbi možganov</i> Robič Irena: <i>Vloga in naloge zaposlenih v procesu vključevanja dolgotrajno bolnih otrok v vrtec</i> Trtnik Ana: <i>Prizadet otrok – prizadeta družina? Vloga vzgojitelja pri delu z družino otroka s posebnimi potrebami</i>	Cerjak Martin, Dovgan Fulvio: <i>Projekt Allegro – učenje tujih jezikov v ZPKZ Dob</i> Majcen Tomaž: <i>Predstavitve prostočasnih dejavnosti za obsojence v ZPMZKZ Celje</i> Zupančič Melita: <i>Izobraževanje in prostočasne dejavnosti zaprtih oseb</i>	Mesič Jurin Sandra, Pavlič Tanja: <i>Preventivno delo z otroki, učitelji in starši po programu Razvijanje pozitivnega samovrednotenja</i>	Černetič Igor, Lovišček Patricija: <i>Management in strokovno delo z zaprtimi osebami v ZPKZ Koper</i>

16 ³⁰ -17 ⁰⁰	Odmor					
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Workshop 2: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 7: Družina, materinstvo	Sekcija 8: Sodelovanje s starši	Delavnica 5	Sekcija 9: Socialnopedagoške intervencije pri delu z otroki/mladostniki	Delavnica 6
	Glaveanu Vlad-Petre: Educating and Understanding Children through Drawing	Drglin Zalka: Potovanje skozi mračne pokrajine. Mlade matere, znanosti in vsakdanje življenje	Kasjak Olga: Šola suportivnega starševstva z “MamAtavizijo”	Ravnik Slavica: Izvajanje treninga socialnih veščin pri pacientih s težjimi duševnimi motnjami	Koller-Trbovič Nivex, Žižak Antonija: Izvensudska nagodba = model dobre prakse u provedbi neformalnih sankcija	Klanšček Drago: Dotik – učinkovit način spoprijemanja s stresom
		Primožič Breda: Svetovalno delo z obsojenkami – materami	Trampuž Dragan: Projektno delo s starši skozi igro vlog		Koller-Trbovič Nivex, Žižak Antonija: Doživljaj društvenih intervencija djece i mladih s rizikom u ponašanju i/ili obitelji	
		Koštal Roman: Družine uživalcev drog in nekateri vidiki dela z njimi v programu visokega praga	Durjava Nataša, Cuder Alenčica: Novi izzivi v šoli - sodelovanje s starši			
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Symposium 2: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 10: Brezposelnost	Sekcija 11: Vzgojne prikrašnanosti	Sekcija 12: Ulično delo	Sekcija 13: Šola in vedenjske motnje	Delavnica 7
	Koch Joseph, Peters Friedhelm: From the classic residential-care home to a regionalized, flexible child and youth care system – prerequisites and paths to go	Grčić Denis, Žerovnik Vojka: Poklicna orientacija mladih z manj priložnostmi	Bevc Viktorija: Učinkovita dopolnitev metode skupinskega socialnega dela z metodičnimi elementi v programu priprave na nadomestno starševstvo	Brečko Franc, Sterle Ksenja: Vloga in omejitve prostovoljca pri uličnem delu	Grabeljšek Vlasta: Neuspešno spopadanje šole s konfliktnim in nasilnim vedenjem dijakov na poklicni šoli	Jeriček Helena: Depresija – obramba pred stresom
	Fudaly Peter: Dramatherapy in Emotional and Behavioural Disorders Correction	Mali Bernarda: Kako prekiniti krog brezposelnosti pri mladih?	Gorše Biljana: Zanemarjenost in razvujenost	Dominik Polona: Ulično življenje v Amsterdamu in socialno pedagoški pristop	Dobravec Sonja: Vloga šole v procesu integracije učencev s čustvenimi in vedenjskimi motnjami	
		Rapuš Pavel Jana: Nezaposlenost mladih in vidiki tveganja institucionalne izključenosti	Kasjak Olga: Nesocializirana jeza – vzrok številnim izpadom otrokovega besa in pobuda iskanjem najustrežnejših oblik pomoči	Urbančič Emilio, Vogrin Jerneja: Kritični pogled na situacijo mladostnikov na ulici		
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ - 21 ⁰⁰	Snežna dvorana					
	Gledališka predstava: Črnci letijo v nebo					
21 ⁰⁰ ⇒	Disko					
	Pipi brother's band					

PETEK, 21. OKTOBER 2005

7 ⁰⁰ -7 ³⁰	Telovadnica					
	"Premakni se" - jutranja kavica malo drugače					
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk					
	Snežna dvorana					
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarno predavanje 3 Frommann Anne: <i>Growing older in Child and Youth Care</i> Plenarno predavanje 4 Trede Wolfgang: <i>Social Care provisions for children and their families – a challenge for policy strategies</i>					
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor					
	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Symposium 3: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 14: Reševanje konfliktov	Sekcija 15: Otrok med CSD in vzgojnim zavodom	Delavnica 8	Sekcija 16: Strokovno delo v institucijah sistema izvrševanja kazenskih sankcij	Sekcija 17: Raznolikosti 1
	Bašić Josipa, Ferić Martina: <i>Review of needs and resource assessment in local community within Scientific project »Prevention of behaviour disorders in local community</i>	Filipčič Katja: <i>Vpliv novih oblik obravnavanja mladoletnih prestopnikov na (tradicionalno) vlogo kazenskopravnega sistem</i>	Močivnik Ladislav, Prelič Danijela: <i>Učinkovitost vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom</i>		Počivalšek Vanja, Zupan Irena: <i>Socialno integracijski cilji vzgojnega programa in pristočasne dejavnosti v prevzgojnem domu</i>	Rankelj Janez: <i>Akcijsko raziskovanje v socialni pedagogiki</i>
10 ³⁰ -11 ³⁰	Komárik Emil, Svetlíková Jana, Škoviera Albín: <i>Social pedagogues in school, the neglected role of psychoeducation curricula in the education of emotionally disturbed children</i>	Verbnik Dobnikar Tatjana: <i>Vrstniška mediacija – inovacijski projekt</i>	Šaponjić Svetlana: <i>Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod – izvajanje in dileme</i>	Bilban Katja, Kokelj Vida, Steiner Tjaša: <i>Predstavitev koncepta dela s starši v Mladinskem domu Jarše – diagnostika in korekcija vzgojnih stilov</i>	Grobelšek Andreja, Mikek Karmen: <i>Uspesabljanje prostovoljcev in prostovoljno svetovalno delo v zaporu</i>	Klemenčič Mija Marija: <i>Učenje refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu</i>
		Metelko Lisec Tanja: <i>Konstruktivno reševanje konfliktov v šoli s pomočjo mediacije</i>	Krajncan Mitja: <i>Otrok med centrom za socialno delo in vzgojnim zavodom</i>		Kruhar Bojan: <i>Vključevanje nevladnih organizacij v strokovno obravnavo zaprtih oseb</i>	
	Symposium 4: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 18: Delo z družino	Sekcija 19: Raznolikosti 2		Delavnica 9	Delavnica 10
11 ³⁵ -12 ³⁰	Bašić Josipa, Kranželič Tavra Valentina: <i>Scientific project »Prevention of behaviour disorders in local community«: Lessons learned from working in the field</i>	Čačinovič-Vogrinič Gabi: <i>Soustvarjanje edinstvenega delovnega projekta pomoči pri delu z družinami</i>	Rankelj Janez: <i>Kako zapisujemo otrokovo zgodbo?</i>		Kotnik Boštjan, Četina Andreja, Lipičar Tamara: <i>“Janez Levec v Evropi”: program mladinskih izmenjav (projekt Theatre the Help Phone Litva in projekt Polish Inspiration Poljska)</i>	Dekleva Bojan, Razpotnik Špela: <i>Predstavitev projekta Kralji ulice</i>
	Glaveanu Vlad-Petre: <i>Education through Art: A Model of Best Practice for Children, School and Community</i>	Simonič Barbara, Verbič Marija Veronika: <i>Globinska dinamika družinskih odnosov</i>	Rostohar Dženi: <i>Uživanje narave in družbe</i>			
		Poljšak Škraban Olga: <i>Kako nam raziskovanje družine pomaga pri delu z družino?</i>				

12 ³⁰ -14 ³⁰	Kosilo					
14 ³⁰ -15 ³⁰	Preddverje					
	Bajželj Boštjan, Milavec Majda: <i>Predstaviteljske produkcije šole</i> Habe Damjan: <i>Priprava in izvedba praktičnega pouka sitotiska pri delu z mladimi</i> Rant Meta: <i>Praktična uporaba rezalnika pri pouku v Produkcijški šoli</i> Steiner Tjaša: <i>Predstaviteljske produkcije oblikovanja v Produkcijški šoli</i>					
	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Symposium 5: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 20: Skupnost, skupina in negotovost	Delavnica 11	Delavnica 12	Sekcija 21: Institucionalna vzgoja	Delavnica 13
	Lebedina-Manzoni Marija, Jedud Ivana, Tihana Novak: <i>Elements of school success/failure through perspective of children and youth with behaviour disorders</i>	Bahovec Igor: <i>Potenciali in omejitve skupnosti: pomen skupnostnih odnosov za posameznikov razvoj in njegovo vključenost v družbo</i>	Kobolt Alenka in sodelavci v projektu UNOŽ: <i>Opis projekta Učenje na odru življenja (UNOŽ) - gledališče kot socialnointegracijska metoda</i>	Tanja Metelko Lisec: <i>Vrstniška mediacija v šoli - konstruktivno reševanje konfliktov</i>	Švarc Edita: <i>Doživljanje težavnih otrok/mladostnikov/ in dobrodelno hotenje vzgojiteljev</i>	Bajželj Boštjan, Milavec Majda: <i>Študija primera - analiza primera dijaka Produkcijške šole</i>
	Sýkora Petr: <i>Social Pedagogy in Czech Republic</i>	Černigoj Matej: <i>Samospoznavanje v kontekstu družbe negotovosti</i>			R. Ožek Simona: <i>Hiperprotektivnost v institucionalni vzgoji</i>	
Lea Šugman Bohinc: <i>Raziskovanje, varovanje in krepitev moči posameznika in družine v skupnosti za skupnost</i>		Škoflek Ivan: <i>Mladinski in vzgojni zavodi v prihodnosti</i>				
15 ³⁵ -16 ³⁰	Workshop 3: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Sekcija 22: Duševno zdravje	Sekcija 23: Droge	Delavnica 14	Sekcija 24: Skupnostni okvir dela z mladimi	Delavnica 15
	Sutherland Michael: <i>Reclaiming Childhood: It's our Risky Behaviour</i>	Gorenc Mateja: <i>Promocijsko in preventivno gradivo o duševnem zdravju v Sloveniji</i>	Krek Milan: <i>Otroci ceste in droge</i>	Verbič Marija Veronika, Simonič Barbara: <i>»Kako ukrotiti mladostnika?« ali regulacija mladostnikovih čutenj</i>	Podkrajšek Damjana, <i>Šolstvo, zdravstvo in sociala z roko v roki kot pomoč mladim pri odrasčanju v družbi tveganj</i>	Brinovšek Manja, Sivka Katja, Zupančič Kristina: <i>Gledališki medij v socialni pedagogiki – Učenje na odru življenja (UNOŽ) (izbor vaj 1)</i>
		Konec Juričič Nuša: <i>Pristop k krepitvi duševnega zdravja in preprečevanju samomorilnega vedenja v skupnosti – primer iz prakse</i>	Jazbec Lili: <i>O sebi odločam jaz, ne droga</i>		Svetin Jakopič Simona: <i>Vzgojni ukrep nadzorstvo organa socialnega varstva nekoč in danes</i>	
		Purkart Barbara: <i>Razvijanje dobre prakse v psihosocialni rehabilitaciji</i>	Modic David: <i>Socialno pedagoško delo na področju drog v okviru psihiatrije</i>		Velič Irena: <i>Delo v korist humanitarnih organizacij in lokalne skupnosti – izvajanja vzgojnega ukrepa na CSD Lj – Šiška</i>	
16 ³⁰ -17 ⁰⁰	Odmor					

PETEK, 21. OKTOBER 2005 (nadaljevanje)

17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba	Mala restavracija	Koča – Kamin soba
	Workshop 4: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension	Delavnica 16: Gledališki nastop	Sekcija 25: Informiranje mladostnikov in staršev	Okrogla miza 1	Delavnica 17	Delavnica 18
	Lighthart Leo: “Les nouveaux martyrs d’ Allah”, Internet fundamentalism and terrorism among Dutch Moroccan youngsters	Jazbec Marjeta, Krajnc Suzana: »Dežela Lepo in Prav« - dramska dejavnost mladostnikov s posebnimi potrebami	Gerjevič Mateja: Živa info točka oz. mladinski informator in svetovalec	Klemenčič Mija Marija, Krek Milan, Pinosa Rafo: Profesionalizacija poklica uličnega delavca v Sloveniji?	Dražumerič Tjaša, Pipan Maja, Vičar Živa: Gledališki medij v socialni pedagogiki – Učenje na odru življenja (UNOŽ) (izbor vaj 2)	Černigoj Matej, Razpotnik Špela: Potek skupinskega samospoznavnega srečanja
			Glušič Nada: Šola za starše kot izziv			
Krajnc Mina, Sande Matej: X-PRESS - tiskani in digitalni mediji v preventivnem delu z mladimi						
18 ⁰⁵ -19 ⁰⁰	Restavracija a la carte	Snežna dvorana				
	Symposium 6: Recent developments in extra-familiar care - the European dimension Evaluation of symposium	Občni zbor ZZSP				
19 ⁰⁰ -20 ³⁰	Večerja					
20 ³⁰ -21 ⁰⁰	Snežna dvorana					
	Gledališka skupina PANGANI: Ti si moja mala punčka (Projekt UNOŽ)					
21 ¹⁵ -23 ⁰⁰	Odhod z baklami do koče na Jurgovem					
	Rock-punk koncert: GUB (Gužva u bajti)					
23 ⁰⁰ →	Povratak v hotel - disko					
	Družabno in spoznavno srečanje, ples					

SOBOTA, 22. OKTOBER 2005

7 ⁰⁰ -7 ³⁰	Telovadnica				
	"Premakni se" - jutranja kavica malo drugače				
7 ³⁰ -9 ⁰⁰	Zajtrk				
	Snežna dvorana				
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰	Plenarno predavanje 5 Petrovec Dragan: <i>Razumevanje in usoda socioterapevtskega modela</i>				
	Plenarno predavanje 6 Kobolt Alenka: <i>Redne in izredne študentke o dodiplomskem študijskem programu socialne pedagogike</i>				
	Plenarno predavanje 7 Dekleva Bojan: <i>Analiza kompetenc v izobraževanju socialnih pedagogov</i>				
	Plenarno predavanje 8 Zorc-Maver Darja: <i>Prenova študijskega programa</i>				
10 ⁰⁰ -10 ³⁰	Odmor				
	Snežna dvorana	Klubska soba	Video soba		
10 ³⁰ -11 ³⁰	Okrogla miza 2	Delavnica 19	Sekcija 26: Medkulturnost		
	Dekleva Bojan, Kobolt Alenka, Zorc-Maver Darja: <i>Prenova študija socialne pedagogike</i>	Vene Simon: <i>Mladinski klub Jarše ali</i> "z eno nogo not in z drugo ven"	Benedik Irena: <i>Integracija migrantov - od prosilcev</i> <i>za azil do beguncev</i>		
			Starman Vesna: <i>Medkulturna vzgoja</i>		
11 ³⁵ -12 ³⁰	Snežna dvorana				
	Zrcalo kongresa				

KAZALO

Plenarna predavanja	25
Sekcije	33
Delavnice	87
Symposium: Recent Developments in extra-familial care – the European dimension	101
Workshops: Recent Developments in extra-familial care – the European dimension	109
Okrogli mizi	113
Posterji	115
Spremljevalni aktivnosti	119
Etični kodeks delavcev na področju socialne pedagogike	123
Abecedni indeks avtorjev	130

KAZALO

PLENARNA PREDAVANJA 25

PLENARNO PREDAVANJE 1

Darja Zorc-Maver: Socialna pedagogika kot aktivna oblikovalka vsakdanjega življenja 26

PLENARNO PREDAVANJE 2

Friedhelm Peters: Why and How Institutions of Child and Youth Care Should Change? 26

PLENARNO PREDAVANJE 3

Anne Frommann: Starati se v socialnopedagoškem poklicu 27

PLENARNO PREDAVANJE 4

Wolfgang Trede: Socialnopedagoška pomoč mladim in njihovim družinam - izziv za regionalno politiko 28

PLENARNO PREDAVANJE 5

Dragan Petrovec: Strokovno delo v institucijah sistema izvrševanja kazenskih sankcij 29

PLENARNO PREDAVANJE 6

Alenka Kobolt: Redne in izredne študentke o dodiplomskem študijskem programu socialne pedagogike 30

PLENARNO PREDAVANJE 7

Bojan Dekleva: Analiza kompetenc v izobraževanju socialnih pedagogov 31

PLENARNO PREDAVANJE 8

Darja Zorc-Maver: Prenova študijskega programa 31

SEKCIJE 33

SEKCIJA 1: SOCIALNA VKLJUČENOST

Tončka Pal: Socialne veščine v (na) praksi	34
Marija Šantej: Izobraževanje odraslih – socialna vključenost	35
Karmen Vodenik: Učenje zaposlenih za življenje in delo v invalidskih podjetjih	35

SEKCIJA 2: SAMOMORI IN SAMOPOŠKODBE V ZAPORIH

Aleksander Kotnik: Preprečevanje samomorov v slovenskih zaporih	36
Andrej Šorli: Samomori in samopoškodbe obsojencev v ZPKZ Maribor	37

SEKCIJA 3: VZGOJNO DELO V OSNOVNI ŠOLI

Lidija Šuen: Sorazredništvo	37
Ingrid Klemenčič: "Procesna" intervencija v skupini mladostnic v osnovni šoli	38

SEKCIJA 4: SOCIALNI KAPITAL

Pavel Zgaga: Socialna dimenzija v vzgoji in izobraževanju	39
Mateja Pšunder: Socialne spretnosti za boljše medosebne odnose	40
Nataša Zrim Martinjak: Socialni kapital v vzgoji in izobraževanju	41

SEKCIJA 5: DELO Z OSEBAMI S POSEBNIMI POTREBAMI

Sabina Gombač: Delo socialnega pedagoga z mladimi po poškodbi možganov	41
Irena Robič: Vloga in naloge zaposlenih v procesu vključevanja dolgotrajno bolnih otrok v vrtec	42
Ana Trtnik: Prizadet otrok- prizadeta družina? Vloga vzgojitelja pri delu z družino otroka s posebnimi potrebami	43

SEKCIJA 6: PROSTOČASNE DEJAVNOSTI V ZPKZ

Martin Cerjak, Fulvio Dovgan: Izvedba projekta Allegro v ZPKZ Dob	44
Tomaž Majcen: Predstavitev prostočasnih dejavnosti za obsojence v ZPMZKZ Celje: naj čas hitreje teče	44
Melita Zupančič: Izobraževanje in prostočasne dejavnosti zaprtih oseb	45

SEKCIJA 7: DRUŽINA, MATERINSTVO

Zalka Drglin: Potovanje skozi mračne pokrajine: mlade matere, znanosti in vsakdanje življenje	46
Breda Primožič: Svetovalno delo z obsojenkami - materami	46
Roman Koštal: Družine uživalcev drog in nekateri vidiki dela z njimi v programu visokega praga	47

SEKCIJA 8: SODELOVANJE S STARŠI

Olga Kasjak: Šola suportivnega starševstva z »MamAtavizijo«	48
Dragan Trampuž: Projektno delo s starši skozi igro vlog	49
Nataša Durjava: Novi izzivi v šoli - sodelovanje s starši	49

SEKCIJA 9: SOCIALNOPEDAGOŠKE INTERVENCIJE PRI DELU Z OTROKI/MLADOSTNIKI

Nivex Koller-Trbovič, Antonija Žižak: Izvansudska nagodba - model dobre prakse u provedbi neformalnih sankcija	50
Nivex Koller-Trbovič, Antonija Žižak: Doživljaj društvenih intervencija djece i mladih s rizikom u ponašanju i/ili obitelji	50

SEKCIJA 10: BREZPOSELNOST

Denis Grcić, Vojka Žerovnik: Poklicna orientacija mladih z manj priložnostmi	51
Bernarda Mali: Kako prekiniti krog brezposelnosti pri mladih?	52
Jana Rapuš Pavel: Nezaposlenost mladih in vidiki tveganja institucionalne izključenosti	52

SEKCIJA 11: VZGOJNE PRIKRAJŠANOSTI

Viktorija Bevc: Učinkovita dopolnitev metode skupinskega socialnega dela z metodičnimi elementi v pripravi na nadomestno starševstvo	53
Biljana Gorše: Zanimarjenost in razvajanost	54
Olga Kasjak: Nesocializirana jeza - vzrok številnim izpadom otrokovega besa in pobuda iskanjem najustreznejših oblik pomoči	54

SEKCIJA 12: ULIČNO DELO

Franc Brečko, Ksenja Sterle: Vloga in omejitve prostovoljca pri uličnem delu	55
Polona Dominik: Ulično življenje v Amsterdamu in socialno pedagoški pristop	55
Emil Urbančič, Jerneja Vogrin: Kritični pogled na situacijo mladostnikov na ulici	56

SEKCIJA 13: ŠOLA IN VEDENJSKE MOTNJE

Vlasta Grabeljšek: Neuspešno spopadanje šole z agresivnostjo dijakov na srednji poklicni šoli	56
Sonja Dobravc: Vloga šole v procesu integracije učencev s čustvenimi in vedenjskimi motnjami	57

SEKCIJA 14: REŠEVANJE KONFLIKTOV

Katja Filipčič: Vpliv novih oblik obravnavanja mladoletnih prestopnikov na (tradicionalno) vlogo kazenskopravnega sistema	58
Tatjana Verbnik Dobnikar: Vrstniška mediacija - inovacijski projekt	59
Tanja Metelko Lisec: Konstruktivno reševanje konfliktov v šoli s pomočjo mediacije	59

SEKCIJA 15: OTROK MED CENTROM ZA SOCIALNO DELO IN VZGOJNIM ZAVODOM

Ladislav Močivnik, Danijela Prelić: Učinkovitost vzgojnega ukrepa oddaje v Prevzgojni dom Radeče	60
Svetlana Šaponjić: Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod - izvajanje in dileme	61
Mitja Krajncan: Otrok med centrom za socialno delo in vzgojnim zavodom	62

SEKCIJA 16: STROKOVNO DELO V INSTITUCIJAH SISTEMA IZVRŠEVANJA KAZENSKIH SANKCIJ

Vanja Počivalšek, Irena Zupan: Socialno integracijski cilji vzgojnega programa in prostočasne dejavnosti v Prevzgojnim domu Radeče	63
Andreja Grobelšek, Karmen Mikek: Usposabljanje prostovoljcev in prostovoljno svetovalno delo v zaporu	64
Bojan Kruhar: Vključevanje nevladnih organizacij v strokovno obravnavo zaprtih oseb - predstavitev projekta terenskega dela društva Stigma v ZPKZ Ljubljana	65

SEKCIJA 17: RAZNOLIKOSTI

Janez Rankelj: Akcijsko raziskovanje v socialni pedagogiki	65
Mija Marija Klemenčič: Učenje refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu	66

SEKCIJA 18: DELO Z DRUŽINO

Gabi Čačinovič Vogrinčič: Soustvarjanje edinstvenega delovnega projekta pomoči pri delu z družinami	67
Barbara Simonič, Marija Veronika Verbič: Globinska dinamika družinskih odnosov: relacijski družinski model	67
Olga Poljšak Škraban: Kako nam raziskovanje družine pomaga pri delu z družino?	68

SEKCIJA 19: RAZNOLIKOSTI 2

Janez Rankelj: Kako zapisujemo otrokovo zgodbo?	69
Dženi Rostohar: Uživanje narave in družbe	69

SEKCIJA 20: SKUPNOST, SKUPINA IN NEGOTOVOST

Igor Bahovec: Potenciali in omejitve skupnosti: pomen skupnostnih odnosov za posameznikov razvoj in njegovo vključenost v družbo	70
Matej Černigoj: Samospoznavanje v kontekstu družbe negotovosti	71
Lea Sugman Bohinc: Raziskovanje, varovanje in krepitev moči posameznika in družine v skupnosti za skupnost	72

SEKCIJA 21: INSTITUCIONALNA VZGOJA

Edita Švarc: Doživljanje težavnih otrok/mladostnikov in dobrodelno hotenje vzgojiteljev	73
Simona R. Ožek: Hiperprotektivnost v institucionalni vzgoji	74
Ivan Škoflek: Mladinski in vzgojni zavodi v prihodnost	74

SEKCIJA 22: DUŠEVNO ZDRAVJE

Mateja Gorenc: Promocijsko in preventivno gradivo o duševnem zdravju v Sloveniji	75
Nuša Konec Juričič: Pristop h krepitvi duševnega zdravja in preprečevanju samomorilnega vedenja v skupnosti – primer iz prakse	76
Barbara Purkart: Razvijanje dobre prakse v psihosocialni rehabilitaciji	76

SEKCIJA 23: DROGE

Milan Krek: Otroci ceste in droge	77
Lili Jazbec: O sebi odločam jaz, ne droga	78
David Modic: Socialno pedagoško delo na področju drog v okviru psihiatrije	79

SEKCIJA 24: SKUPNOSTNI OKVIR DELA Z MLADIMI

Damjana Podkrajšek, Nuša Konec Juričič: Šolstvo, zdravstvo in sociala z roko v roki kot pomoč mladim pri odraščanju v družbi tveganj	80
Simona Svetin Jakopič: Vzgojni ukrep nadzorstvo organa socialnega varstva nekoč in danes	81
Irena Velič: Delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti: izvajanje vzgojnega ukrepa na Centru za socialno delo Ljubljana Šiška	82

SEKCIJA 25: INFORMIRANJE MLADOSTNIKOV IN STARŠEV	
Mateja Gerjevič: Živa info točka	83
Nada Glušič: Šola za starše kot izziv	84
Mina Kranjc, Matej Sande: X-PRESS – tiskani in digitalni mediji v preventivnem delu z mladimi	84

SEKCIJA 26: MEDKULTURNOST	
Irena Benedik: Integracija migrantov - od prosilcev za azil do beguncev	85
Vesna Starman: Medkulturna vzgoja	86

DELAVNICE 87

DELAVNICA 1	
Irena Borštner, Aleš Dežman, Sabina Prijatelj: Jamboree Nizozemska 2005 – nasilje in spoštovanje v 10 jezikih	88

DELAVNICA 2	
Iris Sirnik: Strokovnjak v krizni situaciji	88

DELAVNICA 3	
Sanda Mesič Jurin, Tanja Pavlič: Preventivno delo z otroki, učitelji in starši po programu Razvijanje pozitivnega samovrednotenja	89

DELAVNICA 4	
Igor Černetič, Patricija Lovišček: Management in strokovno delo z zaprtimi osebami v ZPKZ Koper	90

DELAVNICA 5	
Slavica Ravnik: Izvajanje treninga socialnih veščin (tsv) pri pacientih s težjimi duševnimi motnjami	91

DELAVNICA 6	
Drago Klanšček: Dotik – učinkovit način spoprijemanja s stresom	92

DELAVNICA 7	
Helena Jeriček: Depresija – obramba pred stresom	92

DELAVNICA 8	
Katja Bilban, Tjaša Steiner, Vida Kokelj: Predstavitev koncepta dela s starši v Mladinskem domu Jarše – diagnostika in korekcija vzgojnih stilov	92

DELAVNICA 9	
Boštjan Kotnik, Andreja Četina, Tamara Lipičar: »Janez Levec v Evropi«, program mednarodnih mladinskih izmenjav (projekt Theatre the Help Phone Litva in projekt Polish Inspiration Poljska)	93
DELAVNICA 10	
Špela Razpotnik, Bojan Dekleva: Predstavitev projekta cestnega časopisa Kralji ulice	94
DELAVNICA 11	
Alenka Kobolt s sodelavci: Opis projekta Učenje na odru življenja (UNOŽ) – gledališče kot socialnointegracijska metoda	95
DELAVNICA 12	
Tanja Metelko Lisec: Vrstniška mediacija v šoli - konstruktivno reševanje konfliktov	96
DELAVNICA 13	
Boštjan Bajželj, Majda Milavec: Študija primera – analiza primera dijaka Produksijske šole	96
DELAVNICA 14	
Marija Veronika Verbič, Barbara Simonič: Kako ukrotiti mladostnika?« ali regulacija mladostnikovih čutenj	97
DELAVNICA 15	
Manja Brinovšek, Katja Sivka, Kristina Zupančič: Gledališki medij v socialni pedagogiki - Delavnica Učenje na odru življenja 1 (UNOŽ)	97
DELAVNICA 16 – GLEDALIŠKI NASTOP	
Marjeta Jazbec, Suzana Krajnc: »Dežela Lepo in Prav« - igra mladostnikov s posebnimi potrebami	98
DELAVNICA 17	
Tjaša Dražumerič, Maja Pipan, Živa Vičar: Gledališki medij v socialni pedagogiki - Delavnica Učenje na odru življenja 2 (UNOŽ)	99
DELAVNICA 18	
Matej Černigoj, Špela Razpotnik: Potek skupinskega samospoznavalnega srečanja	99
DELAVNICA 19	
Simon Vene: Mladinski klub Jarše ali "Z eno nogo not in z drugo ven"	100

SYMPOSIUM

Recent developments in extra-familial care – the European dimension 101

SYMPOSIUM 1

Antonija Žižak: Creating standards of good practice in the field of prevention of behaviour disorders - Croatian experience 102

Michael Hough: School based counselling: the tensions, adaptations and advantages of working in a school 102

SYMPOSIUM 2

Joseph Koch, Friedhelm Peters: From the classic residential-care home to a regionalized, flexible child and youth care system – prerequisites and paths to go 103

Peter Fudaly: Dramatherapy in Emotional and Behavioral Disorders correction 103

SYMPOSIUM 3

Martina Ferić, Josipa Bašić: Review of needs and resource assessment in local community within scientific project "Prevention of behavior disorders in local community" 103

Emil Komárik, Jana Svetlíková, Albín Škoviera, Milan Pukančík, Eva Fulopová
Social pedagogues in school, the neglected role of psychoeducation curricula in the education of emotionally disturbed children 104

SYMPOSIUM 4

Valentina Kranželić Tavra, Josipa Bašić Scientific project "Prevention of behavior disorders in local community": Lessons learned from working on the field 105

Vlad – Petre Glăveanu, Ioana – Corina Glăveanu: Education through Art: A Model of Best Practice for Children, School and Community 105

SYMPOSIUM 5

Tihana Novak, Ivana Jeđud, Marija Lebedina-Manzoni: Elements of school success/failure through perspective of children and youth with behaviour disorders 106

Petr Sýkora Social pedagogy in the Czech republic 107

WORKSHOPS

Recent developments in extra-familial care – the European dimension 109

WORKSHOP 1

Burkhard Müller: Informal Education in Youth Work: Similarities and Differences to Principles in Early Childhood Education 110

WORKSHOP 2

Vlad – Petre Glăveanu: Educating and Understanding Children through Drawing 110

WORKSHOP 3

Michael Sutherland: It's our Risky Behaviour 111

WORKSHOP 4

Leo Ligthart: "Les nouveaux martyrs d'Allah", Internet fundamentalism and terrorism among Dutch Moroccan youngsters 112

OKROGLI MIZI 113

OKROGLA MIZA 1

Mija Marija Klemenčič, Milan Krek, Rafo Pinosa:
Profesionalizacija poklica uličnega dela v Sloveniji? 114

OKROGLA MIZA 2

Bojan Dekleva, Alenka Kobolt, Darja Zorc-Maver:
Prenova študija socialne pedagogike 114

POSTERJI 115

POSTER 1

Martin Cerjak, Polonca Žabkar Širec: Prostočasne dejavnosti obsojencev 116

POSTER 2

Damjan Habe – Habo: MKC – »mulce na ul'ce!« (Socialni kapital in ekologi v mladinskih kulturnih centrih) 116

POSTER 3

Tanja Štefančič, Vesna Radonjič – Miholič, Maja Ogrin: Program za pomoč mladim po nezgodni možganski poškodbi pri vračanju v izobraževanje 117

SPREMLJEVALNI AKTIVNOSTI	119
SPREMLJEVALNA AKTIVNOST V PREDDVERJU	
Boštjan Bajželj, Majda Milavec: Predstavitev produkcijske šole	120
Damjan Habe – Habo: Delavnica sitotiska	120
Meta Rant: Praktična uporaba rezalnika pri pouku	121
Tjaša Steiner: Praktična predstavitev pouka grafičnega oblikovanja	121
ZRCALO KONGRESA	
Iris Sirnik, Uroš Metljak, Špela Razpotnik: Zrcalo kongresa	122
ETIČNI KODEKS DELAVCEV NA PODROČJU SOCIALNE PEDAGOGIKE	123
ABECEDNO KAZALO AVTORJEV	130

PLENARNA PREDAVANJA

PLENARNO PREDAVANJE 1

Socialna pedagogika kot aktivna oblikovalka vsakdanjega življenja

Darja Zorc-Maver

Družbene spremembe, ki smo jim priča v razvoju družbe druge moderne, zastavljajo nova vprašanja: »Pred katerimi novimi nalogami, krizami je postavljen posameznik spričo novih »fleksibilnih pogojev« socialne integracije? Katere zahteve in nove naloge se zastavljajo socialni pedagogiki? Kako in s kakšnimi strategijami reagira socialna pedagogika kot profesija na nove družbene zahteve? In ne nazadnje: »Kakšna je družbena vloga in vpliv socialne pedagogike v slovenskem prostoru?«

Kratek skok v zgodovino socialne pedagogike dokazuje, da se je socialna pedagogika v slovenskem prostoru razvila kot disciplina in v zadnjih desetih letih razširila svoje polje delovanja na vse socializacijske ustanove, nevladne organizacije, društva itn.

Usmeritev v življenje, usmerjenost v prostor in skupnost, empowerment, senzibilnost za razumevanje in refleksijo položaja posameznika v okolju so elementi fleksibilne socialne pedagogike, ki posveča interes biografskim, življenjskim lastnostim posameznika. Temu so sledile tudi metodične spremembe, ki zahtevajo tudi bolj odprto in fleksibilno delovanje institucij.

Pred socialno pedagogiko pa se zastavljajo poleg teh vsebinskih nalog vprašanja: »Kako trg, ekonomiziranje, privatiziranje vplivajo na socialno pedagogiko?« Nemški socialni pedagog pravi: »Socialna pedagogika mora postati politična«, politična v smislu razvijanja senzibilnosti za razumevanje in konstrukcijo socialne realnosti.

PLENARNO PREDAVANJE 2

Why and How Institutions of Child and Youth Care Should Change?

Friedhelm Peters

PLENARNO PREDAVANJE 3

Starati se v socialnopedagoškem poklicu

Anne Frommann

Nemške izkušnje zadnjih dvajsetih let, posebej po letu 1990, strokovne diskusije znotraj FICE- mednarodno združenje za izvendružinsko vzgojo ter razprave znotraj univerz omogočajo sprejeti zaključek, da postaja staranje v socialno-pedagoškem poklicnem polju pomembno vprašanje in pomemben problem.

Ugotovimo lahko, da možnosti kvalitetnega stalnega strokovnega izpopolnjevanja oziroma pridobivanja dodatnih strokovnih kvalifikacij prispevajo k kvalitetnemu in osebno zadovoljivemu delu socialnih pedagogov. Tovrstno izpopolnjevanje je odvisno od materialnih resursov socialno pedagoških ustanov oziroma od višine osebnih prejemkov strokovnih delavcev na področju.

Opozoriti je potrebno, da v Nemčiji, tako na zvezni kot deželni ravni, na področju socialno pedagoških programov obstoja imperativ varčevanja. Hkrati se intenzivno govori o razvoju in zagotavljanju kvalitete socialno pedagoških programov. In starejši delavci stanejo več od mlajših. Morajo biti starejši temu ustrezno boljši ali vsaj enako dobri delavci od svojih mlajših kolegov?

Posebne kvalitete starejših delavcev lahko opredelimo. Lahko se povprašamo tudi ali imajo starejši delavci na tem področju posebne omejitve ali težave?

Dejstvo je, da so osnovna vprašanja in osnovni problemi socialnopedagoškega dela (katerega osnovno področje je skrb za marginalizirane mlade) povezana s problemi politične, pedagoške in tudi človeške narave. Problemi odslikavajo družbene zahteve, eksistencialne naloge, ki se dotikajo vsakega človeškega življenja. Takšna osnovna področja so na primer – vprašanje človekovih pravic, osnovne otroške pravice, vzgoja za mir in demokracijo, družbeno pozicioniranje družine in reševanje vprašanj povezanih z družinsko problematiko. Sprašujemo se, ali lahko spoznamo soodvisnosti med omenjenimi področji in ali različno stari strokovni delavci te povezave in odnose različno vrednotijo, razumejo oziroma zavzemajo do njih različna stališča.

Socialnopedagoška pomoč mladim je javna družbena skrb ter naloga. Hkrati je pomembna točka realizacije demokratičnega družbenega razumevanja. Kot takšna je odprta in dostopna politični kontroli. Zato področje potrebuje svetovanje, evalvacijo, raziskovanje in refleksijo. In vse omenjeno mora postati sestavni del tako osnovnega kot stalnega strokovnega izpopolnjevanja na socialnopedagoškem področju. In prav tu vidim ključne naloge starejših strokovnih delavcev.

Otroci, mladostniki in družine, ki potrebujejo programe in usluge socialne pedagogike, so izpostavljeni nevarnosti družbene diskriminacije in marginalizacije tudi zaradi tega, ker več „stanejo“ kakor „zaslužijo – prispevajo“. Starajoči se in stari ljudje sodijo v podobno kategorijo. Ne morejo več prispevati, kar jih družbeno umesti na podobno pozicijo kot marginalizirane mlade. Ta sorodnost v družbeni poziciji omogoča najti bližino in podobnosti med obema skupinama.

PLENARNO PREDAVANJE 4

Socialnopedagoška pomoč mladim in njihovim družinam - izziv za regionalno politiko

Wolfgang Trede

Socialno varstveni programi za mlade se v Nemčiji, (pa tudi mnogih drugih državah v Evropi) soočajo z naraščajočim nasprotjem med rastjo potreb po asistenci, pomoči in varstvu na eni ter finančnimi omejitvami na drugi strani. Naraščanje sodobnih socialnih problemov je povezano z ranljivostjo sodobnega posameznika, naraščanjem družinskih problemov, trganjem sosedske pomoči (visok odstotek neuspešnih družin in ločitev, odraščanje v enoroditeljskih družinah, velika mobilnost), oteženi procesi integracije priseljenih. Našteti pojavi prispevajo k povečevanju potreb po pomoči mladim in njihovim družinam, pri čemer naraščajo tudi klasični socialni problemi kot so: brezposelnost, revščina in stanovanjska stiska. Hkrati moramo ugotoviti, da so se ponudbe služb za pomoč mladim in družinam v Nemčiji v zadnjih 30 letih izjemno razvili tako v kvalitativnem kot kvantitativnem pogledu. Kritiki pravijo, da povečana ponudba povečuje povpraševanje, kar postaja v času, ko so socialne blagajne prej prazne kot polne, pomemben argument za vprašanja kot so: Ali si lahko Nemčija privošči tako veliko število javnih socialnih programov? Poleg takšnih, finančno motiviranih kritik na razmah in širjenje socialnih programov, se pojavlja tudi kritika, ki je uperjena proti naraščajoči diferenciaciji in pretirani specializaciji.

V prispevku bomo skušali odgovoriti na vprašanja in pokazati, kako se na to situacijo odzivajo centri za socialno delo. To bo prikazano na osnovi izkušenj iz okrožja Boeblingen – gospodarsko dobro razvite regije s približno 370.000 prebivalci, ki leži na jugozahodu države. Izhajali bomo iz podatkov, ki ilustrirajo socialno situacijo v regiji, predstavili strukturo pomoči otrokom, mladini in njihovim družinam.

Politični in strokovni problem se v tej regiji artikulira kot dilema oziroma kot vprašanje: Kako je mogoče, da smo v regiji, ki je gospodarsko in socialno dokaj „neproblematična“, ki ima dobro razvito mrežo modelov pomoči, tako na področju predšolske vzgoje, šol, dela z mladimi in družinami, priča neprestanemu povečevanju uporabnikov ambulantnih oblik pomoči in zavodske vzgoje (kar vključuje tudi stanovanjske skupine).

V drugem delu prispevka bo predstavljen koncept nadaljnjega razvoja pomoči mladim v tem okrožju, ki se skuša odzvati na pravkar opisane razvojne trende.

Cilji koncepta nadaljnjega razvoja so:

- povezovanje obstoječih resursov in izogibanje podvajanju ponudb;
- regionalna pristojnost posameznih ponudnikov (nevladnih organizacij ali združenj) za različne oblike pomoči;
- jačanje modelov, ki so usmerjeni v pomoč družini, jačanje ambulantnih oblik dela in večanje poudarka na delo s starši;
- nadaljni razvoj v smer bolj fleksibilnih in diferenciranih oblik pomoči s ciljem, da bi se pomoč organizirala za posameznike prilagojeno in hkrati učinkovito.

Pravkar opisan koncept smo v začetku junija 2004 začeli praktično izvajati in obsega:

- oblikovanje sedmih regionalnih služb za mlade;
- oblikovanje združenj izvajalcev za vsako regijo in določitev enega izvajalca za odgovornega za določene vrste pomoči;
- oblikovanje koordinatorja za posamezno regijo;
- vzpostavitev fleksibilnega sistema financiranja;

- oblikovanje regionalnega finančnega vira in vzpostavitev regionalne odgovornosti za financiranje;
- oblikovanje krajevno vodenih evidenc o porabi sredstev;
- oblikovanje skupnih standardov povezanih z delom s posamezniki;
- jačanje oblik pomoči vezanih na družino.

Prispevek bo v tretjem delu predstavil nekaj dosedanjih pozitivnih izkušenj s tem projektom.

Osnovna teza prispevka je, da se morajo sodobne oblike pomoči mladim in njihovim družinam profilirati tako strokovno kot tudi ekonomsko. Kar pomeni, da ob dvigu profesionalnosti ne smemo zanemariti vprašanj učinkovitosti. Čeravno je iskanje ravnotežja med obema poloma težko, je možno in izvedljivo. Os, ki to omogoča ni le "izumljanje novih metod" temveč tudi modro povezovanje resursov in regionalizacija pomoči.

PLENARNO PREDAVANJE 5

Razumevanje in usoda socioterapevtskega modela

Dragan Petrovec

Izhodišče razprave, je v omenjenem primeru zastavljeno ne le napačno in s popolnim nerazumevanjem, ampak na žalost tudi v skladu s prevladujočo kaznovalno naravnostjo pomembnega dela sveta.

Socioterapevtski model (ST) še zdaleč ni le model dela z obsojenimi. Gre za model funkcioniranja institucij, zlasti totalitarnih, ki so v praksi prav po zaslugi ideje in prakse socioterapije lahko bistveno bolj demokratične kot marsikatera na videz manj strukturirane (podjetja).

Da se lahko ST model izvaja tudi z obsojenimi, je treba najprej doseči ustrezen način funkcioniranja med zaposlenimi. Vsakdo, ki želi delovati kot psihoterapevt, mora najprej (praviloma skozi dolga leta) razčiščevati svojo osebnost in predelovati svoje težave, travme in obrambne mehanizme. Šele potem sme stopiti pred klienta. Podobno je s ST idejo v zavodih. Osebe mora najprej vzpostaviti direkten in horizontalen sistem komunikacije in šele potem se lahko loti dela z obsojenimi. Tak način dela je izredno naporen, ker enako terja temeljit pogled vase, poleg tega pa omogoča tim. ogledalo za vsakega člana institucije. S tem je preprečeno skrivanje za formalno avtoriteto in moč, ker se morajo vse odločitve pojasniti in zagovarjati pred vsemi. Zato ni čudno, da je ob uvajanju tega modela prišlo do hudih nasprotovanj zlasti s strani tistih, ki se niso želeli odpovedati formalni moči in avtoriteti, ki sta omogočali dobesedno »razpolaganje z ljudmi in njihovimi usodami«.

Danes se vračajo časi, ko strogo kaznovanje dobiva veljavo, ko skorajda katastrofalni stranski učinki te prakse in filozofije v ozadju niso pomembni (prenapolnjenost zaporov, sistematične kršitve človekovih pravic). Slovenija se je nekaj časa še upirala tem svetovnim kaznovalnim trendom, zdaj pa je videti, da padajo še zadnje ovire.

Razlage, da gre za drugačne obsojence, so enako zmotne in enako resnične kot vse pretekle čase, ko je bil izgovor podoben, če so se kaznovalci želeli izogniti pogledu vase. Družba pač ustvarja in določa kriminalno vedenje. Kolikor se spreminja, toliko se spreminjajo delinkventi.

Vprašanje o smiselnosti ST modela je v resnici vprašanje o smiselnosti pogleda vase. Ker je ta pogled prepogosto neprijeten, se mu raje izognemo. Na ta način se vzpostavlja sistem, v katerem so kaznovalci in vzgojitelji po definiciji brezhibni, tako kot tudi njihova ravnanja z delinkventi.

PLENARNO PREDAVANJE 6

Redne in izredne študentke o dodiplomskem študijskem programu socialne pedagogike

Alenka Kobolt

Izhajamo iz teze, da h kvaliteti socialnopedagoškega dela prispevajo tri skupine med seboj povezanih dejavnikov.

V prvo skupino umeščamo stopnjo profesionalizacije in odnose med sorodnimi profesijami, kvaliteto izvajanja in usmerjenost dodiplomskega izobraževanja, vzpostavljanje permanentnega strokovnega izpopolnjevanja ter supervizijo, ki zagotavlja evalvacijo strokovne prakse in prispeva k razvoju strokovne kompetence in identitete praktikov. Našteti elementi zagotavljajo prenos oziroma dvosmerno povezavo med razvojem teorije, raziskovanjem in prakso, kar je nujen pogoj za zagotavljanje kvalitete strokovnega dela.

V drugo skupino umeščamo elemente, ki se tičejo organizacije dela, pedagoškega menedžmenta in razvoja timov, zagotavljanja eko-fizičnih dejavnikov izvajanja socialnopedagoške prakse: kakovostno fizično oblikovanje ustanov, njihovo povezanost in sodelovanje, usmerjenost k uporabnikom in upoštevanje njihovih razvojnih, intelektualnih in emocionalnih potreb.

V tretjo skupino umeščamo elemente, ki se nanašajo na oblikovanje, ustanavljanje in dograjevanje kontinuuma različnih oblik, modelov socialno pedagoških dejavnosti in njihovo orientacijo v življenjski prostor.

Prispevek se usmerja v dejavnik, ki smo ga umestili v prvo skupino in sicer – način izvajanja in usmerjenost ter prednosti oziroma slabosti izvajanja dodiplomskega študijskega programa socialne pedagogike.

Suzi, Polona in Nuša so o sebi/študentkah socialne pedagogike napisale:

...” svobodne v izražanju sebe, odprte do profesorjev/ic, celostne v reševanju problemov, iniciativne pri reševanju idej, aktivne na vseh področjih, lepe, kar takšne pač smo, navdušene nad faksom, empatične vedno in povsod... Prijateljske do ljudi z roba družbe, energične v praksi, delavne, kadar je to potrebno, ambiciozna glede prihodnosti, glasne v boju za pravice, optimistične pred izpiti, gostobesedne pri debatah, inteligentne po naravi, naravne med seboj, jezne, ko se dogajajo krivice, ... skratka ena - A.”

Optimistična samoopredelitev, ki vzpodbudno predstavi dogajanje na dodiplomskem programu študija socialne pedagogike. Bolj kritične plati dosedanjega študijskega programa odstira kvalitativna evalvacija, opravljena v letih od 1997 do 2001. Iz distance štirih let in v razgibanem času bolonjske prenove bomo predstavili nekaj rezultatov te evalvacije z namenom – ne ponavljati istih napak, ustvariti kvaliteten študijski program, ki bo študentkam/tom omogočil pridobivanje temeljnih in specifičnih kompetenc, potrebnih za občutljivo in etično odgovorno socialno pedagoško delo.

PLENARNO PREDAVANJE 7

Analiza kompetenc v izobraževanju socialnih pedagogov

Bojan Dekleva

Med osnovnimi cilji tim. procesa »Bolonjske prenove« visokega izobraževanja je vzpostavitev pogojev za oblikovanje enotnega in čim bolj prehodnega evropskega visokošolskega prostora. Ta naj bi omogočal enostavnejše medsebojno priznavanje doseženih stopenj, širil možnosti nadaljevalnega in vseživljenjskega izobraževanja, povečeval zaposljivost diplomantov in krepil povezovanje med univerzami ter prakso. Kot eden od načinov za zagotavljanje vsega tega sta se začela uveljavljati koncepta kompetenc oz. učnih izidov, ki naj bi v prihodnje postala ključna pri razvijanju novih študijskih programov: pomembno naj ne bi bilo toliko, česa se je študent učil ali kaj so ga učili, temveč katere kompetence je osvojil. Študijski program naj bi postal osredotočen na doseganje kompetenc, kar bi preverjal s pomočjo predpisanih in preverljivih učnih izidov. Za razvijanje študijskih programov postane tako odločilno vprašanje, katere kompetence naj razvija. Diploma (z ustreznimi dodatki) kot potrditel o doseženih kompetencah pa naj bi po novem omogočale tudi delodajalcem boljše in lažje odločanje pri zaposlovanju diplomantov. Na Pedagoški fakulteti ter na Oddelku za socialno pedagogiko smo lansko leto opravili analizo kompetenc diplomantov socialne pedagogike. Zanimalo nas je, katere kompetence (in v kakšni meri) naši diplomanti dosegajo, ter katere (in v kakšni meri) naj bi dosegali v prenovljenem programu socialne pedagogike. V prispevku bodo prikazani rezultati te analize.

PLENARNO PREDAVANJE 8

Prenova študijskega programa

Darja Zorc-Maver

Na oddelku za socialno pedagogiko smo na osnovi sprotne analize študijskega programa, program študija socialne pedagogike sproti spreminjali, dopolnjevali v skladu z razvojem stroke in potrebami trga. Na eni strani se je širilo področje zaposlovanja socialnih pedagogov, kar je zahtevalo razvoj novih doktrin, na drugi strani pa je razvoj discipline terjal nove vsebine. Bolonjska prenova nudi možnost, da ponovno premislimo nekatera temeljna vprašanja v zvezi z razvojem stroke: »Kakšen profil socialnega pedagoga želimo izobraziti na dodiplomskem in podiplomskem študiju?« »Kako zastaviti odnos med prakso, refleksijo in raziskovanjem?«, »Kako izobraziti širok profil socialnega pedagogika in hkrati ohraniti diskurz socialne pedagogike?«. Pozitivni vidik prenove vidim ravno v tej kritični refleksiji obstoječega programa, ki naj bi v prihodnosti na osnovi kompetenčne analize, doprinesla k bolj preglednemu študiju, večji izbirnosti in načrtovanju študija s strani študenta, integraciji teorije, prakse, raziskovanja in refleksije študenta že v času študija. Študent naj bi na osnovi pridobljenih znanj in lastnih virov integriral vse naštetne dimenzije in prihajal do novih spoznanj, s čimer bi razvijal samostojno in kritično profesionalno identiteto. Vse to naj bi doprineslo korak naprej v razvoju profesije in strokovne identitete socialnega pedagoga.

SEKCIJE

SEKCIJA 1: SOCIALNA VKLJUČENOST

Socialne veščine v (na) praksi

Tončka Pal

Namen mojega prispevka je opogumljanje strokovnih delavcev za spremljanje dijakov s težavami v socialni integraciji v tujini. Dosedanje izkušnje so pokazale, da si dijaki želijo spoznavanja širšega okolja bivanja. Za ta način pridobivanja znanja se težje odločijo strokovni delavci. Dijaki imajo željo po bivanju v tujini, potrebujejo pa pomoč strokovnih delavcev, ki se izogibajo novim izzivom, odsotnosti od doma in vlaganju dodatnega dela, ki ni posebej nagrajeno.

Projekt obsega:

1. izbiro in pripravo programa;
2. pripravo dijakov pred odhodom;
3. spremljanje v tujini;
4. evalvacija.

1. Po usklajevanjih s tujim partnerjem smo oblikovali program z naslovom Počutite se enakopravno in izpopolnite svoje znanje in samopodobo. Udeleži se deset dijakov, ne glede na učni uspeh, važno pa je, da niso pod vplivom prepovedanih substanc en mesec pred odhodom. Tritedenska namestitve v tujini je za nekatere odlična motivacija.

2. Večina dijakov še ni bila v tujini več dni. Pred odhodom jih skrbi komuniciranje v tujem jeziku ter način življenja v drugi državi, kje bodo nastanjeni, kakšna bo hrana, koliko denarja morajo imeti s seboj, če lahko kupujejo v trgovinah, kakšne so cene izdelkov, kakšen je delovni čas, če gredo lahko sami v mesto, koliko časa so lahko zunaj, ali se srečajo z drugimi dijaki. Odgovore na ta vprašanja, jim posredujemo na razrednih urah in dodatnih srečanjih. Pripravimo tudi srečanje s starši. Priprava na odhod sedaj poteka tudi že med dijaki, ker projekt poteka že peto leto. Na izobraževanje v projektu mobilnosti se dijaki pripravljajo celo šolsko leto pri različnih šolskih predmetih: kuharstvu, hrani in pijači, gostinskem poslovanju, družbenih znanjih, umetnosti, angleščini.

3. Spremljanje dijakov se je odražalo na ta način, da smo skrbeli za udeležbo in izvajanje programa:

- bivanje v mladinskem hotelu, izkušnje z ostalimi gosti ter skupinami,
- samostojno odhajanje na delovno prakso,
- organiziran prosti čas,
- strokovno teoretične vsebine,
- krepitev vloge posameznika v skupini in skupine kot celote.

4. Izvajanje programa je potekalo lažje kot doma, ker so bili dijaki motivirani, da se izkažejo v drugi državi in da prejmejo certifikat. Držali so se navodil, ker je bilo za njih to novo, neznano okolje. Pri nekaterih dijakih je bilo potrebno spodbujanje, pokazala se njihova razvajenost (bivalni pogoji, hrana, časovni plan) in pomanjkanje vztrajnosti. Dodatna vzpodbuda za nadaljevanje projekta je letošnja Nacionalna nagrada za kakovost Leonardo da Vinci. Še vedno pa strokovnim delavcem pomeni največjo motivacijo spoznanje, da je socialna pedagoška pomoč našim dijakom omogočila pridobivanje znanja in socialnih veščin, kar je pomembna izkušnja za njihovo poklicno in življenjsko pot.

Izobraževanje odraslih – socialna vključenost

Marija Šantej

Odrasli doživljajo svojo vključenost na različne načine, različno jo pojmujejo in različno se z njo zadovoljijo ali pa obremenjujejo. Izguba delovnega razmerja, presežni delavci, delavci brez poklica in starejše – težje zaposljive osebe doživljajo socialne odnose bolj kot socialno izključenost. Podobno se dogaja mladim odraslim, ki so izstopili iz rednega izobraževanja. Socialno izključenost najbolj izkusijo tisti odrasli, ki so izstopili iz izobraževanja na srednji stopnji. Kot osebe brez izobrazbe in poklica doživljajo različne stigme.

Tudi srednja šola lahko v veliki meri nastopi kot socialni mediator. Srednješolski izobraževalni načrti, ki se s katalogi znanj in veščin prilagajajo potrebam odraslih, zlasti pa prepoznavnost šole, ki ima razumevanje z odraslimi, lahko omogočijo, da se odrasli vključijo v izobraževanje. Že sama srečanja z vrstniki, zlasti pa vzpostavljanje novih odnosov na partnerski osnovi so garant za spreminjanje mnenja o šoli in o pomenu uporabnega znanja.

Novi pristopi, ko lahko odraslim potrdimo neformalno usvojena znanja in veščine s certifikati nacionalnih poklicnih kvalifikacij, so še korak naprej v osebni rasti odraslih udeležencev izobraževanja. Srednja zdravstvena šola Celje izvaja izobraževanje že 50 let, tudi izobraževanje odraslih. V zadnjih letih se je vpis v šolo povečeval. Prepričani smo, da se je večje število udeležencev odločilo za izobraževanje v naši šoli zato, ker ne izvajamo klasičnih – popoldanskih predavanj, ampak izvajamo skupinske in individualne konzultacije, ki jih obogatimo z mentorstvom in razumevajočim svetovanjem.

Učenje zaposlenih za življenje in delo v invalidskih podjetjih

Karmen Vodenik

Še vedno potekajoči procesi tranzicije v Sloveniji kažejo na najrazličnejše težave, med katere sodi tudi področje marginalizacije nekaterih družbenih skupin, zaposlenih v invalidskih podjetjih. Odpravljanje dejavnikov, ki te skupine postavljajo v neugoden položaj nasproti trgu dela, temelji tudi na vseživljenjskem učenju. S poudarkom na kontinuiranem učenju za življenje in delo se bo pri posameznikih dosegal napredek v osebni in profesionalnem razvoju, to je dvig kakovosti poklicnega znanja, ki se navezuje na praktično usposobljenost. Dolgoročno pa se bo na podlagi posameznikove motivacije za učenje in skrbi za lasten razvoj pokazala tudi povečana konkurenčnost invalidskih podjetij, ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest, s tem pa večanje zaposljivosti zaposlenih.

Postopno spajanje »ponudnikov izobraževanja« in delovnega okolja prinaša in razvija »dobre prakse« kot dodane vrednosti in izboljšane metodološke korake na področju izobraževanja ter uresničevanja strateških ciljev invalidskih podjetij. Usklajeno delovanje nosilcev izobraževalnega razvoja zagotavlja in ponuja zaposlenim prijazno in kakovostno učenje ter usposabljanje na delovnem mestu, s tem pa tudi povečevanje delovne učinkovitosti.

Razvoj inovativnih modelov in pristopov v sistemu izobraževanja in usposabljanja za ranljive skupine v invalidskih podjetjih pa bo najbolj učinkovit in kvaliteten prav s povezovanjem nacionalnih in transnacionalnih razvojnih partnerstev na področju prepletanja znanj, izkušenj in dobrih praks. Podlage in možnosti za razvoj inovativnih

izobraževalnih vsebin in metod dela omogoča na mednarodnem nivoju Program pobude skupnosti Equal v Sloveniji, ki se izvaja v okviru Evropskega socialnega sklada Pobude Equal in katerega glavni cilj je zagotavljanje enakih možnosti na trgu dela tako za zaposlene kot iskalce dela. RACIO SOCIAL, Zavod za razvoj socialnih in zaposlitvenih programov je koordinator RP SINTEZA, ki se ukvarja s problemi vseživljenjskega učenja najbolj ranljivih zaposlenih v invalidskih podjetjih. Ravno naložba v znanje je dolgoročno najdonosnejša aktivnost, ki naj bi preko učenja potekala vse življenje, v vseh obdobjih in za vse družbene vloge.

SEKCIJA 2: SAMOMORI IN SAMOPOŠKODBE V ZAPORIH

Preprečevanje samomorov v slovenskih zaporih

Aleksander Kotnik

Samomor je najpogostejši razlog smrti v zaporih. V Sloveniji je dvanajstkrat več samomorov med zaprtimi osebami kot med ostalo populacijo. V zadnjih desetih letih, od 1995 do 2005, je v naših zaporih umrlo 57 oseb. V več kot polovici primerov (30) je bil vzrok smrti samomor. Najpogosteje uporabljena metoda je bila obešanje, sledi predoziranje s tabletami ali drogo. Beležimo tudi dva primera rezanja. Vsi storilci so bili moškega spola in slovenske narodnosti. Najbolj ogrožena kategorija so priporniki. Najnevarnejše je obdobje takoj po odvzemu prostosti. Od vseh samomorov jih je bilo 30% izvršenih v prvem tednu bivanja v zaporu. Samomorilna ogroženost lahko nastopi tudi v času pred odpustom. V dveh primerih sta obsojenca izvedla samomor na prostem izhodu, doma. Na Upravi RS za izvrševanje kazenskih sankcij smo konec leta 2003 sprejeli strategijo preprečevanja samomorov, katere glavne vsebine so:

- usposabljanje osebja za prepoznavanje znakov samomorilne ogroženosti;
- triažna ocena samomorilne ogroženosti za vsako na novo sprejeto osebo;
- metode ukrepanja in nudenja pomoči;
- analiza dogodka;
- pomoč udeležnim.

Pričeli smo s sistematičnim izobraževanjem, ki je osredotočeno na prepoznavanje samomorilne ogroženosti in se ga je do sedaj udeležilo preko 150 delavcev. Pri vsaki na novo sprejeti osebi, ki ji je bila odvzeta prostost, ocenimo samomorilno ogroženost s pomočjo triažnega vprašalnika. Osebam, pri katerih smo ugotovili ogroženost, nudimo ustrezno pomoč, bodisi v okviru zavoda ali v sodelovanju z zunanjimi zdravstvenimi institucijami.

Samomori in samopoškodbe obsojencev v ZPKZ Maribor

Andrej Šorli

Samomor je odločitev, možnost, izhod ali zaključek, ki ga ima v svojem življenju na razpolago vsakdo od nas. Lahko nas misel nanj le prešine, lahko jo hranimo kot zadnjo "rešitev", lahko pa je v določenem trenutku krize tista odločitev, ki se nam zdi še edina možna in izvedljiva. Suicidalnim osebam se zdi, kot da je za njih življenje izgubilo vsako vrednost. Edino kar si želijo je prenehanje hude čustvene bolečine in konca težav, v katerih trenutno so. Prevladujoče čustvo nekoga, preden napravi samomor, je brezup in nemoč. Na en uspel samomor se zgodi od 5 do 15 samomorilnih poskusov. Četrtna ljudi, ki so poskušali storiti samomor, je dejanje kasneje še ponovila, četrtna tistih, ki so končali svoje življenje s samomorom, pa je v svojem življenju že poskušala storiti samomor. "Avtoagresivna dejanja so v zaporih veliko pogostejša kot med populacijo zunaj njih, saj je koeficient samomorilnosti v zaporih nekje 4 do 6 krat višji, kot je koeficient izven njih.

Faktorji, ki vplivajo na obsojenčevo motivacijo za samomor so:

1. kaznovalna vloga zapora;
2. odklonitev stikov večjega števila ljudi;
3. izguba kontrole nad življenjem;
4. izguba zasebnosti;
5. izguba prijateljev in družine;
6. zaprtost zaporskega življenja;
7. klima nasilja, strahu, nezaupanja.

Največ storjenih samomorov oz. poskusov samomora je v prvih dneh po odvzemu prostosti ter tik pred obravnavo ali po obravnavi na sodišču, kar kažejo podatki za 10 letno obdobje v Zaporih Maribor. V 10 letnem obdobju je bilo izvršeno v zavodu 6 samomorov, od tega so bili vsi storjeni med priporniki. Navedeno nam kaže, koliko bolj je obremenjujoč za posameznika pripor, kakor prestajanje kazni na oddelku za obsojence. Vsi samomori so bili izvršeni z obešanjem ter v prostorih priporniških sob. Skoraj vsi priporniki, ki so storili samomor, so bili obdolženi oz. utemeljeno osumljeni storitve težjih kaznivih dejanj ter jim je grozila v kolikor bi bili spoznani za krive, daljša zaporna kazen. Samo eden od njih je že bil predhodno kaznovan na krajšo zaporno kazen, vsi ostali so se "srečali" s penalno ustanovo prvič. Koeficient samomorilnosti je v priporu običajno do 10 krat višji kot med zunanjo populacijo. Kar 50% vseh samomorov je bilo storjenih v prvih 10 dnevih, ko jim je bil pripor odrejen.

SEKCIJA 3: VZGOJNO DELO V OSNOVNI ŠOLI

Sorazredništvo

Lidija Šuen

V današnjem času, polnem negotovosti, stisk, neenakosti in še bi lahko naštevali, se to stanje odraža tudi v šolah, predvsem v slabljenju medsebojnih odnosov in v učnih težavah učencev. Delo z mladimi je lepo, vendar vedno bolj zahtevno. Z uvedbo devetletke se je pojavil tudi ta problem, da nekateri učitelji ne poučujejo več celotnega svojega razreda, ampak le nekaj učencev v nivojih. Prav zaradi tega sem na naši šoli,

pred petimi leti začela uvajati sorazredništvo. Sama sem, kot socialna delavka, sprejela ta strokovni izziv in se priključila razredniku v 5.r ter vztrajala z njimi štiri leta, do konca njihovega šolanja. Za predmetno stopnjo sem se odločila zato, ker so v tem obdobju otroci posebno obremenjeni in občutljivi: pojav adolescence, tekma za točkami, vpis v SŠ, iskanje lastne identitete, pritiski zaradi socialnega razlikovanja... Zaradi vsega naštetega en razrednik ni več dovolj, če pa vemo, da ima na urniku razredno uro le 1krat na 14 dni in še takrat mora opraviti mnogo administrativna dela, (pobiranje opravičil, denarja, prijav na kulturne in športne dneve, dajanje raznih obvestil in vabil za govorilne ure, informiranje učencev in urejanje še mnogih stvari), je en razrednik, ki bi moral biti še psiholog, zdravnik in vzgojitelj, skorajda premalo.

Svojo vlogo sem videla v dejavnostih, ki jih razrednik ni zmozel opraviti in tako sva začela prostovoljno z razrednimi urami vsak teden. Delo sva si razdelila tako, da je razrednik opravil vsa administrativna dela, jaz pa sem jih učila sožitja med sošolci, dvigovala sem njihovo samozavest, prisluhnila sem njihovim težavam in potrebam, veliko sem se pogovarjala z njimi, pomagala sem jim pri čustvenih ovirah in razvijala pri njih socialne veščine. Seveda, sva veliko nalog opravila tudi skupaj. Uporabljala sva se razne oblike dela: delavnice, predavanje, ogled video kaset, družabnih iger, prirejanje zabav, skupnih izletov. Delala sva tudi veliko individualno in uvedla govorilne ure za učence. Vse kar smo počeli je bilo ciljno naravnano, sistematično in sodelovalno. Kmalu smo dosegli dobre vzgojne in učne rezultate. Predvsem, pa smo delovali preventivno, proti vsem oblikam nasilja in razvili dobre medsebojne odnose.

Menim, da je to edina prava pot za preprečevanje vedno večjega nasilja v šolah in da bi bilo potrebno sorazredništvo ter večje število razrednih ur uzakoniti. Vsa dogajanja smo vsi zapisovali v razredno kroniko, veliko smo tudi slikali, snemali in na koncu vse zbrali in izdali v obliki knjige, ki obsega 200 barvnih strani velikega formata in je lahko dragocen pripomoček vsakemu razredniku, saj vsebuje praktične in uporabne teme od plana letne priprave razrednih ur, letna priprava za delo s starši, priprava za zaključne ekskurzije do raznih anket in analiz... Najin projekt že uvajajo nekatere osnovne šole in tudi ena srednja šola, zato bom z veseljem predstavila primer dobre prakse in na ta način še komu pomagala pri tako zahtevnem delu kot je vzgoja otrok.

“Procesna” intervencija v skupini mladostnic v osnovni šoli

Ingrid Klemenčič

V starosti 7-18 let večina otrok in mladostnikov preživi velik del časa v šolskem prostoru. V tem obdobju šola služi kot “usmerjevalnik” za kognitivne, socialne in čustvene aktivnosti. Vrstniška skupina ima na razvoj posameznika pomemben vpliv, mnogo kriznih situacij ali dogodkov in reakcije na le-te se zgodi ravno v šoli. Socialni pedagog ima s svojimi znanji v šolskem polju veliko možnosti, da učencem predstavi različne tehnike, ki služijo kot pomoč pri reševanju konfliktov (tako notranjih, kakor zunanjih), ravnanju z jezo, srečanju z različnimi oblikami odvisnosti...

V predavanju predstavljam daljšo intervencijo, poimenujem jo “procesna intervencija”, ki sem jo v šolskem letu 2004/05 sistematično izvajala v skupini mladostnic sedmega razreda. Skupina je štela 10 deklet. Intervencija, načrtovanje le-te in cilji ter načini dela so odvisni od prostora, v katerem socialni pedagog deluje. V šoli je mnogo tehničnih in časovnih ovir, ki vplivajo na izbiro načina dela. Nezanemarljivo je tudi dejstvo, da v šolskem prostoru učitelji želijo delo s posameznikom takrat, ko postane moteč pri učnem procesu. Redkeje razmišljajo o tem, da je pri delu v razredu prisotna vrsta interakcij med vsemi udeleženci, zato je delo socialnega pedagoga pogostejše usmerjeno na „opremo“ učenca. Zato sem se odločila uporabiti elemente vedenjsko kognitivnega pristopa, saj

osnovni principi omogočajo (po Kobolt, 2004) osredotočenost na problem, usmerjenost na sedanost in v specifične neugodne situacije, so časovno omejeni, srečanja so natančno strukturirana, ponujajo vrsto različnih tehnik...

Z dekleti sem najprej delala individualno, na pobudo učiteljev in staršev, ki so pri vseh dekletih opazili podobne vzorce vedenja, navadno opisane kot: ne zna se pogovarjati, ne zaznava problema, ga ignorira, prisotne so agresivne reakcije, uporaba prepovedanih substance, nimajo samokontrole, izostajajo iz šole...

Skupino sem formirala iz najmanj dveh temeljnih razlogov:

- ker je skupina lahko dodatni varovalni mehanizem, saj ima posameznik možnost slišati tudi čustva, dileme, možne strategije reševanja problemov in stiske sovrstnikov in
- zaradi pomanjkanja časa za delo z vsako mladostnico posebej.

V prvem kontaktu (ki je bil pri vseh dekletih zahtevan s stani učiteljev zaradi konkretnega neustreznega vedenja v razredu) sem z vsako mladostnico izvedla intervju v življenjskem prostoru (Life Space Interview) z namenom ponovne vzpostavitve takojšnje socialne kontrole (Kobolt, po Silverman, 1992). Iz razgovorov sem s kvalitativno analizo lahko ugotovila, da se pojavljajo tri področja, na katerih je potrebno najpogosteje intervenirati: področje samopodobe, reševanja konfliktov in samokontrole. Na osnovi ugotovitev sem izbrala delavnice. S konsenzom skupine so bila pripravljena skupinska pravila. Srečevale smo se 1x tedensko. Rezultat enoletnega dela je bil, med drugim, predstavitev deklet s plakatom na Konferenci o primarni preventivi v Poljčah.

SEKCIJA 4: SOCIALNI KAPITAL

Socialna dimenzija v vzgoji in izobraževanju

Pavel Zgaga

Koncept socialne dimenzije izvira iz sodobnih razprav na področju edukacijskih politik oziroma iz javnih polemik, ki se krešijo ob reformah (prenovah; re-konceptualizacijah) vzgojno-izobraževalnih sistemov. Eden izmed nosilnih konceptov sodobnih reform je koncept *učinkovitosti* (effectiveness) edukacijskih sistemov; koncept *socialne dimenzije* predvsem opozarja na enostran(ost) zgolj 'ekonomistične' obravnave edukacije kot družbenega podsistema.

Izraz 'socialna dimenzija' (v edukaciji) je novejšega izvora; opazen je postal v nekaterih mednarodnih razpravah o razvojnih politikah na področju vzgoje in izobraževanja, še posebej v bolonjskem procesu. Kljub pogosti in celo 'formalni' uporabi (npr. v ključnih dokumentih bolonjskega procesa) izraz še vedno deluje nekoliko ohlapno in premalo opredeljen, podobno kot še nekateri sorodni izrazi v tem polju (npr. 'evropska dimenzija', pa tudi 'vseživljenjsko učenje' in celo 'inkluzivnost'). Ta ohlapnost opozarja, da izraz šele vstopa v sodobne jezik(e) in da tudi konceptualno še nastaja.

Jezik današnjih reformnih dokumentov je jezik '*konkurenčnosti*' in '*učinkovitosti*'; model, v katerem se ta jezik udejanja, pa model ekonomije in podjetja. Očitne pomanjkljivosti v sodobnih sistemih vzgoje in izobraževanja narekujejo *strukturne reforme*: spremembe struktur formalnega izobraževanja (npr. ravni in stopnje formalnega izobraževanja, kurikularne mreže, financiranje, upravljanje zavodov, zagotavljanje kakovosti). Te spremembe pa ne prinašajo le večje 'konkurenčnosti' in 'učinkovitosti'; prinašajo tudi

socialne učinke, ki jih je treba posebej skrbno analizirati in spremljati. Tako *strukturno dimenzijo* vzgoje in izobraževanja kot senca spremlja njena *socialna dimenzija*.

V mnogih dokumentih Evropske unije, ki posegajo na področje vzgoje in izobraževanja, opazimo *poskuse, da se 'uravnotežita' ekonomska in kulturna oz. socialna dimenzija*. Da je trdnost ekonomskih sistemov podlaga evropskega razumevanja, sodelovanja in združevanja, ni treba posebej poudarjati; razumevanje te trditve je v Evropi stvar zgodovinske izkušnje in kolektivnega spomina. Toda ni nič drugače s trdnostjo njenih simbolnih sistemov: kultur, jezikov ter širokega spektra lokalnih, nacionalnih in kontinentalnih identitet. Zamisel o '*najbolj konkurenčnem gospodarstvu sveta*' mora zato spremljati resen razmislek '*najbolj inkluzivni kulturi sveta*', ki zna uravnavati potencialno in dejansko konfliktnost med '*objektivno nujnostjo*' *splošnega* in *skupnega* na eni ter legitimnostjo *parcialnega* in *individualnega*.

Ta napetost je značilnost družbenega življenja v sodobni Evropi (in ne samo tu) in ima pomembne metodološke, epistemološke, politično-filozofske in edukacijske konsekvence za razumevanje in delovanje v vzgoji-izobraževanju kot ključnem družbenem podsistemu 'družbe znanja'.

Socialne spretnosti za boljše medosebne odnose

Mateja Pšunder

Znanje in izobrazba imata danes velik pomen v življenju vsakega posameznika ter za razvoj celotne družbe. Zato obstaja nevarnost, da bi se v izobraževanju poudarjale pretežno le posameznikove kognitivne sposobnosti, ob tem pa bi se zanemarjali drugi, prav tako pomembni vidiki posameznikovega razvoja.

Raziskave potrjujejo in tudi učitelji se pogosto pritožujejo, da so v šoli neprimerni odnosi, zlasti tisti med učenci, zelo pogosti in moteči. Posebej problematična so predvsem različna verbalna in neverbalna agresivna dejanja. Po mnenju predstavnikov modela »Skillstreaming« je stereotipno vedenje učencev, kot so pasivnost, izolacija in agresija, v primeru zahtevnih socialnih interakcij in konfliktov pogosto posledica pomanjkanja ustreznih socialnih spretnosti. Prepričani so, da danes mnogi otroci ne pridobijo določenih socialnih spretnosti (npr. spretnosti za vzpostavljanje stikov z vrstniki, za premagovanje frustracij in konfliktov, ko se pojavijo in za njihovo razreševanje), ki so potrebne za vzpostavljanje dobrih medosebnih odnosov in uspešno delovanje posameznika v družbi. Razlogov za naveden primanjkljaj je lahko več, na primer pomanjkanje znanja, pomanjkljiva praksa, pomanjkljive podkrepitev in čustva, ki zavirajo uporabo določenih socialnih spretnosti.

Zagovorniki navedenega modela so prepričani, da otroci ne potrebujejo le nagrajevanja primerne vedenja in negativnih posledic za neprimerno vedenje, temveč potrebujejo, da se naučijo socialnih spretnosti na enak način kot vseh drugih spretnosti. Z navedenim namenom so izdelali natančen potek učenja socialnih spretnosti, in sicer na osnovi modeliranja, igre vlog, povratnih informacij in prenosa aktivnosti. Naveden model naj bi po mnenju njegovih zagovornikov pripomogel k boljšim medosebnim odnosom in k zmanjševanju neprimernega vedenja. Kljub navedenemu pa je potrebna kritična presoja o njegovi uporabi.

Socialni kapital v vzgoji in izobraževanju

Nataša Zrim Martinjak

Prispevek obravnava kategorijo socialnega kapitala v povezavi z vzgojo in izobraževanjem. Na spremembe in zahteve sodobne družbe znanja, razvojne politike odgovarjajo s poudarjanjem izobraževanja. Kot ugotavljajo, imajo izobraževalne strategije pomembno vlogo v boju proti socialnemu izključevanju, tako na nacionalni, evropski kot svetovni ravni. Prispevek izpostavlja dostop do izobraževanja, uspeh v izobraževanju ter prenos in širjenje znanja kot tri temeljne pogoje/kategorije v razvoju družbe in posameznika. Predpostavlja, da se v teh treh kategorijah socialni kapital povezuje z izobraževanjem. Socialni kapital, tako posameznika kot družbe, se razume kot resurs v njunem razvoju, tudi na področju izobraževanja. Poudarja se pomen koncepta socialnega kapitala za razvoj sodobnega evropskega izobraževanja in usposabljanja ter ožje za razvoj socialne pedagogike.

Socialni kapital je kategorija sodobne družbe, ki je ključnega pomena pri razumevanju in kvaliteti odnosa med posameznikom in družbo. Socialni kapital se v prispevku razume kot posameznikov in družbeni vir, pri katerem gre za investiranje v medosebne odnose in ki je v podporo socialnemu vključevanju. Odprta bo diskusija o/med fenomenih socialne izključenosti, vzgoje in izobraževanjem in njunimi produkti (sodobnimi oblikami kapitala). Namen prispevka je predstaviti raziskovanje politik vzgoje in izobraževanja v okviru koncepta socialnega kapitala, ki je v pomoč razumevanju njune in širše socialne strukture. Utemeljuje se vloga socialnega kapitala v vzgoji in izobraževanju.

Osrednje raziskovalno vprašanje prispevka, kako se trije temeljni pogoji/kategorije v razvoju družbe in posameznika kažejo v sodobnih evropskih edukacijskih politikah, avtorica raziskuje z analizo Procesu o skupnih evropskih ciljih za leto 2010. Prispevek z analizo utemeljuje raziskovanje koncepta socialnega kapitala na področju vzgoje in izobraževanja in ugotavlja, da lahko na prisotnost kategorije socialnega kapitala v edukacijskih politikah sklepamo na več mestih. Ugotavlja, da je koncept socialnega kapitala primeren za pojasnjevanje določenih pojavov v izobraževanju, še posebej se izpostavlja njegova uporabnost za pojasnjevanje kategorije uspeha v izobraževanju. Pojasnjuje tudi razmerje med socialnim in človeškim kapitalom.

SEKCIJA 5: DELO Z OSEBAMI S POSEBNIMI POTREBAMI

Delo socialnega pedagoga z mladimi po poškodbi možganov

Sabina Gombač

Poškodbe možganov predstavljajo eno največjih zdravstveno-socialnih problemov sodobne družbe. Hiter način življenja, razvoj prometa, tehnike, ekstremni športi in nasilje so najpogostejši vzroki možganskih poškodb, ki kruto posežejo v življenje posameznika in njegove družine. Prizadenejo vsa področja posameznikovega delovanja: motorično in kognitivno področje, čustvovanje, vedenje, pojavljajo se osebni problemi in psihiatrične težave. Posledice poškodbe so odvisne od same poškodbe (lahka, zmerna, huda), primerne pomoči na kraju nesreče, kasneje intenzivne rehabilitacije in sekundarnih posledic. Proces okrevanja je dolgotrajen, zahteva celosten in individualiziran pristop k posamezniku ter vključuje multidisciplinaren tim, poškodovanca in njegove svojce.

Kot socialni pedagog sem vključena v multidisciplinaren tim Zavoda Zarja (nevrofizioterapevt, delovni terapevt, zdravstveni tehnik, psihiater, specialni pedagog, socialni pedagog, socialni delavec, spremljevalec), ki je usmerjen v celostno obravnavo posameznika z namenom nadaljevanja primarne rehabilitacije, vzdrževanja najboljšega možnega stanja, vključevanja v okolje in zagotavljanja višje kvalitete življenja. Delo socialnega pedagoga je usmerjeno predvsem v delo s posameznikom in skupino na področju čustvovanja, vedenja in osebnostnih težav. Le-te se pojavljajo kot posledica nevrološke okvare, osebnostne strukture posameznika, psihološkega pritiska v procesu prilagajanja na novo stanje in nerazumevanje okolja, v katerem živi po poškodbi.

Za razliko od populacije s prirojeno motnjo v duševnem razvoju imajo naši uporabniki izkušnjo aktivnega življenja, ki je bilo prekinjeno proti njihovi volji. Zavedajo se prikrajšanosti in imajo številne težave pri soočanju z nastalo situacijo, učenjem novega življenja, oblikovanjem novih, realnih ciljev in ponovne vključitve v družbo. Vsi namreč stremijo k čimprejšnji rehabilitaciji, ki naj bi jim omogočila nadaljevanje prejšnjega življenja. Rehabilitacija je manj uspešna, če pri tem aktivno ne sodelujejo svojci. Usmerjeni smo v skupno postavljanje ciljev, prenos terapije v domače okolje, informiranje o poškodbi, nadaljnji rehabilitaciji, nudenju podpore in možnostih razbremenitve družine. Naloga socialnega pedagoga je tudi večanje senzibilnosti družbe za tovrstno problematiko, osveščanje javnosti, predvsem mladih, o problematiki poškodb možganov, saj naj bi se vsi zavedali dejstva, da se to lahko zgodi vsakomur, kjerkoli in kadarkoli.

Vloga in naloge zaposlenih v procesu vključevanja dolgotrajno bolnih otrok v vrtec

Irena Robič

Otroci s posebnimi potrebami so v Sloveniji del celotnega sistema vzgoje in izobraževanja. Vključevanje omenjene otroške populacije v redne vzgojno-izobraževalne programe od ravnatelja zahteva poglobljeno delo z vsemi zaposlenimi. Odgovornost nikakor ne more prepustiti vzgojitelju, za uspešno sodelovanje je potrebno mnogo več. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami med drugim tudi dolgotrajno bolne otroke uvršča kot otroke s posebnimi potrebami. Govoriti o vključevanju dolgotrajno bolnih otrok v vrtec je na nek način svojevrstno, če ne celo paradoksalno, posebno, če gre za otroke, ki so v vrtec že vključeni. Zaradi svoje bolezni oziroma zdravljenja so občasno ti otroci iz vrtca sicer izključeni, vendar se v svoje matično okolje-vrtec praviloma po krajšem ali daljšem času spet vrnejo.

V svojem prispevku želim govoriti o otrocih, ki so s svojo boleznijo praviloma vsakodnevno vključeni v vrtec, to so otroci s sladkorno boleznijo. Na primeru prakse želim predstaviti naše izkušnje ter opozoriti na nekatere dileme in vprašanja, ki se nam ob tem pojavljajo. Vključevanje dolgotrajnih bolnih otrok v vrtec zahteva obširno in poglobljeno pripravo na vseh ravneh organizacije, od dela s starši, svetovalno službo, vzgojiteljev in vodstva. Program dela zahteva: izobraževanje zaposlenih, delo s starši, prilagoditve v oddelku, prilagoditve izven oddelka, vloga nepedagoškega osebja ter pričakovane učinke programa. Opozoriti želim na nujno potrebno pomoč, ki jo v takšnih situacijah potrebujemo, ne samo na strokovni, ampak tudi na izvedbeni ravni.

Obisk mamice, ki je povedala, da želi v naš vrtec vpisati svojo triletno deklico z diabetesom tipa I, ter da bo imela posebno inzulinsko črpalko, ki uravnava nivo sladkorja v krvi se mi prvem trenutku ni zdel nič posebnega, saj sem bolezen poznala površno. Šele kasneje, ko smo se pričeli na prihod deklice temeljito pripravljati, se je pokazalo, kaj pravzaprav to pomeni. Med pedagoškimi kot nepedagoškimi delavci se je pričeli

porajat strah pred odgovornostjo, strah pred morebitnimi zapleti, kot je na primer sladkorna hipa, bojazen da za to nismo dovolj usposobljeni.

Prispevek bo udeležencem omogočil pogled na problematiko z zornega kota ravnatelja, s pomočjo zvočnih posnetkov spoznati tudi občutke staršev dolgotrajno bolnih otrok, ob slikovnem materialu pa vpogled v vsakodnevno prakso. Zakonodaja daje dolgotrajnim bolnim otrokom prednost pri vpisu v vrtec-vendar pa ne predvideva dodatne pomoči. O vzrokih, zakaj tako, bi lahko razpravljali; vendar menim, da noben zakon ne more zapovedati tistega, kar je pri vključevanju dolgotrajno bolnih otrok bistvenega pomena, to je klime, ki vlada v vrtcu, odnos zaposlenih do drugačnosti, do resnične pomoči, ki vsem otrokom omogočajo »samo« enake možnosti.

Prizadet otrok- prizadeta družina? Vloga vzgojitelja pri delu z družino otroka s posebnimi potrebami

Ana Trtnik

Družina je v sodobnem času izgubila nekaj nekdanjih socialnih, vzgojno-izobraževalnih in socializacijskih poudarkov, vendar je njena vloga pri razvijanju in oblikovanju osebnosti zelo pomembna in nenadomestljiva. Družina predstavlja najpomembnejšo varovalno in podporno mrežo tudi za otroka s posebnimi potrebami. Te družine zaznamuje posebna življenjska izkušnja. Novo nastala situacija-invalidnost člana zahteva od družine dodatne napore ter pomembno vpliva na uresničevanje vseh temeljnih značilnosti družinske aktivnosti, predvsem na ponovno razdelitev vlog in določanje novih prioritet družine.

Soočanje z resnico o otrokovi drugačnosti povzroči vsaj prehodno krizo v vsaki družini. Predvsem v zgodnjem obdobju potrebujejo starši in tudi drugi družinski člani veliko medsebojne podpore in pomoči, kajti od tega je odvisno, kako dolgo in intenzivno bo obdobje sprejemanja. Upoštevati je potrebno stopnjo otrokove prizadetosti, osebnost staršev, njihovo preteklost, izkušnje ter podpirne sisteme znotraj same družine in zunanjo mrežo pomoči. Družina z otrokom s posebnimi potrebami je izpostavljena dezintegraciji. Spremenijo se zahteve, pričakovanja, vloge in norme družinskih članov. Poleg priložnostnih problemov, ki se pojavljajo ob razvojnih krizah in osebnostnih težavah odrasčajočih otrok, se družina sooča še s stalno skrbjo in strahovi zaradi otrokove prizadetosti. Pogosto je izpostavljena stigmatizaciji s strani okolja.

Izkušnje družin niso vedno negativne, vendar pa prizadetost v družino prinaša tako ekonomske kot psihosocialne spremembe in pomembno vpliva na kvaliteto družinskega življenja. Z družino in z vsemi njenimi posebnostmi se srečuje vzgojitelj v zavodu, v katerem otrok ali mladostnik nadaljuje usposabljanje. Vzgojitelj poleg formalne in strokovne vloge opravlja tudi človeško vlogo in prevzema nadomestno funkcijo staršev. Vzpostaviti mora most sodelovanja med starši in zavodom, kajti informacije o otrokovih potrebah, željah, težavah in sposobnostih vplivajo ne le na kvaliteto učno-vzgojnega procesa, temveč na kvaliteto bivanja otroka v instituciji. Starši sodelujejo pri načrtovanju, spremljanju in ovrednotenju individualiziranega programa. Partnerski odnos med vzgojitelji in starši je tisti, ki vodi k aktivnemu in odgovornemu sodelovanju ter omogoča lažje in hitrejše usposabljanje otroka.

SEKCIJA 6: PROSTOČASNE DEJAVNOSTI V ZPKZ

Izvedba projekta Allegro v ZPKZ Dob

Martin Cerjak, Fulvio Dovgan

V slovenskih zaporih so v letošnjem letu potekali študijski krožki s področja učenja tujih (evropskih) jezikov v okviru mednarodnega projekta Allegro. Iz ZPKZ Dob, centralnega slovenskega zapora, sva se kot mentorja študijskih krožkov usposobila Fulvio Dovgan in Martin Cerjak. Glede na priporočilo Andragoškega centra, da izvedemo študijske krožke evropskih jezikov, vendar ne angleščine sva izvedla tri ŠK, dva v zaprtem delu (italijanščino in španščino), enega pa v polodprtem in odprtem oddelku Slovenska vas (italijanščino), pri čemer sva uporabila strokovno pomoč dveh študentk, Blanke Mekinda za španščino ter Katje Colja za italijanščino. Skupna se je prijavilo v vse tri ŠK 54 obsojencev, redno ga je obiskovalo 36, kar je bilo pričakovano število glede na izkušnje na področju izobraževanja z obsojenci. Samo delo je potekalo v sproščenem ozračju, obsojenci so aktivno sodelovali tako pri kreiranju programa ŠK, kakor tudi med samimi srečanji, vsi izrazili željo po nadaljevanju ŠK, in sicer pri nadaljevanju tujega jezika, ki so ga obiskovali, predvsem pa za učenje angleščine. Kljub temu, da v okviru ZPKZ Dob poteka več vrst formalnih izobraževanj smo pri izvedbi študijskih krožkov spoznali, da je obsojencem blizu sistem dela ŠK, posebej imajo interes učenja tujih jezikov in računalništva. Tako pričakujemo, da bo ŠK postal stalna oblika izobraževanja.

Predstavitev prostočasnih dejavnosti za obsojence v ZPMZKZ Celje: naj čas hitreje teče

Tomaž Majcen

Osebe na prestajanju kazni zapora so ujete v tridimenzionalnem svetu. Omejujejo jih dolžina, ki se ponavadi konča pri vratih sobe, ta pa so zaklenjena; širina, ki je omejena z zidovi, na katerih so prilepljene sličice pomanjkljivo oblečenih »lepotic«; in višino, kjer se pogled konča na stropni luči, ki ob desetih zvečer nepreklicno ugasne.

Obsojencem v uteho ostane še ena dimenzija, ki se neprestano spreminja. Čas. Ta teče vedno in neprestano v isto smer. Ves čas z enako hitrostjo. Sekunda za sekundo, minuta za minuto... Včasih se nam zdi, da čas teče hitreje, spet drugič imamo občutek, da se kazalci na uri nikamor ne premikajo. In prav slednje, kar se zapornikom najpogosteje dogaja, je presneto duhomorno.

Prav vsi dobro vemo, da nam čas najhitreje mineva ob zanimivih, zabavnih in prijetnih stvareh. Pri opravilih, ki jih radi in z veseljem počnemo, se nam zdi, kot da so minile v trenutku. Zadeve, ki jih ne maramo, pa se vlečejo in vlečejo.

Obsojenci svojega prestajanja kazni zagotovo ne marajo. Čas jim teče počasi, prepočasi. Ker želijo njegov tek vsaj navidezno pospešili, se zatekajo v omamljanje s prepovedanimi substancami ali pa svojo agresijo in obup zaradi monotonosti časa sproščajo na stolih, omarah, električnih stikalih ali celo soobsojencih. Da se takšne stvari ne bi dogajale ali pa da bi do njih prihajalo čim redkeje, če jih že ne moremo v celoti preprečiti, se trudimo poskrbeti tudi pedagogi – vzgojitelji. Neprestano si izmišljamo nove in nove zaposlitve za obsojence. Ponujamo jim raznolike dejavnosti, v katere se lahko prostovoljno vključujejo glede na svoje želje in interese.

Najbolj razširjene prostočasne dejavnosti v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora v Celju so vezane na različne športe. Obsojenci, ki niso »športni tipi«, hitrejšje preganjanje časa najdejo v ustvarjalnih delavnicah. Prosti čas zapornikov poskušamo koristno zapolniti tudi z razvijanjem bralne kulture, izdajanjem internega časopisa, predvajanjem filmov po njihovem izboru, občasno organiziramo različna predavanja. Dobro je bilo obiskano učenje tujega jezika.

Vse to in še marsikaj, odvisno od trenutnih razmer in želja ter potreb, se v zavodu vsakodnevno dogaja, s ciljem čim koristneje in učinkoviteje zapolniti čas, ki ga obsojenci preživljajo v našem zavodu in ki se včasih tako zelo vleče. V delavnici bo prikazanih nekaj idej za krajšanje časa.

Izobraževanje in prostočasne dejavnosti zaprtih oseb

Melita Zupančič

Pravica do izobraževanja je temeljna pravica vsakega posameznika, saj nam omogoča osebnostni razvoj, izboljšuje kakovost življenja, spodbudi našo ustvarjalnost, poveča naše zaposlitvene možnosti in mobilnost pri delu in v življenju. Zaprtim osebam je potrebno zagotavljati vse pravice, ki jim z zakonom niso izrecno odvzete in izobraževanje je ena izmed ustavnih pravic. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij določa, da so zavodi za prestajanje kazni zapora dolžni skrbeti za izobraževanje in poklicno usposabljanje zaprtih oseb. Izobraževanje se izvaja v skladu s predpisi s področja izobraževanja in se ga lahko organizira v zavodu ali zunaj zavoda v sodelovanju z izobraževalnimi institucijami. Pri izbiri izobraževalnega programa je potrebno upoštevati zmožnosti in nagnjenja zaprte osebe.

V letu 2004 se je v formalne izobraževalne programe vključevalo 15,9 odstotkov obsojencev in 69,8 mladoletnikov. Večina zaprtih oseb se je udeleževala najrazličnejših neformalnih oblik izobraževanja v zavodih.

Zavedamo se, da sodobna družba postaja vse bolj družba znanja in vseživljenjsko učenje način bivanja. Z namenom motiviranja zaprtih oseb za vključevanje v najrazličnejše oblike izobraževanja smo v zavodih začeli izvajati javno veljavni program Most do izobrazbe. Vključujemo se tudi v programe Evropske unije. V okviru projekta Leonardo da Vinci je 15 obsojencev pridobilo srednjo poklicno izobrazbo. V vseh naših zavodih so bili v letošnjem letu izvedeni študijski krožki za učenje tujih jezikov v okviru projekta Allegro. Uporaba informacijske in telekomunikacijske tehnologije postaja vse bolj stvar funkcionalne pismenosti, zato smo se vključili v projekt Pipeline, s pomočjo katerega bodo zaprte osebe dobile dostop do interneta v učne namene.

Na področju prostočnih dejavnosti v zavodih potekajo številne dejavnosti, ki zaprte osebe spodbujajo k aktivnemu preživljanju prostega časa, hkrati pa jim omogočajo razvijanje lastne ustvarjalnosti in grajenje pozitivne samopodobe.

SEKCIJA 7: DRUŽINA, MATERINSTVO

Potovanje skozi mračne pokrajine: mlade matere, znanosti in vsakdanje življenje

Zalka Drglin

V prispevku na primeru »poporodne depresije« prikazemo prevladujoče koncepte o obporodnih stiskah, kot se v pojavljajo v medicinskem pogledu (R. Kumar in drugi) in znotraj socioloških razumevanj (A. Oakley). Razmišljamo, kako iskati poti onstran preozkih znanstvenih opredelitev življenjskih stisk, s katerimi se srečujejo ženske v času, ko pričakujejo otroka ali ko so postale »mlade« matere. Analiziramo nekatere sodobne pojave, povezane z intenzivnim materinstvom in otrokom kot projektom, kar je povezano s specifičnim pojmovanjem ženske. Postavlja se temeljno vprašanje – ali različne, samoumevne in nepreizprašane vsakdanje prakse, s katerimi se srečujejo ženske z dojenčki, delujejo kot različni mehanizmi oblastnih razmerij (M. Foucault), ki so med drugim navzoči tudi v sodobnem konceptu »skrbi za zdravje« ali pa kot možnosti iskanja novih izbir in osvoboditev. Izkušnje svetovalk ženskam z obporodnimi stiskami in njihovim partnerjem kažejo na nujnost kompleksnega razumevanja problematike in individualizirane pomoči. Združevanje žensk z dojenčki v samopomočne skupine in organiziranje skupin za pomoč ženskam z obporodnimi stiskami, ki v Sloveniji šele začenejo svoje življenje, so oblike specifičnega povezovanja ljudi in novega definiranja skupnosti. Nujen je večji poudarek podpori ženskam, prav tako kot je nujno razvijati natančno in občutljivo kritično misel o delovanju različnih silnic, ki soodločajo in se konfrontirajo v »predpisanih«, »zaželenih« oblikah nege dojenčka in skrbi zanj, ki jih v večini primerov opravljajo ženske, biološke matere.

Svetovalno delo z obsojenkami - materami

Breda Primožič

Pedagoško svetovanje obsojenkam-materam je pomemben del svetovalnega procesa v zaporu.

PRIPRAVA NA PRESTAJANJE ZAPORNE KAZNI IN ODHOD IZ DRUŽINE: Obsojenke se različno odzivajo na dejstvo, da jim bo z določenim datumom odvzeta prostost in bodo morale v zapor same ali pa jih bodo privedli. Nekatere svojo družino pripravijo na svoj odhod, druge to dejstvo zanikajo do zadnjega dne, ko vendarle spregovorijo, tretje gredo od doma ne da bi komurkoli kaj povedale, četrte privede od doma policija. Odhod v zapor pa terja od posameznice konkretno pripravo, če le-ta želi pomagati sebi in svoji družini.

SPREJEM: Obsojenka se odziva drugače na odvzem prostosti če je mati, kot če to ni. Stiska, neglede na to, da je sama odgovorna za storjeno kaznivo dejanje, je velika. Prvi pogovori so namenjeni razjasnjevanju konkretnih situacij v zaporu (časovna razporeditev pridobivanja različnih vrst ugodnosti) in doma, še posebej dilemi - kdaj in kako povedati otrokom, če tega ni storila že prej.

PRESTAJANJE ZAPORNE KAZNI: V zaporu vsaka obsojenka - mati izbira med izpolnjevanjem pravil oz. izpolnjevanjem pisnega dogovora, ki ga podpiše z zavodom in je obojestransko zavezujoč in med kršenjem pravil. Izpolnjevanje pravil ji omogoča, da vzdržuje stik z otroci. Ta problem odločitve pride v poštev predvsem pri obsojenkah, ki

so odvisne od nedovoljenih psihoaktivnih substanc. Individualno svetovanje se najpogosteje dotika vzgojnih težav otrok, problemov ob padcu učnega uspeha, problemu, ko se partner v obeh vlogah doma ne znajde, do težav pri vzgoji starih staršev.

PRIPRAVA NA PRVI PROSTI IZHOD DOMOV: Svetovanje kot priprava na problem omejitve časa prostega izhoda in na možnost odklonilnih reakcij pri otrocih ali okolici. Svetovanje o doživljanju materinstva poteka tudi v obliki skupinskega svetovanja in je usmerjeno na razbremenjevanje občutkov krivde zaradi odsotnosti, na usmerjanje v smiselno prestopanje kazni in na neobsojanje same sebe.

PRIPRAVA NA MOREBITEN POGOJNI ODPUST: Priprava na morebiten pogojni odpust vsebuje iskanje zaposlitve obsojenke, priprava na ponovni prevzem vloge matere v celoti in realizacija v zaporu zastavljenih načrtov.

Družine uživalcev drog in nekateri vidiki dela z njimi v programu visokega praga

Roman Koštal

V prispevku izhajam iz dveh najosnovnejših vidikov, zaradi katerih je pomembno, da vzporedno z delom z osebo, ki uživa in je zasvojena s trdimi drogami, delamo tudi z družino zasvojene osebe. Prvi je sistemski vidik pojmovanja družine in dinamike v nej, drugi pa je odnosni vidik zasvojenosti. Slednji sestavlja dve tretjini pojmovanja zasvojenosti, poleg kemičnega (zasvojena oseba – (kemična) substanca), ki tvori tretjo tretjino.

Najprej si bomo ogledali značilnosti dveh, že omenjenih, odnosnih vidikov zasvojenosti, ki se navzven odražata zlasti kot ubijalca razsežnosti razvoja samostojnosti in zrelosti za življenje pri zasvojeni osebi in njeni družini. V nadaljevanju prispevka bomo spoznali proces dela z zasvojeno osebo in njeno družino v t.i. klasičnem programu visokega praga. Izhodišča našega pogovora bodo zlasti naslednje vsebine:

- kaj je osrednji cilj dela z družino zasvojene osebe;
- delo z družino in metodika »terapije«;
- kako družino sprejmemo v proces dela;
- katere so najpomembnejše vsebine dela s katerimi se mora družina srečati, jih začeti predelovati in spreminjati;
- kateri so najpogostejši vedenjski odzivi družinskih članov (tekom procesa dela) in kako se nanje odzvati;
- kateri/kakšni so pokazatelji kvalitete našega dela.

Delo z družino zasvojene osebe se v nekaterih vidikih razlikuje od morda bolj znanih »klasičnih« družinskih terapij. Strokovnjak, ki z družino zasvojene osebe dela, se mora tega zavedati, saj omenjeno dejstvo od njega, poleg strokovne podkovanosti, terja še druge spretnosti in pisanost delovanja na polju med vzgojo in terapijo. In zdi se, da socialni pedagog, s svojo integrativno integriteto, lahko doprinese marsikaj, kar je družini pri osvobajanju iz obroča zasvojenosti, v pomoč.

SEKCIJA 8: SODELOVANJE S STARŠI

Šola suportivnega starševstva z »MamAtavizijo«

Olga Kasjak

Šola suportivnega starševstva (ŠSS), poskusno obliko urjenja staršev za kvalitetno starševstvo, smo uresničevali kot informativno podajanje strokovnih znanj (predavanja), kot refleksije o aktualnih vsebinah (bralna značka za starše) in kot učenje iz prakse za prakso (mamAtavizija). Analizirali smo čas svojega odraščanja, odkrivali stopnjo sedanjega osebnostnega razvoja, ozavestili to, česar kot otroci nekdane COŠ v svojih družinah nismo imeli priložnosti povsem prevzeti in ponotranjiti zase. Postavili smo osnove razvoju lastnega starševstva, ki poteka vzporedno z našimi prizadevanji zagotoviti kvalitetno otroštvo svojemu otroku. Skozi primerno spremljavo odraščajočega mladostnika se danes učimo za prihodnje situacije.

Vsebina, načini in oblike dela ŠSS izhajajo iz:

- *pobud staršev*: Želijo pridobiti več veščin uspešnega vzgajanja in spodbujanja učenja svojih otrok.
- *pobud učiteljev in vzgojiteljev*: Opozarjajo na pogosto izpuščene priložnosti, spregledane dolžnosti, na pretiravanja in nepotrebna prehitevanja staršev.
- *pobude pedagoginje*: Zgolj volantersko izvajana ŠSS, izhaja tudi iz moje osebne in strokovno-pedagoške naravnosti. Med cilji doma in cilji šole osvetljuje otroka. Njegov razvoj bi naj zagotavljali in spodbujali mi vsi.
- *pobude vodstva šole*: Dodali smo tiste vsebine, ki jih dom in šola morata poznati in upoštevati, saj so osnova dopolnjujočemu sodelovanju, kar posredno pogojuje varnejše otroško prakticiranje v svetu številnih nevarnosti.

Kakor prehaja otrok v svojem razvoju zaporedoma iz stopnje v stopnjo, tako tudi od starševstva brez posledic ni mogoče odstopiti, in se mu na neki drugi – oddaljeni stopnji kar pridružiti. Plašijo nas nevarnosti sodobnega sveta, nezadostna sposobnost pravočasnega prepoznavanja dobrih priložnosti, nezmožnost predvidevanja nevarnosti....

Evalvacija ŠSS in refleksije njenih udeležencev izpostavljajo nove potrebe:

- predstaviti umestnost in koristi delovanja ŠSS;
- na ravni lokalne skupnosti utemeljiti potrebo po zagotavljanju vsakoletnega programa ŠSS;
- zagotoviti uresničevanje ŠSS s strani šole in lokalne skupnosti;
- omenjeno obliko strokovnega suporta staršem umestiti v program dela LAS kot eno njenih preventivnih oblik dela;
- zagotoviti več srečanj z več »mamAtavizije«;
- sprotno posodabljanje in aktualizacija programa ŠSS.

V procesu »Mam(a)ta-vizije« spoznavamo, da je kvalitetno otroštvo pogojeno z ustreznim starševstvom, da je to vzajemen proces, iz katerega izhajamo zrelejši in zadovoljni oboji. Otroci in starši. ŠSS se je iz prvotne oblike spremenila v dragoceno druženje - v poligon urjenja veščin za razvijanje in negovanje ustreznega stika z družinami. S tega vidika se pojavlja ŠSS, kot potreba, kot učno sredstvo in kot vsebina.

Projektno delo s starši skozi igro vlog

Dragan Trampuž

Od 1. septembra 2002 do 23. maja 2003 je v Dijaškem domu Poljane potekalo intenzivnejše sodelovanje s starši naših dijakinj. Teh srečanj so se udeležili 104 starši. Inovacijski projekt dela s starši smo delavci Dijaškega doma Poljane uresničili v šolskem letu 2002/03. Njegov namen je vzpostaviti tesnejšo povezavo s starši in hčerami. Staršem ponudimo pomoč pri vzgoji mladostnice na malo drugačen način kot do sedaj. Projekt je v svojem bistvu zamišljen kot srečanje s starši, v katerih si starši in strokovni delavci dijaškega doma izmenjamo vzgojne izkušnje z mladostniki na kar najbolj neposreden in nevsiljiv način. Izbrali smo aktualne vzgojne vsebine iz vsakdanjih družinskih situacij. Kot iztočnico za delo smo vsebino oblikovali v scenarij igre vlog družinskih članov. Z analiziranjem celostnega vedenja (po avtorju W. Glasserju) odigranih vlog družinskih članov, so starši prišli do uvida pomembnosti načina sklepanja kompromisnih sporazumov z mladostnikom pri njegovem vzgojnem vodenju. Vsako srečanje s starši smo evalvirali in odgovori staršev kažejo, da so vsi starši na srečanjih v DD Poljane pridobili nekaj zase. Vsi starši so bili mnjenja, da so se ob takem načinu sodelovanja zblížali s pedagoškimi delavci doma. Delo smo načrtovali v skupinah zato, da smo omogočili bolj sproščeno, odprto in ustvarjalno komunikacijo med sodelujočimi. Rezultati kažejo, da jim bodo pridobljene informacije in izkušnje v pomoč pri njihovih medsebojnih odnosih in predvsem v odnosu do njihovih hčera.

Novi izzivi v šoli - sodelovanje s starši

Nataša Durjava, Alenčica Cuder

Pri svojem opažamo, da je vse manj staršev, ki bi pričakovali hitre »instant« rešitve. Mnogi starši se v srečanje sproščeno vživijo, pripomorejo h kvaliteti srečanj z lastnimi razmišljanji in interpretacijami. Na srečanjih se bolj ali manj uspešno (pripravljenost!) odzivamo na pobude staršev, obenem pa skušamo prepoznati nivoje sodelovanja, koordiniramo potek in povezujemo srečanja, predvsem pa razvijamo razumevanje in pozitiven odnos do ljudi, s katerimi sodelujemo. Menimo, da mora biti strokovnjak tisti, ki zna dati pravo spodbudo, na pravi način, ob pravem času, zaključke pa mora sprejemati skupaj s starši. Pri takem delu je potrebno stalno ozaveščanje (zavedanje) in občutenje tega, kako delujemo. Pretanjene spremembe, drobne pozornosti in poglobljanje v vsako posamezno srečanje je morda miselna enačba za uspešna srečanja s starši na naši šoli. In ključno: ob takem načinu dela se nam je povečal interes za delo, imamo veliko število novih idej, imamo večji občutek strokovne in osebne moči, povečalo se nam je zanimanje za učenje. Stalno pridobivamo nova kvalitetna znanja in smo pri delu bolj samozavestni. Lažje vstopamo v otrokov svet in sodelujemo s svetom, ki mu je blizu - z družino.

SEKCIJA 9: SOCIALNOPEDAGOŠKE INTERVENCIJE PRI DELU Z OTROKI/MLADOSTNIKI

Izvensudska nagodba - model dobre prakse u provedbi neformalnih sankcija

Nivex Koller-Trbović, Antonija Žižak

U razdoblju od 2000.-2003. godine u Republici Hrvatskoj je proveden projekt s ciljem implementacije modela izvensudske nagodbe u kazneni postupku prema maloljetnicima i mladim punoljetnim osobama. Projekt je proveden u tri grada (Zagrebu, Osijeku i Splitu), a suradno su ga provodili Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH (sada Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi), Državno odvjetništvo RH i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Preuzet je austrijski model izvensudske nagodbe i prilagođen našim uvjetima, uvažavajući sve standarde dobre prakse.

Tijekom trajanja projekta (edukacija, provedba izvensudske nagodbe, supervizija i daljnja edukacija), u tri spomenuta grada napravljeno je stotinjak slučajeva, s relativno visokim postotkom usješnosti provedbe (80%). Pod uspješnim, pozitivnim ishodom u izvensudskoj nagodbi podrazumijeva se da je postupak posredovanja završen dogovorom, pisanim sporazumom i provedenim dogovorom, te da je državno odvjetništvo izvješteno o uspješno završenom procesu posredovanja u izvensudskoj nagodbi.

U ovom radu želi se napraviti korak dalje u provjeri uspješnosti ove neformalne sankcije u prethodnom postupku na državnom odvjetništvu. Dva su cilja ovog istraživanja:

1. provjeriti učinkovitost izvensudske nagodbe u sprečavanju recidivizma i
2. provjeriti učinkovitost i prihvaćenost ove neformalne sankcije od strane korisnika.

Doživljaj društvenih intervencija djece i mladih s rizikom u ponašanju i/ili obitelji

Nivex Koller-Trbović, Antonija Žižak

Metodom samoiskaza djece i mladih s rizikom u ponašanju i/ili obitelji, korištenoj u procesu socijalnopedagoškog dijagnosticiranja, željelo se dobiti uvid u doživljaj intervencija koje je društvo poduzimalo ili poduzima prema mladima i/ili njihovim obiteljima. U istraživanju je sudjelovalo 40-ero djece / mladih koji su se iz razloga rizika i poremećaja u ponašanju i/ili obitelji nalazili u određenom procesu dijagnosticiranja, odnosno donošenja odluka o njihovom budućem životu. Riječ je, s jedne strane, o institucionalnom procesu dijagnosticiranja (27 sudionika), a s druge strane o smještaju u stambenu zajednicu radi poticanja procesa osamostaljivanja nakon institucionalnog tretmana (13 sudionika).

Kvalitativnim pristupom u istraživanju, postupkom kodiranja, definirane su slijedeće kategorije kod obje skupine sudionika u svezi s poduzetim intervencijama: razlog intervencije, adaptacija, odnos o odraslima, odnos s vršnjacima, pravila, problemi tijekom intervencije, promjene zbog intervencije, očekivanja od intervencije i doživljaj intervencije. Rasprava je vođena u odnosu na razlike u doživljaju intervencije sudionika

iz različnih procesa dijagnosticiranja. Pokazale su se zanimljive specifičnosti vezano uz dimenzije koje definiraju određene kategorije. Načelno je moguće reći da je doživljaj intervencije vezano uz smještaj u stambenu zajednicu izuzetno pozitivan i mladi od njega puno očekuju, te im veći problem ne predstavlja adaptacija, niti pravila, odnosno drugi aspekti života. Kod djece i mladih iz institucionalnog oblika dijagnostike prisutne su dimenzije koje se kreću na kontinuumu od pozitivnih do negativnih opisa, doživljaja, iskustava i očekivanja.

SEKCIJA 10: BREZPOSELNOST

Poklicna orientacija mladih z manj priložnostmi

Denis Grcić, Vojka Žerovnik

Teorija poklicne orientacije izpostavlja:

- elemente poklicnega odločanja;
- pravočasno pripravo na poklicno odločitev.

Ta teoretična izhodišča veljajo za vse skupine mladih in odraslih, spreminjajo pa se metodološki pristopi pri določenih populacijah.

Mladega človeka, ki se pripravlja na poklicno odločitev, je potrebno seznaniti s pomenom osebnostnega razlikovanja in z objektivnimi možnostmi. Preden bo sprejel poklicno odločitev, bo moral (v Žerovnik, 1997):

- pregledati osebnostne vrednote in stališča;
- prepoznati osebnostne lastnosti in značilnosti;
- poiskati primerne informacije in jih uporabiti;
- preveriti vse "za" in "proti" ob posamezni izbiri;
- za izpeljavo odločitve si bo moral pripraviti "akcijski načrt", ki obsega različne aktivnosti za preverjanje in razvijanje potencialov ter pridobivanje informacij o poklicih, izobraževanju ter trgu dela.

Da bo posameznik izpolnil vse pogoje, mora biti na odločitev pripravljen. Ta priprava se začne zgodaj in sicer v obdobju najintenzivnejšega razvoja interesov. Sistematična priprava na poklicno odločitev je proces, ki se po trditvi Donalda E. Superja (v Lapajne, 1996) začne pri običajni populaciji z intenzivnim razvojem interesov v obdobju enajstega in dvanajstega leta, v celoti pa obsega štiri korake (v Žerovnik, 1997, s. 26):

- Prvi korak predstavlja sistematično razvijanje interesov pri otrocih in mladostnikih;
- Drugi korak obsega spoznavanje dejavnosti in področij v najširšem smislu;
- Tretji korak pomeni spoznavanje poklicev in pridobivanje najrazličnejših informacij;
- Četrty korak obsega iskanje poklicnih ciljev.

Po ugotovitvah razvojno raziskovalnega projekta z naslovom "Poklicno odločanje socialno slabše vključene mladine", ki sva ga avtorja tega prispevka skupaj s sodelavci iz CSD Ljubljana-Siška izpeljala v letu 2003 v okviru zavoda Izida, Ljubljana, izhaja, da je pri socialno slabše vključenih otrocih in mladostnik polog zgoraj navedenih korakov potrebno predhodno opraviti še enega in sicer učenje socialnih veščin. V letih od 2003 do 2005 se je pri nadaljevanju tega projekta, ki se sedaj imenuje "Socialna integracija otrok in mladostnikov" za učinkovito metodo izkazalo učenje socialnih veščin s pomočjo ustvarjalnih dejavnosti. Pri tovrstnih skupinah mladih je pomembno razvijanje vrednot do

lastnega, tujega in skupinskega dela, pri čemer je potrebno izpostaviti vloga staršev, ozaveščanje in izobraževanje za starševstvo. Prav tako želiva izpostaviti vlogo mentorja oz učitelja, ki mora poskrbeti, da bo udeleženec pri svojem delu zadovoljen in da bo raslo njegovo zaupanje vase. Po besedah Žlebnika (1975) mentor ne sme biti brezbrizen do dela svojih varovancev, temveč mora imeti zanj primerno pohvalo, spodbudo ali taktno kritiko, ki naj bo tudi le spodbuda.

Ko pri tej ciljni skupini dosežemo prve pozitivne rezultate učenja socialnih veščin, lahko uspešneje nadaljujemo s pripravo na poklicno odločitev po korakih, ki so predvideni za ta proces. Celoten proces se zato podaljša, ker je potrebno v ta postopek vključiti otroke čim prej, takoj po ugotovitvah razmer. V vsakem primeru je uspeh večji, če se posameznik začne pripravljati na poklicno odločitev že pred prehodom v puberteto.

Kako prekiniti krog brezposelnosti pri mladih?

Bernarda Mali

Brezposelnost mladih v Sloveniji je velika in zaenkrat ni videti, da bi se situacija v bližnji prihodnosti bistveno izboljševala. V Sloveniji obstaja več programov, ki skušajo reševati problematiko na tem področju. SKALA-mladinska ulična vzgoja od leta 2000 zelo uspešno uresničuje program PUM-Celje (projektno učenje za mlajše odrasle) v katerem sodelujejo brezposelni mladi, mladi z nedokončano osnovnošolsko, poklicno in srednješolsko izobrazbo, mladi, katerih dosedanja življenjska pot je zaznamovana z mnogimi stiskami, bolečinami in problemi. Mladostnik, ki se odloči za sodelovanje na programu PUM-Celje, je postavljen pred naslednje izzive: prizadevanje za osebno rast, pridobitev izobrazbe in iskanje zaposlitve. V začetnem obdobju sodelovanja skupaj z mentorjem oblikuje svoj osebni načrt, v katerem so vsebovani uresničljivi cilji. Brezposelne mladostnike najprej spodbujamo, da si pridobijo vsaj osnovno izobrazbo, če le-to že imajo, pa poklicno; tiste, ki imajo dokončan izobraževalni program, pa spodbujamo k dejavnemu iskanju zaposlitve. Program jim nudi moralno in konkretno oporo pri doseganju teh dveh ciljev. Vsak dan je nekaj časa namenjenega učenju in iskanju zaposlitve (spremljanje razpisov, pisanje ponudb za delo, različne delavnice). Nekateri mladostniki kmalu »omagajo« in potrebujejo veliko časa in spodbude, da vztrajajo na začeti poti. Dejstvo je tudi, da mladi, ki so opustili šolanje, ne najdejo redne zaposlitve, poleg tega je Celje zelo visoko na lestvici po brezposelnosti mladih.

Nezaposlenost mladih in vidiki tveganja institucionalne izključenosti

Jana Rapuš Pavel

Prispevek se ukvarja z pojavom brezposelnosti in tveganjem socialne izključenosti mladih z izkušnjami trajne brezposelnosti, s posebno pozornostjo usmerjeno v vidike, dejavnike in procese institucionalne dimenzije v/izključenosti. Institucionalnemu vidiku izključenosti v tem prispevku namenjamo osrednjo pozornost, kjer se posvečamo značilnostim institucionalnih ukrepov in podpor v obdobju brezposelnosti, kakor jih zaznavajo mladi vključeni v raziskavo. Institucionalno izključenost izvorno povezujemo z značilnostmi izobraževalnega sistema, rednim in nadaljevalnim šolanjem in usposabljanjem, z ukrepi in odzivi državnih institucij na brezposelnost in revščino, z načini delovanja javnih in

zasebnih servisov, nanaša se tudi na pomanjkanje institucionalne podpore pred in/ali v času brezposelnosti ter vključuje doživljanje posledic institucionalne odvisnosti: občutke sramu, pasivnost, kontraproduktivnost učinkov državnih pomoči, ki so sicer namenjeni temu, da bi socialno izključene vključevali v stabilni sistem. Predstavljene so biografske dileme, ki smo jih pridobili z kvalitativno študijo izvedeno na populaciji registriranih brezposelnih mladih, v starosti do 26 let, na zavodu za zaposlovanje, v Ljubljani. Podatki so zbrani z metodo fokusnega intervjuja. V rezultatih se izpostavijo vidiki in značilnosti tveganja institucionalne izključenosti v okviru zaposlovalnega, izobraževalnega in socialnega sektorja.

SEKCIJA 11: VZGOJNE PRIKRAJŠANOSTI

Učinkovita dopolnitev metode skupinskega socialnega dela z metodičnimi elementi v pripravi na nadomestno starševstvo

Viktorija Bevc

Posvojitev je socialno varstveni ukrep pomoči otroku, katerega uspešnost zavisi od priprave na posvojitev vseh udeleženi, posebej pa temeljite skupinske priprave prosilcev za posvojitev otroka. V društvu Deteljica že štirinajsto leto poteka program priprave na nadomestno starševstvo, ki predvsem neplodnim parom omogoča čustveno razbremenitev pritiska neplodnosti /večino otrok v Sloveniji posvojijo neplodni pari/, oblikovanje realnih pričakovanj do otroka, ki je ključni element pri strokovnem izboru posvojiteljev določenemu otroku, izkustveno in teoretično poučitev s posebnostmi, ki jih prinaša posvojitev in podporo družini po sprejemu otroka. V programu se kot dopolnitev skupinske metode socialnega dela uporablja več spodbujevalnih metodičnih elementov, povzetih po socialno andragoški metodi.

Z raziskavo *Model priprave neplodnih parov na nadomestno starševstvo*, v kateri so bili člani programa raziskovana populacija, smo preverili vpliv metodičnih elementov na spremembe v pričakovanjih do otroka pred in po vključitvi ter na zavedanje in preseganje neplodnosti, hkrati pa tudi učinkovitost programa. Na bistveno spremenjena pričakovanja do otroka po vključitvi v program odločilno vplivajo vsi metodični elementi: strokovne informacije podane v programu, izpovedane izkušnje posvojiteljev in rejnikov, neposredni stiki, predavanja zunanjih strokovnjakov ter knjige in članki brani v programu. Statistično pomemben skupen vpliv na oblikovanje pričakovanj do otroka pokažejo tudi projekcije testov s pojasnjeno 83,3 % celotno varianco.

Raziskava je pokazala tudi učinkovitost programa pri soočanju z neplodnostjo, saj k zavedanju neplodnosti in njenih posledic ter preseganju drugačnosti, ki jo povzroči neplodnost, odločilno prispevajo vsi metodični elementi, ki jih uporabljamo v programu: soočanje na srečanjih skupine, izpovedane podobne izkušnje drugih članov skupine, informacije, ki jih dobijo v programu, spletna prijateljstva s posameznim parom, avtoanalitični spisi o posledicah neplodnosti, predstavitev pred skupino, pregledni referati spisov in utrinkov o posledicah neplodnosti, knjige in članki o posledicah neplodnosti, predavanja zunanjih strokovnjakov ter druženje v naravi oz. mesečni pohodi s člani programa. Učinkovitost programa se v raziskavi kaže v bistveno spremenjenih pričakovanjih do otroka, ki so jih imeli anketiranci pred vključenostjo v program in po njej in tudi v visokem deležu populacije, ki ji je program popolnoma pomagal doseči zavedanje neplodnosti in njenih posledic in preseči drugačnost, ki jo je povzročila neplodnost. Raziskava je pokazala, da so opisani metodični elementi, ki jih uporabljamo v programu priprave na nadomestno starševstvo zelo učinkovita dopolnitev metode

socialnega dela s skupino in odločilno prispevajo k oblikovanju realnih pričakovanj do tujega otroka in k preseganju boleče drugačnosti zaradi neplodnosti.

Zanemarjenost in razvajenost

Biljana Gorše

Dandanašnji veliko slišimo o razvajenosti. V porodnišnicah nam svetujejo babice kako naj ravnamo z novorojenčki, da jih ne bi razvadili, stare mame nam govorijo :« le pazite, da ga (jo) ne boste razvadili» ipd. Kljub vsem nasvetom in opozorilom je v sedanji sodobni družbi veliko razvajenih »otrok«. Nekateri so uspešni in nerazpoznavni za naše nevesče oči, nekateri so obtičali v socialni revščini in živijo na račun razvajanja različnih institucij, vse več in več jih je v vzgojnih zavodih. Vendar razvajenci v zavodih niso le razvajeni otroci, temveč so ob razvajenosti pogosto prisotni še vzgojna zanemarjenost, nasilje v družinah, spolne zlorabe in odvisnost. Kako ravnati v takšnih primerih? Kako biti učinkovit vzgojitelj v primeru razvajenosti in vzgojne zanemarjenosti ? Če k temu dodamo še nasilje, spolno zlorabo in odvisnost se srečamo s skoraj nerešljivim problemom. Kako se kot vzgojitelj spopasti s takšnim problemom v institucijah v katerih imajo mladostniki več pravic kot dolžnosti? Ali so takšni mladostniki le v breme vzgojiteljem? V prispevku bom na konkretnih primerih obravnavala različne oblike razvajenosti in predstavila praktično problematiko reševanja teh primerov.

Nesocializirana jeza - vzrok številnim izpadom otrokovega besa in pobuda iskanjem najustreznejših oblik pomoči

Olga Kasjak

Sedemletni deček, letos učenec prvega razreda, pogosto reagira z nenadnimi hudimi izbruhi jeze. Učiteljičino posredovanje je neuspešno, sicer dobronamerno, deček pa se odziva s stopnjevano agresijo. Destruktivno sebi in drugim nevarno odzivanje se konča z učiteljičinim pregovarjanjem in šele z otrokovim spoznanjem, da se je znašel na nevarni lokaciji (v sredina ceste, zunanja, nedostopna stran stopnišča itd.). Zagotavljanje varnosti otroka in njegovih sošolcev v učnem procesu je nezanesljivo. Proti koncu šolskega leta postaja pedagoško polje v razredu emocionalno napeto. Nabito je z negativnimi čustvi, z občutki nemoči, s strahom pred negotovostjo in nepredvidljivimi posledicami prihodnjih situacij. Učenec in učiteljica postajata nesproščena, napeta. Otrokova jeza ni socializirana. Kognitivna modifikacija vedenja v pravem pomenu besede je zanj še prezahtevna. Učiteljici bi prišla prav.

Anekdotski dnevnik, refleksije, avtorefleksije, druženje z dečkom, z njegovimi vrstniki in z njegovimi učiteljicami so zame vsak po svoje dragoceni vir podatkov za prepoznavanje vzrokov opisanih tisk. V igri so čustva in še kaj. Čustva kot rizičen dejavnik fizičnega in psihosocialnega zdravja, strokovna kompetentnost in osebnostna naravnost učiteljev in strokovnjakov kot ključni dejavnik razumevanja situacij. V igri so žal še vedno tudi stereotipi o dobri šoli, o uspešnem učitelju, in stereotipi o »pridnih« in »ne pridnih« učencih. Odkrito razgrinjam potek pojavljanja, naglega zapletanja in zaostritev krize, kakor tudi njenega včasih bolj včasih pa tudi manj uspešnega razreševanja. Pri obravnavi otrokovih VCT so se pojavile posebne potrebe njegovih učiteljic, staršev in pedagoginje.

Iz analize postopanj in otrokovih reakcij v ključnih situacijah izhajajo dragocena spoznanja o uspešnih oblikah suporta in nekatere pobude, o katerih bi veljalo razmisliti v prid uspešnejši opori učiteljev in pedagogov otrokom z VČT:

- VČT otrok, kakršen je naš, potrebuje učitelja s posebnimi kompetencami in zavezanostjo za učenje iz prakse za prakso(intervizija, supervizija);
- predlagamo iskanje dodatnih spodbud za delo učitelja otrok z VČT (napredovanja, možnosti afirmacije, možnosti relaksacije, upoštevanje učiteljevih predlogov...);
- učitelju bi naj bilo omogočeno vzdrževanje ustreznega nivoja delovne energije in ne zgolj zapolnjevanje rezerv;
- obvezno znanje o pomenu ohranjanja lastne psihosocialne kondicije, duševnega ravnovesja, osebnega miru in zdravja...

SEKCIJA 12: ULIČNO DELO

Vloga in omejitve prostovoljca pri uličnem delu

Franc Brečko, Ksenja Sterle

Ulični delavec prihaja v neposreden stik z življenjskim okoljem mladostnika. Potreben je določen čas, da ga mladostniki sprejmejo v svoj zaprti krog. Vsaka skupina, stopnišče, je neke vrste »geto«. Vdor vanj je lahko nevaren. (Pre)poznati in upoštevati je potrebno »zakone ulice«. Ko ulični delavec spozna okolje, ko dobi zaupanje mladostnikov, šele sme vključiti prostovoljce v delo. Drugače jih prepusti prevelikemu tveganju. Mladostniki in prostovoljci so si lahko starostno in tudi drugače zelo blizu. Kako odreagirati, če pride na primer do zaljubljenosti s strani mladostnika; in se prostovoljec spusti v to »igro«? Pogovorili se bomo ob konkretnem primeru. V nadaljevanju bo prikazana refleksija prostovoljkinega petletnega dela na ulici; prehod iz dela v prostorih mladinskega centra (prvo leto) v delo na ulici, kjer so veljala druga pravila, ki so jih postavljali mladostniki. Predstavljen pogled prostovoljke na delo prostovoljca na ulici, kakšno vlogo ima pri tem in seveda kaj je tisto, kar ga omejuje. Izpostavljene bodo konkretne dileme v odnosu mladostnik - prostovoljec na izbranih primerih.

Ulično življenje v Amsterdamu in socialno pedagoški pristop

Polona Dominik

Nizozemska je v svetu vedno imela vodilno vlogo v socialnem skrbstvu, ki sega od samoiniciativnosti in naravnosti državljanov do razširjene institucionalizirane oblike socialne pomoči. V času razcveta Zahodne civilizacije, ki prinaša (predvsem v mesta) s seboj tudi mnoge problematike (migracije, prenaseljenost, brezdomstvo, brezposelnost, nasilje, odvisnosti ...), so različni socialno pedagoški pristopi ključnega pomena. Več kot eno leto sem opravljala prostovoljno delo v različnih socialnih organizacijah v Amsterdamu. Preko tega sem dobila precej dober vpogled v tamkajšnjo družbo in njene obrobne skupine, npr.: odvisnike od drog, brezdomce (mlade in starejše) in priseljence iz mnogih držav. Zelo pomenljiva je ugotovitev, da mesto kot je Amsterdam po eni strani ustvarja in privlači marginalne skupine, po drugi strani pa jim nudi vse vrste pomoči in

uslug, ki so del socialne mreže in socialnega ozračja, ki tam vlada. To jim daje ne samo možnosti preživetja, temveč tudi nove priložnosti in upanje na boljšo prihodnost. To potrjuje tudi trditev mladega fanta, ki je pripotoval iz Vzhodne v Zahodno Evropo: "Boljše življenje imam kot brezdomec v Amsterdamu, na ulici, kot pa če živim doma pri starših."

Kritični pogled na situacijo mladostnikov na ulici

Emil Urbančič, Jerneja Vogrin

Zaradi različnih dejavnikov, kot so družinske razmere, socialni položaj, osebna struktura itd., lahko mladostniki izpadejo iz šolskih sistemov. Če so neuspešni v osnovni šoli, jih prešolajo v šolo s prilagojenim programom ali druge podporne programe. Neuspešni so lahko tudi tu ali pozneje v srednji šoli, če se vpišejo na katero od njih. Brez izobrazbe imajo malo možnosti za zaposlitev ali pa na delovnem mestu ne zdržijo dolgo. Tudi Zavod za zaposlovanje jim potem ne more več veliko ponuditi. Znajdejo se sami, največkrat v finančni stiski, nerazumljeni s strani družine in družbe, z velikim odporom do institucij. Ponavadi dobivajo skromno socialno podporo, ki pa jim ne zadostuje za preživetje. Ker so v stiski, poiščejo ljudi iz ulice s podobnimi izkušnjami, ki jim ponudijo drugačne vire zaslužka npr. preprodajanje droge, kraja itd. Opažamo, da za te mladostnike ne obstaja noben program, ki bi jih motiviral in jim ponudil neko obliko šolanja in dela kamor bi se oni želeli vključiti. Večina ljudi noče videti problema in nam pogosto zastavljajo vprašanje: »Zakaj bi se sploh nekdo ukvarjal z mladostniki, za katere vsi pravijo, da iz njih nič ne bo?« Mi pa se sprašujemo, kaj bi jim še lahko ponudili.

SEKCIJA 13: ŠOLA IN VEDENJSKE MOTNJE

Neuspešno spopadanje šole z agresivnostjo dijakov na srednji poklicni šoli

Vlasta Grabeljšek

O agresivnosti učencev in dijakov se sicer občasno piše in govori, a kljub vsemu pozornost javnosti ni v sorazmerju z intenzivnostjo tega problema v slovenskih šolah. Glede razširjenega verbalnega nasilja med učenci ali pa pritiski učencev na učitelje že v osnovnih šolah, si ne delamo skrbi, fizično nasilje pa dobi mesto v medijih šele, ko gre za skrajnosti – ko npr. učenec napade učiteljico s sekiro.

Da se o nasilju v šolah premalo ve, smo krivi tudi učitelji, saj neradi razkrivamo primere nasilja med dijaki, še manj pa primere nasilja dijakov nad učitelji. Nobena šola si namreč ne želi kvariti dobrega imena s tem, da na veliki zvon obeša primere fizičnih obračunov med dijaki. Učiteljem, ki so konstantno tarča verbalnega nasilja, je to neprijetno priznati celo kolegom. Razpravo v šoli sprožijo šele primeri fizičnega nasilja nad učiteljem. Izkušnje zadnjih pet let na naši šoli kažejo, da se letno zgodi najmanj en tak primer.

Problem agresivnosti v šolah je z vidika družbe očitno še neopažen oz. zanemarljiv. Zato se še ne išče niti vzrokov zanj niti ne uvaja preventive.

Na poklicno - triletno srednjo šolo se praviloma vpisujejo učenci z zadostnim uspehom v osnovni šoli. Velik delež teh so učenci s posebnimi potrebami, bodisi da imajo specifične učne težave, motnje vedenja in osebnosti ali kakšen drug primanjkljaj, vendar formalno niso prepoznani kot taki in nimajo posebnih prilagoditev pri pouku. Večji del teh izhaja iz slabše situiranih družin z nizko izobrazbo staršev, pogosto so tudi iz neurejenih družin. Vzroki agresivnosti dijakov na poklicni šoli so kompleksni. Poleg bioloških danosti in vpliva družinskega okolja, menim, da njihovo agresivnost vzpodbuja predvsem šolska neuspešnost, ki jih zaznamuje že v osnovni šoli in se nadaljuje v srednji šoli.

Da je šolska neuspešnost eden glavnih vzrokov agresivnosti v šoli, potrjuje dejstvo, da se pretežni delež agresivnih dejanj, predvsem ko gre za ekstremne oblike nasilja - verbalnega in fizičnega nasilja nad učitelji, zgodi ob ocenjevanju ali pa v času tik pred redovalno konferenco. Zaradi stresnosti pred konferenco pa predvidevam, da je tudi nasilja med dijaki več kot običajno. Bojim se, da bo agresivnost na poklicnih šolah, ki narašča, eskalirala v nevzdržne razsežnosti, če se s tem problemom ne bomo začeli spopadati načrtno. Poleg skrbi šole za večjo uspešnost dijakov, menim, da bi bila predvsem poklicnim šolam v veliko pomoč socialno-pedagoška stroka s svojimi preventivnimi programi.

Vloga šole v procesu integracije učencev s čustvenimi in vedenjskimi motnjami

Sonja Dobravc

Med spremembami na vseh področjih življenja in dela, v katere smo vpeti v zadnjih letih, je ena največjih prav gotovo sprememba v razumevanju človeka in njegove individualnosti. Drugačnost – različnost postaja kvaliteta, pravica posameznika in ne več socialna stigma. S sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) so bile podane temeljne pravice za vključevanje učencev s posebnimi potrebami v redne oblike vzgoje in izobraževanja (integracija) oziroma pravice do različnih oblik pomoči in prilagoditev, od enostavnih do zahtevnih in kompleksnih, ki jih otroci potrebujejo v obdobju vzgoje in izobraževanja.

Temeljni namen procesa integracije je sprejemanje in ne več selekcioniranje ter izločevanje po celotni vertikali od predšolskega do visokošolskega izobraževanja. Z drugačno doktrino vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami smo vsi udeleženi v tem procesu postavljeni pred nove izzive in nove strokovne naloge. Vzgojno-izobraževalne institucije s tradicionalnimi pristopi učencem s posebnimi potrebami ne bodo zmogle zagotavljati socialno varnega in spodbudnega prostora v smislu njihovega osebnega razvoja ter hkrati izvajati kvaliteten vzgojno-izobraževalni proces.

Med učenci s posebnimi potrebami, ki so v obdobju svojega razvoja v največji stiski, so prav gotovo učenci z motnjami vedenja in osebnosti. Prav ti namreč s svojim vedenjem vnašajo v šole in razrede največji nemir. Ob celi paleti novih nalog, ki so jim v procesu integracije učitelji izpostavljeni, predstavlja delo v razredu z učenci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami eno najtežjih, pri katerih pa so pogosto s svojimi vzgojnimi prijemi nemočni. Izpostavila bi dva nivoja sprememb, ki sta nujna za uresničevanje ciljev v procesu integracije.

NIVO ŠOLE:

- spremenjena kultura šole/vrednote/klima;
- odprtost za drugačnost;
- interdisciplinarnost;
- jasna pravila nagrajevanja/kaznovanja;

- timski pristop na vseh nivojih;
- medpredmetno povezovanje;
- individualizirani pristop;
- vključevanje staršev v vse faze vzgojno-izobraževalnega procesa;
- povezovanje in vključevanje v okolje.

NIVO ODDELKA:

- skrb za ugodno psihosocialno klimo;
- spoznavanje in upoštevanje drugačnosti;
- skupno načrtovanje aktivnosti;
- premišljeno načrtovanje/izbira dejavnosti glede na razvojne značilnosti učencev;
- individualizacija/diferenciacija;
- sodelovalne oblike dela;
- učenje v naravnih okoljih;
- alternativne oblike preverjanja in ocenjevanja;
- sodelovanje s starši/načrtovanje vsebine roditeljskih sestankov, skupne priprave različnih aktivnosti/predstavitve staršev iz različnih kulturnih okolij/značilnosti kultur.

SEKCIJA 14: REŠEVANJE KONFLIKTOV

Vpliv novih oblik obravnavanja mladoletnih prestopnikov na (tradicionalno) vlogo kazenskoprnega sistema

Katja Filipčič

Načela, cilji in izhodišča obravnavanja mladoletnikov se v 20. stoletju spreminjajo in preidejo od pretežno zaščitniškega pristopa k pravičnostnemu oz. k prepletanju elementov obeh modelov. Ena izmed značilnosti razvoja zadnjih dveh desetletij je tudi uvajanje neoliberalnih elementov v modele obravnavanja tako polnoletnih kot mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Centralni pojem v okviru neoliberalizma je odgovornost, kaže pa se predvsem v strožjem obravnavanju storilcev. Na drugi strani pa se vedno bolj uveljavlja restorativna pravičnost in drugi načini alternativnega načina obravnavanja, ki so ocenjeni kot nasprotje retributivizmu in neoliberalizmu, čeprav je odgovornost ravno tako njihov osrednji pojem.

Primerjava obeh vzporednih gibanj privede do osnovnega vprašanja o naravi kaznovanja oz. ali so novi pristopi »alternativa kaznovanju« ali pa »alternativno kaznovanje«. Avtorji so ob tem vprašanju razdeljeni, prevladujejo pa tisti, ki poudarjajo, da je pri alternativnih načinih obravnavanja v ospredju aktivna odgovornost. Pasivna odgovornost je značilna za retributivne pristope (in neoliberalizem) in je za razliko od aktivne usmerjena v preteklost.

V Sloveniji je kazenska zakonodaja že v devetdesetih letih uvedla številne tako alternativne načine obravnavanja mladoletnikov (odloženi pregon, poravnavanje) kot tudi alternativne sankcije (vzgojni ukrep Navodila in prepovedi). Raziskava Inštituta za kriminologijo iz leta 2005 kaže, da so nekateri od njih v praksi dobro sprejeti, predvsem poravnavanje; nekatere v tujini najbolj razširjene alternative klasičnemu obravnavanju pa tožilci in sodniki sploh ne uporabljajo. Med njimi izstopata dva: delo v korist skupnosti ter napotitev mladoletnika na socialni trening. Ta dva ukrepa (ne glede na fazo postopka, v katerem se uporabita) tudi najboljše ponazarjata t.i. aktivno odgovornost. Posebnost teh dveh ukrepov pa se kaže tudi v tem, da krepijo vlogo nerepresivnih organov (Centrov za

socialno delo) pri obravnavanju mladoletnih storilcev in s tem tudi razpršujejo družbeno nadzorstvo.

Vrstniška mediacija - inovacijski projekt

Tatjana Verbnik Dobnikar

Vrstniška mediacija je oblika reševanja konfliktov, v kateri usposobljeni mediator pomaga vrstnikom, da najdejo rešitve v vsakdanjih sporih. Sodelovanje v mediaciji je vedno prostovoljno in vsebina pogovora ostane zaupna, z izjemo informacij o življenjski nevarnosti ali zlorabi. Vrstniški mediator ne sodi niti ne svetuje in tudi ne sili sprtih v različne rešitve. Njegova skrb je vodenje pogovora, v katerem je dovolj prostora za obe strani, kjer je mogoče spregovoriti ne le o dogodku in stališčih, temveč tudi o čustvih in skritih potrebah obeh in sprtima omogočiti, da sama najdeta rešitev spora, s katero bosta oba zadovoljna. V mediaciji ne gre za iskanje kompromisa, v katerem se obema odrežejo krila, tudi ne gre za iskanje pajka, kakor metaforično poimenujemo iskanje krivca, pač pa je cilj skozi pogovor razplesti mrežo, v katero sta se sprta ujela.

Mediator skrbi za proces ne za vsebino. Njegova najpomembnejša veščina je poslušanje in tudi pravilno postavljanje vprašanj, pri čemer ves čas skrbi za spoštljiv odnos in dostojanstvo ter poskuša ohranjati lastno nevtralnost. Deluje preventivno - razvija sposobnosti in veščine potrebne za življenje. Omogoča uvide v naravo sporov, razumevanje ljudi, zmanjšuje izključevanje in razvija boljše razumevanje drugačnosti. Daje občutek moči in spodbuja samospoštovanje. Razvija občutek odgovornosti, saj odrasli ne moremo učiti otrok reševanja konfliktov tako, da jih rešujemo namesto njih.

V prispevku najprej govorim o principih in načelih ter poteku mediacije. V nadaljevanju predstavim, kako smo se na šoli lotili uvajanja mediacije. Vse od tega, kako izbiramo mediatorje, kako, kje in kdaj poteka usposabljanje učencev in učiteljev za mediacijo in kako konkretno seznanjamo učence in tudi njihove starše z mediacijo, kot eno od možnosti nenasilnega reševanja konfliktov. Čeprav je projekt v zgodnji fazi razvoja, se že kažejo nekateri pozitivni učinki, predvsem pri vrstniških mediatorjih in učiteljih. Naše izkušnje povezujem z izkušnjami šol v tujini, kjer izvajajo vrstniško mediacijo že več kot 20 let. Predstavim temeljne pogoje za uvajanje projekta, prednosti, ki jih ima za učitelje, učence in kako vpliva na šolsko klimo.

Konstruktivno reševanje konfliktov v šoli s pomočjo mediacije

Tanja Metelko Lisec

Vsakdanost prinaša s seboj, praktično v vseh segmentih življenja, številne konfliktne situacije. Konflikti, nesoglasja, nestrinjanja, nasprotovanja, so sestavni del življenja. Ob misli na konflikt se ljudje navadno polasti nelagodje in želja, da bi se konfliktu izognili. Vendar izkušnja življenja pravi, da konflikt ne pomeni nujno nekaj negativnega, nezaželenega ali celo nevarnega, temveč lahko predstavlja osnovno gibalno za izboljšanje odnosa, spoznavanje sebe in drugega in osnovo za rast in razvoj.

Konflikt je kot deroča reka: če ni kanaliziran, če ni vzgajan, če se ne pripravimo nanj, spontano izbruhne in se manifestira v obliki nasilja. Konflikti sam po sebi, če ga ne vzgajamo, usmerjamo in kontroliramo, vodi v nasilje. S perspektivo konstruktivnega

reševanja sporov preko šolske in vrstniške mediacije, želimo predstaviti diskurz s polja nasilja v območje konflikta in s tem odpiramo resnično možnost preventivnega delovanja zoper nasilje v šoli. Preventiva pred nasiljem v šoli je namreč zgolj in samo v učenju in vzgoji za mirno, ustvarjalno, odprto in dobronamerno reševanje sporov. Konfliktom se ne moremo izogniti oziroma je nesmiselno, da bi se jim izogibali. Lahko pa se vsi »vpleteni« v šolsko strukturo naučijo takšnega ravnanja s konflikti, ki bo predstavljalo preventivo pred nasiljem. Pri tem ne gre za preprosto spremembo zornega kota. Gre za veliko več: za vnašanje kulture dialoga v šolski prostor, za učenje poslušanja, za refleksijo in avtorefleksijo. Z eno besedo: gre za premik od posledic k vzrokom.

Mediacija predstavlja sodelujoč in dogovoren način reševanja konfliktov, kjer sprti strani sami iščeta rešitev nastale situacije s pomočjo tretje, nevtralne osebe, ki jima pri tem pomaga in ju vodi skozi postopek preko posameznih tehnik. V mediaciji udeleženci pojasnijo svoj pogled na dogodek, razjasnijo svoje želje, potrebe in pričakovanja ter prisluhnejo nasprotni strani in skušajo razumeti tudi njen zorni kot. Udeleženca nato skušata najti tako rešitev konflikta, ki bo najboljša za oba in bo predstavljala kvalitativno spremembo njune komunikacije in odnosa.

Vključitev obvladovanja konfliktov s pomočjo mediacije in njegovo prakticiranje pripravlja učence na življenje v družbi, zmanjšuje napetost in je način za normalizacijo medčloveških odnosov; je hkrati sestavni del psihološke podpore pedagoški praksi v šoli. V letošnjem šolskem letu Inštitut za mediacijo Concordia vpeljuje šolsko in vrstniško mediacijo tudi na slovenske osnovne in srednje šole.

SEKCIJA 15: OTROK MED CENTROM ZA SOCIALNO DELO IN VZGOJNIM ZAVODOM

Učinkovitost vzgojnega ukrepa oddaje v Prevzgojni dom Radeče

Ladislav Močivnik, Danijela Prelić

Prevzgojni dom Radeče je institucija v sestavi Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Vzgojni ukrep oddaje opredeljuje Kazenski zakonik; mladoletniku (v starosti med 14 in 23 let) se izreče oddaja, če so potrebni učinkovitejši prevzgojni ukrepi, pri tem pa se upošteva zlasti naravo in težo strojenega kaznivega dejanja ter okoliščino ali so bili mladoletniku že prej izrečeni vzgojni ukrepi. Ukrep traja najmanj eno leto in največ tri (čas trajanja je odvisen predvsem od doseženih ciljev mladoletnika), pri tem pa sodišče določi tudi konkretne cilje, ki naj bi bili doseženi v času izvajanja ukrepa.

Vzgojni program Prevzgojnega doma temelji na socioterapevtski usmeritvi, skupinskih in individualnih oblikah tretmaja, elementih terapevtske skupnosti in usmerjenosti v sodelovanje z zunanjim okoljem v najširšem smislu. Življenje in delo v zavodu poteka večnivojsko (sprejemni oddelek, matična vzgojna skupina, oddelek brez drog in odprti oddelek), končni cilj pa je priprava mladoletnika na reintegracijo v domače okolje.

V prispevku poskušava odgovoriti na vprašanje, ali smo pri svojem delu uspešni, ali je vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom učinkovit ter ali je delo z mladoletniki smiselno. Temeljno izhodišče prispevka sta tako učinkovitost in uspešnost vzgojnega ukrepa. Meniva, da je predvsem uspešnost v izvrševanju ukrepa oddaje v prevzgojni dom tista, ki daje zaposlenim v Prevzgojnem domu smiselnost tega dela, saj na učinkovitost (povratništvo) vplivajo še številni drugi, predvsem okoljski dejavniki, na katere uspešnost nima zadostnega vpliva.

Za ugotavljanje uspešnosti sva uporabila sledeče kazalnike:

- izredne dogodke (uporaba prisilnih sredstev, izločitve v posebni prostor, begi, disciplinske obravnave, samopoškodbe);
- uporaba urinskih testov v obravnavi odvisnosti (abstinenca je ključnega pomena za uspešno vzgojno delo);
- odpusti iz Prevezgojnega doma po sklepu sodišča.

Navedeni kazalniki kažejo trend padanja izrednih dogodkov, povezanih z represivnimi ukrepi, k temu pa je prispevalo tudi oblikovanje oddelka brez drog. Upošteva se predpostavko, da je odpust iz zavoda pred iztekom treh let dober indikator doseženih ciljev individualnega vzgojnega programa, torej uspešnosti, sva ugotovila, da se le-ta numerično izrazi v 72,5% primerih. Stopnjo učinkovitosti (merjene skozi stopnjo povratništva) sva ugotavljala s pomočjo kratke ankete, izvedene na centrih za socialno delo. Ugotovila sva, da so odpuščeni mladoletniki kot storilci novih kaznivih dejanj evidentirani v 16 primerih (23,2%) in je torej učinkovitost ukrepa oddaje v prevzgojni dom evidentirana v 66,8% primerih. Prišla sva do spoznanja, da uspešnost vodi k učinkovitosti izrečenega vzgojnega ukrepa. Prav tako pa sva odgovorila tudi na uvodno vprašanje: delo z mladoletniki je smiselno!

Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod – izvajanje in dileme

Svetlana Šaponjić

Vzgojni zavod Slivnica pri Mariboru je eden od zavodov, v katere Centri za socialno delo nameščajo mladostnike, ki jim je bil na Okrožnih sodiščih v Sloveniji izrečen vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod.

V lanskem šolskem letu je pri nas bivalo 30 mladostnikov, od tega 16 mladostnikov, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep (VU) oddaje v vzgojni zavod in 1 mladostnik, ki je bil s strani Okrožnega sodišča Maribor k nam nameščen v času trajanja pripravljalnega postopka.

Z okrožnimi sodišči zelo dobro sodelujemo (posebno OS Maribor, Ljubljana, Celje, Slovenj Gradec):

- razgovori, medsebojno sodelovanje pretok informacij že pred izrekom VU ali pred namestitvijo;
- sodelovanje s socialnimi delavci na sodiščih;
- ves čas bivanja mladostnika v zavodu nemoten pretok informacij, obveščamo se o vseh pomembnih dogodkih;
- večkrat letno nas obiščejo, opravijo razgovore z mladostniki;
- sodelujejo pri izdelavi Individualiziranega vzgojno-izobraževalnega programa (namestitve v času pripravljalnega postopka);
- ko mladostniku zmanjka moči, prosimo za pomoč;
- skupaj se dogovarjamo o odpustu, načrtujemo za šolsko leto vnaprej, sodelujemo s tožilstvi;
- poznajo delovanje zavoda, zahteve, naše možnosti;
- in ne nazadnje nam zaupajo, verjamejo, da dobro delamo.

Sprašujemo se:

- ali reagiramo pravočasno (izrek VU ob ali tik pred polnoletnostjo, po treh neuspešnih poskusih šolanja);
- ali je smiselno, da nekateri mladostniki končajo šolanje v zavodu, pa še vedno niso bili obravnavani za kazniva dejanja, storjena pred prihodom v zavod;

- ali je smiselno izrekanje VU mladostniku, za katerega vemo, da ne »spada« v nobeno od obstoječih institucij, ker ni drugih možnosti namestitve;
- ali je smiselno izrekanje VU mladostniku, odvisnemu od PAS.

Otrok med centrom za socialno delo in vzgojnim zavodom

Mitja Krajnc

Otroci in mladostniki, ki jim je namenjena vzgojna pomoč v vzgojnih zavodih in/ali stanovanjskih skupinah, so neposredno povezani tudi z institucijami centra za socialno delo; strokovni delavci v centrih za socialno delo otrokom urejajo namestitve in jih spremljajo (vodijo) tudi med njihovim bivanjem v vzgojnem zavodu in/ali stanovanjski skupini.

Prispevek se osredinja na rezultate empirične raziskave, v kateri smo na podlagi obsežnega instrumentarija analizirali kriterije za oddajo otrok in mladostnikov v vzgojne zavode. V raziskavi je sodelovalo 83% vzgojiteljev omenjenih ustanov in 90% strokovnih delavcev iz centrov za socialno delo, ki so ocenjevali v vzgojne zavode nameščene otroke in mladostnike (79% celotne populacije v letu 2002).

Raziskava je potekala po naslednjih vsebinsko pomembnih skupinah kriterijev: 1) družinske strukture nameščenih otrok in mladostnikov, 2) pomembni vidiki pri poteku oddaje otrok in mladostnikov v vzgojne zavode/stanovanjske skupine in 3) vzroki čustvenih in vedenjskih težav.

Analiza je pokazala, da med centri za socialno delo obstajajo pomembne razlike že v samem kriteriju nameščanja. Nevralgične točke gre zaslediti tudi pri izbiri timov in pri oblikovanju kriterijev za izbor in dodelitev vzgojne pomoči, poleg tega pa je bila identificirana še vrsta drugih, prav tako vsebinsko pomembnih problemov (na primer neustreznost porazdelitve pristojnosti med ministrskima resorjema, nameščanje v vzgojne zavode proti željam otrok in mladostnikov, pritisk predpostavljenih, nizka raven sodelovanja med obema strokovnima skupinama...).

Zanimiva in vredna nadaljnje raziskovalne pozornosti je tudi primerjava medsebojnega strokovnega zaznavanja ter ocenjevanja kakovosti sodelovanja med strokovnimi delavci obeh institucij. Vzgojitelji v vzgojnih zavodih in stanovanjskih skupinah so namreč pokazali razmeroma kritičen odnos do dela strokovnih delavcev iz centrov za socialno delo ter do njihovega medsebojnega sodelovanja, medtem ko so strokovni delavci na centrih za socialno delo pozitivno ocenili tako delo vzgojiteljev v vzgojnih zavodih in/ali stanovanjskih skupinah kot tudi medsebojno sodelovanje.

V zaključku avtor na osnovi raziskovalnih ugotovitev odpre razpravo o posebnostih, različnosti in razhajanju med institucijama, ki sta primarno odgovorni za vzgojno pomoč otrokom in mladostnikom ter nakaže smernice do možnih rešitev v raziskavi identificiranih problemov (nivo zagotovljenih pogojev pri odločanju, delujoča področja, pregled vzrokov težav, refleksija subjektivnih teorij strokovnih delavcev centrov za socialno delo, sistem SMART, aktivna vključitev posameznika, zagovorništvo,...).

SEKCIJA 16: STROKOVNO DELO V INSTITUCIJAH SISTEMA IZVRŠEVANJA KAZENSKIH SANKCIJ

Socialno integracijski cilji vzgojnega programa in prostočasne dejavnosti v Prevezgojnem domu Radeče

Vanja Počivalšek, Irena Zupan

INTEGRACIJA JE ŽIVLJENJE

1. Prevzgojni dom Radeče se nahaja v samostanskem objektu, je specifičen zavod in edini takšen v Sloveniji.
2. K nam so nameščeni intenzivno moteni mladoletniki in mlajši polnoletniki v starosti od 14 leta do 23 leta s sklepom sodišča. Večino teh mladoletnikov so obravnavali že drugi zavodi in tako pomeni oddaja v PD Radeče zadnji poskus obravnave v vzgojnem zavodu.
3. Temeljni cilj našega dela je reintegracija v okolje. Da bi to dosegli, poskušamo pri delu skupaj z mladoletniki ustvariti pogoje, v katerih lahko le ti razvijajo svoje psihične in socialne potenciale in s tem povečujejo svojo ekonomsko in socialno neodvisnost.
4. Da bi dosegli te cilje naredimo skupaj z vsakim posameznikom njegov individualni program, ki zajema naslednja področja:
 - odnos do sebe;
 - odnos do ožje in širše okolice;
 - odnos do šole in dela;
 - odnos do kaznivih dejanj;
 - odnos do kvalitetno preživetega prostega časa.
5. Za uspešno socialno integracijo je pomembno delo na vseh področjih, v predstavitvi pa se bova osredotočili na odnos do kvalitetno preživetega prostega časa. Zaradi navedenega imamo v zavodu ponudbo najrazličnejših aktivnosti. Le te so:
 - športne aktivnosti;
 - pohodništvo in preživetje v naravi;
 - kuharska delavnica;
 - terapevtska delavnica;
 - dramsko gibalna dejavnost » Raglje »;
 - novinarski klub;
 - glasbena delavnica;
 - naravoslovne aktivnosti in taborništvo;
 - delo na vrtu in skrb za urejeno okolico zavoda.
6. Če podrobno pogledamo način preživljanja prostega časa naših mladoletnikov pred prihodom v zavod, hitro ugotovimo, da so svoj prosti čas preživljali pasivno in nekvalitetno. S temi njihovimi navadami želijo mladoletniki nadaljevati tudi v zavodu, kar se odraža v želji po pasivnem preživljanju prostega časa, kar je posedanje pred televizorjem, poslušanje glasbe, pitje kave, kajenje, nekonstruktivnem pogovoru ipd. Zaradi tega v vsak individualni vzgojni program obvezno vključimo sodelovanje najmanj v eni izmed ponujenih aktivnosti glede na mladoletnikove želje in sposobnosti.
7. Cilji prostočasnih aktivnosti so:
 - razreševanje mladoletnikovih težav;
 - pridobivanje pozitivnih doživetij in izkušenj;
 - oblikovanje in krepitev samopodobe ter samozavesti;
 - učenje strpnosti in nenasilne komunikacije;
 - razvoj interesov za različna socialna predvsem delovna in izobraževalna področja;

- vrednotenje svojega dela in dela drugih;
- učenje pripadnosti skupini - skupinska odgovornost;
- učenje samostojnosti pri urejanju svojega življenja in dela po odpustu.

Področje dela v prostočasnih aktivnostih se aktivno prepleta z delom na drugih področjih. Izkušnje so nas naučile, da je potreben interdisciplinarni pristop. Želimo si, da bi naši mladoletniki ob vrnitvi v okolje naleteli na ljudi, ki bi znali sprejemati drug drugega kot sočloveka s številnimi drugačnostmi. Šele takrat bo možna razlaga socialne reintegracije na najvišji stopnji oz. v polnem pomenu besede.

Usposabljanje prostovoljcev in prostovoljno svetovalno delo v zaporu

Andreja Grobelšek, Karmen Mikek

Ena od oblik dela z mladostniki in odraslimi, ki prestajajo kazni zapora, je tudi svetovanje, ki poteka kot prostovoljna dejavnost, znotraj katere študentje in študentke različnih smeri skušajo preko tedenskih srečanj predvsem skozi pogovor vzpostaviti pristen stik in oblikovati enakopraven odnos z obsojeno osebo, kar omogoča nove izkušnje in poglede na različne segmente življenja tako svetovancu kot tudi svetovalcu. Glede na to, da prihajajo študentje z različnih študijskih smeri in z različno seznanjenostjo s problematiko mladoletnega prestopništva, kriminalitete in njene obravnave, se kaže velik pomen usposabljanja prostovoljcev.

Prispevek nas seznaja z namenom, značilnostmi in praktično izvedbo svetovanja v zaporu na podlagi izkušenj prostovoljnega dela v okviru skupine Samaritan pri društvu Amos v ZPKMZKZ Celje. Kot pomembno pa se izpostavi tudi vprašanje koristnosti in pomena tovrstnega dela za vse udeležene v svetovalnem procesu in širšo družbo.

Skozi perspektivo strokovnih predpostavk in praktičnih izkušenj svetovalnega dela lahko predvidimo, katera znanja in spretnosti prostovoljcu oz. prostovoljki pomagajo pri vodenju takšnega svetovalnega odnosa, ki vsem udeleženi prinaša zadovoljstvo. Zato nekaj prostora namenjamo značilnostim, naravnostim in kompetencam, potrebnim za tovrstno prostovoljno delo, ki prispevajo k produktivnemu odnosu med svetovalcem in svetovancem, in predstavljamo vsebine usposabljanj za prostovoljce in prostovoljke. Tekom odnosa se svetovalci srečujejo z različnimi izkušnjami in situacijami, ki sprožajo tako osebne kot tudi strokovne dileme. Tako spregovorimo tudi o pomenu supervizije, ki skupaj z usposabljanjem in praktičnimi izkušnjami sooblikuje polje učenja in podpore za prostovoljce in prostovoljke, ki svoje delo opravljajo v zavodih za prestajanje kazni zapora.

Vključevanje nevladnih organizacij v strokovno obravnavo zaprtih oseb – predstavitev projekta terenskega dela društva Stigma v ZPKZ Ljubljana

Bojan Kruhar

Organizacija institucionalnega sistema izvrševanja kazenskih sankcij ter predvsem bistvena sprememba strukture zaprtih oseb izražata potrebo po diferenciaciji strokovnega dela v penalnih zavodih. Naraščanje števila odvisnih od nedovoljenih drog, samomorilno ogroženih, storilcev spolnih deliktov in storilcev kaznivih dejanj nasilniškega vedenja, vpliva na (ne)učinkovitost dosedanjih modelov obravnave in posledično na varnostno situacijo, kar vse skupaj vodi v začarani krog nezadovoljstva, tako zaprtih oseb kot delavcev penalnih zavodov.

Kot možna pot se je leta 2000 v ZPKZ Ljubljana, zaradi močnega povečanja števila odvisnih od nedovoljenih drog, porodila ideja, da se vzpostavi sodelovanje z nevladno organizacijo Aids fondacijo Robert, v okviru katere je takrat delovalo tudi društvo Stigma. Avgusta 2000 smo pričeli z izvajanjem pilotskega programa Projekt zapor. Program je bil namenjen obsojencem odvisnikom, ki so z uživanjem drog nadaljevali tudi v času prestajanja kazni in bili (ni bil pogoj) uporabniki storitev Stigme pred nastopom kazni. Program je zajemal spremljanje obsojencev med prestajanjem kazni v smislu informiranja, motiviranja in nudenja konkretne pomoči pri vključevanju predvsem v nizko prazne programe obravnave odvisnosti v zavodu in nudenje suporta pri vključevanju v okolje po prestani kazni. Program je potekal dve uri tedensko v prostorih ZPKZ Ljubljana, izvajala pa sta ga dva sodelavca Stigme, koordiniral avtor članka. V prvem letu je bilo v program vključenih pet obsojencev. Izvajanje programa poteka že peto leto. Izvaja ga NVO Stigma. Vsako leto narašča tudi število obsojencev, ki se vključujejo v program in z njim nadaljujejo tudi po prestani kazni. Poleg svetovanja se je program razširil tudi na spremljanje obsojencev na namenske izhode iz zavoda (ki bi sicer potekali v spremstvu paznikov), ki so namenjeni urejanju življenja na prostosti. Eden od glavnih ciljev je, da dobijo obsojenci čim več informacij o varnejših in manj tveganih oblikah vedenja in to od zunanjih sodelavcev.

Sodelovanje med Stigmo in ZPKZ Ljubljana je odprlo »vrata zapora« tudi drugim NVO, tako s področja obravnave odvisnosti kot raznih izobraževalnih oblik.

SEKCIJA 17: RAZNOLIKOSTI

Akcijsko raziskovanje v socialni pedagogiki

Janez Rankelj

Kurt Lewin je postavil temelj akcijskega raziskovanja. Govori o družbeno aktivni vlogi raziskovalca, ki s svojo aktivno vključenostjo v raziskovalni proces direktno vpliva na področje raziskovanja, kar pripelje do družbene akcije. Tako je cilj raziskovalca vpeljevanje inovacij, izboljšanje prakse, prevladovanje odporov do sprememb, prenašanje znanja v prakso, učenje za nove načine dela in tudi za izboljšanje institucionalne klime. S tem se srečujemo socialni pedagogi v svojih delovnih okoljih. Poleg akcijske raziskave o klimi v naši ustanovi, lahko opravimo tudi akcijsko raziskavo vizije našega kolektiva. Raziskavo bomo končali in ugotovili, da se je klima v kolektivu

izboljšala, ko smo le to akcijsko raziskovali ali, da se je med raziskovanjem vizije v kolektivu, le ta dokončno izoblikovala.

Pri akcijskem raziskovanju po Cunninghamu, kjer so v samo raziskovanje aktivno vključeni, ne le raziskovalec, kot je to pri Lewinu, temveč tudi večina v raziskavi nastopajočih subjektov, ki so neformalni člani akcijsko raziskovalne skupine, pride do dodatnih »stranskih učinkov« raziskovanja. V raziskovalnih postopkih si v ciklikih ves čas sledijo načrtovanje, usposabljanje za raziskovanje, izvajanje raziskave in interpretacija rezultatov. Govorimo o raziskovalnih sekvencah in o akcijsko raziskovalni spirali, ko spoznanja, kot delni rezultati raziskave na določenem nivoju raziskovalnega procesa, v določeni sekvenci, usmerjajo, krmilijo, le to naprej. Z akcijskim raziskovanjem odnosov, le te tudi spreminjamo.

Učenje refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu

Mija Marija Klemenčič

Prispevek izhaja iz predpostavke, da naj bi bodoči strokovnjaki tekom študijskega procesa poleg znanja in veščin usvojili proces kontinuirane refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu, ki bodočemu strokovnjaku pomaga pri spoznavanju lastnega odzivanja ter lastnih vedenjskih vzorcev in s tem: i) pomaga pri reševanju dilem vezanih na strokovno delovanje, pa tudi k večji kvaliteti medsebojnih odnosov v zasebnem življenju ter ii) omogoči detabuiziranje mita o idealnem strokovnjaku, ki naj bi ga bodoči strokovnjak dosegel enkrat v prihodnosti in bo šele takrat dovolj dober (z implicitno predpostavko, da mu potem ne bo več potrebno pridobivanje novih znanj in veščin). Učenje te kontinuirane strokovne refleksije je posredovano skozi učenje različnih metod, npr. supervizije, intervizije, pisanja refleksij, drugih oblike dela na sebi. Seveda se postavlja vprašanje, koliko učnih situacij lahko insceniramo v izobraževalnem procesu, da bodo bodoči strokovnjaki imeli realno izkušnjo refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu, ki - razen prakse - nimajo izkušnje kontinuitete dela ter do kam lahko bodočega strokovnjaka spodbujamo pri reflektiranju lastnih motivov in odzivov na vedenje posameznikov, s katerimi so vpeti v interakcijo. Taka spodbuda je namreč lahko tudi delikatna, saj pomeni določen pritisk na odpore posameznika, ki morda ne želi odpirati nekaterih njemu neprijetnih tem. Zato naj bi bila predvsem zelo senzibilno posredovana, namen učenja refleksije lastne udeležnosti v strokovnem delu pa naj bi bila pomoč pri premagovanju strahov v zvezi s procesom reflektiranja ter spoznanje pomena kontinuitete tega procesa.

SEKCIJA 18: DELO Z DRUŽINO

Soustvarjanje edinstvenega delovnega projekta pomoči pri delu z družinami

Gabi Čačinovič Vogrinčič

V prispevku predstavljam dva koncepta, ki sta se oblikovala v socialnem delu in definirata *kako* delati z družinami, ki potrebujejo pomoč in sodelovanje pri reševanju kompleksnih socialnih problemov. To sta *koncept delovnega odnosa* in *koncept edinstvenega delovnega projekta pomoči*. Delovni odnos uporabnike in strokovnjake definira kot sodelavce v skupnem projektu, ki imajo nalogo, da soustvarijo deleže v rešitvi. Delovni odnos omogoči, da je soustvarjanje rešitev za kompleksne probleme družini zastavljeno vsakokrat znova kot edinstven delovni projekt z družino. Elementi delovnega odnosa so: dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev, osebno vodenje, perspektiva moči, etika udeležnosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanostjo.

Globinska dinamika družinskih odnosov: relacijski družinski model

Barbara Simonič, Marija Veronika Verbič

Posameznika v relacijski družinskem modelu razumemo kot del celote sistema družine, ki ji pripada. Tukaj je vpet v sistem odnosov, ki s svojo dinamiko oblikujejo njegovo psihično strukturo. Človek ob prihodu na svet ni v prvi vrsti bitje nagonov, pač pa bitje odnosov (tudi nagoni so v službi odnosa). Odnosi so del človekove narave, so biološko in genetsko zapisano dejstvo. Zlasti pomembni za človeka pa so primarni odnosi v družini, ki s svojo dinamiko ustvarjajo vzdušje, ki tudi kasneje v novih odnosih določa način vzpostavljanja, kreiranja in vzdrževanja odnosov.

To je danes splošno sprejeta psihološka paradigma, iz katere izhajajo sodobni avtorji in psihoterapevtski modeli, ko govorijo in raziskujejo dinamiko družine in vzroke vedenjskih motenj ter nefunkcionalnih odnosov. V teh odnosih prihaja do prenašanja nerazrešenih in večkrat tudi bolečih mentalnih vsebin na določenega posameznika, ki te vsebine nezavedno sprejme vase, se z njimi identificira in tako postane identificirani pacient določene družine. Posameznik in njegova psihična struktura je tako vedno produkt sistema. Do tega pa lahko pride na osnovi relacijskih mehanizmov projekcijske identifikacije in kompulzivnega ponavljanja.

Projekcijska identifikacija je proces, ki omogoča prenos določenih mentalnih vsebin in čutenj na posameznika. Osnovna dinamika tega procesa je vzajemno projiciranje delov mentalnih vsebin pošiljatelja in prejemnika drug v drugega. S tem konceptom je povezan drugi pomemben relacijski mehanizem, to je kompulzivno ponavljanje, ki ustvarja dinamiko, kjer posameznik kompulzivno, to je prisilno, ponavlja osnovne vzorce odnosov, s katerimi vzpostavi zvezo med preteklimi in sedanjimi doživetji. S tem omogoča, da vzniknejo osnovni afekti oz. čutenja, ko so zarisani v njegovo psihično strukturo, obujanje le-teh v odnosu pa obljublja stik, pa naj bo še tako boleč. Zato se stare oblike odnosov ponavljajo in ponovno ustvarjajo konfliktne situacije, afekte, travme in oblike vedenja na vseh ravneh bivanja.

Ta dva relacijska procesa sta mehanizma, ki lahko v polnosti razložita dinamiko družinskih odnosov, kjer so navzoči temeljni afekti, saj omogočata prenos teh temeljnih afektov na drugega (identificiranega pacienta). To je tudi temelj, na katerem gradi svoj pristop relacijski družinski model terapevtske prakse.

Kako nam raziskovanje družine pomaga pri delu z družino?

Olga Poljšak Škraban

V prispevku povzemam temeljne ugotovitve raziskave, katere namen je bil raziskovanje vloge staršev in interakcij v družinskem sistemu pri oblikovanju identitete študentk (socialne pedagogike). Zaključki raziskave predstavljajo izhodišče za razmišljanje o problemih, ki lahko nastanejo v družinskih sistemih (predvsem v družinah z mladostniki) in iskanja poti pomoči.

Pri raziskovanju družine sem izhajala iz Beaversove (1976; Beavers in Hampson, 1993) teorije kompetentnosti družinskega sistema, katero avtor definira skozi zmožnost družine kot interakcijske enote, da dosega potrebne in vzgojne cilje v organizaciji in vodenju družine. Gre za sistemski vidik razumevanja družine.

Identiteto raziskujem z dveh vidikov: prvi je vidik psihosocialnega razvoja, katerega temelj predstavlja Eriksonova (1968;1989) teorija. Avtor pojmuje osebnostni razvoj kot prehod skozi vrsto stadijev. Uspešno razrešene naloge vsakega stadija pomenijo večjo stopnjo osebnostne integritete. Drugi vidik raziskovanja identitete predstavlja teorija identitetnih položajev (statusov), v kateri je Marcia (1993) razvil teoretični model, ki omogoča empirično preverjanje indikatorjev identitetne strukture v adolescenci. Govori o štirih identitetnih položajih (zrela identiteta, moratorij, privzeta in razpršena identiteta), ki jih lahko tudi razvojno razvrstimo.

Uporabljeni merski instrumenti temeljijo na predstavljenih teoretičnih izhodiščih in dosega ustrezne merske karakteristike.

V raziskavo je bilo zajetih 93 mladostnic (študentk 2. do 4. letnika socialne pedagogike) in njihovi starši.

Temeljni ugotovitve raziskave: Čim bolj kompleksno analiziramo rezultate, ko jemljemo družino kot enoto, bolj zanesljivo in v večji meri so izražene razlike med člani družine. Hčerke zaznavajo interakcije drugače (bolj kritično) od staršev. Zaznavanje hčerk ima v družinskem sistemu veliko težo, kar potrjuje predpostavko sistemske teorije, da vsi člani oblikujejo družino in da je v obdobju adolescence mladostnik močan člen v oblikovanju sistema. Različnost pogledov članov družine je lahko pomemben vir konfliktov v družini. Kako družina razrešuje te konflikte pa je odvisno od kompetentnosti družinskega sistema. V prispevku analiziram tudi rezultate raziskave vezane na vlogo očeta v družini, ki seveda prav tako zelo pomembna tema v razumevanju družinske dinamike.

Prispevek zaključujem z ugotovitvijo, da predstavlja kompetentnost družinskega sistema temelj za zdrav psihosocialni razvoj mladostnice. Oba starša pa igrata s svojim psihosocialnim razvojem prav tako pomembno, vendar različno vlogo v psihosocialnem razvoju in razvoju identitete svoje hčerke.

SEKCIJA 19: RAZNOLIKOSTI 2

Kako zapisujemo otrokovo zgodbo?

Janez Rankelj

Vsak otrok ima svojo zgodbo. Ne glede na namen zapisovanja otrokove zgodbe, obstajajo določene zakonitosti, kako se pogovarjamo in kako zapišemo otrokovo zgodbo. Ponavadi nas zanima eno, otrok pa govori o nečem drugem. Otrok vedno govori le o stvareh, ki so njemu blizu in velikokrat nima odgovora na naša vprašanja. O njih ne razmišlja. »Ne vem!« je njegov najbolj pogosti odgovor na naše vprašanje. Če pa najde odgovor, bomo na koncu ugotovili, da na enaka vprašanja tekom razgovora, odgovarja različno. Če želimo, da nam otrok kaj pove o stvareh, ki nas zanimajo, mu moramo omogočiti, da govori o zanj pomembnih stvareh. Govoriti mora iz svojega sveta o svojem svetu. Veliko bo govoril in tudi veliko povedal, ne pričakujmo pa direktnih odgovorov na naša vprašanja.

Se da potem dobiti odgovore na vprašanja, ki nas zanimajo in ki niso iz sveta otroka? - Ja! Zagotoviti moramo, da otrok pove tisto kar želi, kar se njemu zdi pomembno, pa vseeno tako, da ob koncu njegove zgodbe ne odidemo brez odgovorov. Poglobljamo njegovo pripoved. Poglobljamo določene dele otrokove zgodbe tako, da sprašujemo o različnih pogledih, zornih kotih. Npr.: Kako je to videla mama? Kaj je takrat čutil, kako se je počutil ali na kaj je mislil, kaj je povedal? Kako se ob tem danes počuti, kaj danes, kaj ta trenutek o tem razmišlja.

Ponavljamo določene njegove izjave, npr.: "Praviš, da sta se tepla z vrvjo", ne da bi na koncu izjave postavili piko, klicaj ali vprašaj. Tako pustimo odprta vrata njegovemu miselnemu procesu in njegovemu izražanju čustev. Med pogovorom mu dodajamo moč tako, da v delih njegove izpovedi ali v načinu njegovega pripovedovanja poiščemo pozitivno in mu to povemo. Ne sprašujemo navzkrižno, "Prej si pa povedal..." . ali ga celo spravimo v kot: "Odloči se že enkrat!". Tudi ne sprašujemo z vprašalnico »Zakaj?«. Zakaj si to naredil? Zakaj se nisi učil? Zakaj si bil slabe volje? Zakaj si ga udaril? Zakaj si gledal televizijo? Ali res želimo dobiti odgovore na ta vprašanja? Če mu dovolimo, bo otrok v vseh teh situacijah z veseljem izrazil svoje občutke in čustva ter njegovo počutje, ki nam veliko več pove.

Če otrok v svoji zgodbi zavestno ali podzavestno kaj skriva, je to še vedno njegova zgodba in je tisti trenutek edina prava. Otroške zgodbe so dolge zgodbe.

Uživanje narave in družbe

Dženi Rostohar

Taborjenje Uživanje narave in družbe je združevalo otroke med 7. in 14. letom iz begunskih centrov, socialno ogrožene otroke (predlagal jih je CSD) in otroke brez nekih posebnih indikacij. Mladostniki in mladi so bili v različnih vlogah, od animatorjev, mentorjev, pomočnikov, vodij delavnic in v vseh drugih funkcijah potrebnih za uspešno izvedbo taborjenja od postavljanja šotorov do kuhanja.

Med leti 1995 in 2004 smo taborili desetkrat in sicer v Kostanjevici na Krki in Cerkljah ob Krki.

Ideja za organizacijo tabora se je porodila med prostovoljnim delom v Centru za begunce v Krškem, kjer smo opazili, da je življenje ljudi omejeno na zelo majhen prostor in da so morali za izhode dobiti posebna dovoljenja. Otroci so bili naveličani prostora in drug drugega. Vsak dan jim je bil enak prejšnjemu in niso se družili z vrstniki zunaj meja centre.

Namen taborjenja je bil omogočiti počitnice otrokom, ki so bili v večini sicer brez njih in so bili zaprti znotraj zidov institucije. Ravno tako smo želeli omogočiti počitnice otrokom iz revnejših družin ali otrokom, katerih starši so bili obravnavani na CSD-ju. Da se ne bi družili zgolj otroci iz nižjih socialno ekonomskih slojev, smo vključili tudi otroke brez nekih posebnih socialnih indikacij. Z druženjem otrok smo vzpodbujali vzpostavljanje vezi med vrstniki, saj so tudi begunski otroci začeli hoditi v šole po Sloveniji. Poleg tega je počitnikovanje ob Krki nudilo obilo možnosti za različne aktivnosti v naravi.

Poleg mešane skupine je posebnost tabora tudi relativno veliko število mentorjev, ki so se pridruževali aktivnostim, ki so jih predlagali otroci. Otrokom smo dopustili veliko samoiniciativnosti, sami so lahko izbirali aktivnosti in mentorje, ki so z njimi delali in se družili. Organizirali smo veliko različnih možnosti in materialov, izbiro smo v glavnem prepustili otrokom. Imeli smo širok razpon aktivnosti od različnih športnih dejavnosti, umetniških ustvarjalnic, svobodnih aktivnosti in družabnih iger do TV dnevnika, ki so ga pripravljali otroci.

Posamezne vloge niso bile strogo določene, v aktivnosti potrebne za skupno življenje in funkcioniranje smo vključevali tudi otroke.

SEKCIJA 20: SKUPNOST, SKUPINA IN NEGOTOVOST

Potenciali in omejitve skupnosti: pomen skupnostnih odnosov za posameznikov razvoj in njegovo vključenost v družbo

Igor Bahovec

Prispevek se osredotoča na vprašanje pomena in vloge sodobnih skupnosti in skupnostnih odnosov za posameznikovo osebno rast in za njegovo integracijo v različne družbene okvire. V nasprotju s tezami nekaterih avtorjev, ki za prihodnost sodobne družbe predvidevajo nadaljevanje procesov individualizacije in fragmentacije, so različni avtorji pokazali, da ideja skupnosti ostaja živa. Radikalno je to izrazil T. Blair, ki je osemdeseta leta 20. stoletja opredelil kot desetletje individualizma, devetdeseta pa kot desetletje skupnosti. Skupnost je nosilec relevantnih odgovorov na nekatere zahteve in potrebe življenja v okviru malih življenjskih skupnosti, terapevtskih in drugih malih skupin, na lokalni ravni, v območju civilnega združevanja in v širših ravneh družbe.

V prispevku najprej pokažemo ključne značilnosti, po katerih se skupnosti razločujejo od drugih oblik združevanja. Idejo skupnosti razvijamo na podlagi raziskav sodobnih skupnosti in v navezavi na klasične in sodobne avtorje teorije skupnosti.

Osrednji del obravnava vrsto primerov sodobnega skupnostnega življenja, ki so posameznikom, malim skupinam in širši družbi odprli pot k celovitemu razvoju. Posebej opozorimo na tista okolja, kjer je za pozitivni razvoj skupnostnih razsežnosti potrebna pomoč od zunaj, s strani strokovnjakov in/ali prostovoljcev. Pokažemo tudi na nekatere načine vplivanja strokovnjakov, ki škodijo ali skupnosti ali delu njenih članov.

V nadaljevanje se osredotočimo na meje skupnosti. Skupnosti niso zdravilo za vse, nekatere oblike (psevdo)skupnosti pa so lahko problematične že v samem jedru. Tako

denimo enklave življenjskega stila in postmoderna plemena izražajo nekatere elemente skupnosti, vendar so zaradi drugih značilnosti, zlasti odnosa do okolja in/ali medosebnih odnosov, le karikature resničnih skupnosti. Ti primeri kažejo, da je pri delu s skupnostjo treba upoštevati kriterije, ki dejansko omogočajo celovit napredek posameznikov, skupnosti in širše družbe.

Samospoznavanje v kontekstu družbe negotovosti

Matej Černigoj

V sodobni družbi dobiva spoznavanje sebe vse večji pomen. Od negotovih zunanjih okoliščin relativno neodvisna kvaliteta doživljanja, ki se pojavi kot posledica ustreznega poglobljanja v zakonitosti lastne duševnosti, postaja vse večja vrednota. Marsikdo jo prepozna kot najvarnejše zatočišče pred kaotičnostjo postmodernega tehnološkega sveta in hkrati kot najboljše izhodišče za uspešno soočanje z njim.

Da pa se spoznavanje sebe ne bi sprevrglo v obremenjevanje s sabo, je treba upoštevati določene zahteve, ki jih zajemam v konceptu samospoznavanja. Ključni dejavnik ustreznega posvečanja sebi v smislu spoznavanja je pristni motiv zanimanja, ki zamenja običajnejši motiv reševanja problemov. Nadalje je pomembno razumeti inherentno hermenevtičnost procesa samospoznavanja; raziskovalec je vseskozi nujno udeležen v tem, kar raziskuje, kar spoznavanje neločljivo poveže s spreminjanjem. Samospoznavanje zato ne more biti hobi ali poklic, ampak se lahko razmahne šele kot način življenja. Bistveno je tudi zavzetje fenomenološke naravnosti, kar pomeni predvsem troje: (i) neposredno doživljanje vsakdanjega življenja je področje pojavnosti, ki predstavlja tako izhodišče kot je njegovo razumetje tudi vsakokratni namen samospoznavanja, (ii) vsa prepričanja o sebi, izvirajoča iz osebne zgodovine, znanstvenih teorij ali ideoloških predpostavk o naravi človeka, so postavljena 'v oklepaj' – obravnavana so kot pojavi znotraj polja človekovega samorazumevanja v kontekstu njegovega življenja in ne kot resnična ali neresnična izhodišča za samospoznavanje in (iii) oblikovanje resničnega prepričanja o lastni naravi tudi ni cilj samospoznavanja; vsaka dosežena gotovost na konceptualni ravni je podrejena globljemu občutenju dobrobiti kot posledici zavestne prisotnosti v vsakokratnem "tu in zdaj" vsakdanjega življenja.

Poleg čisto individualnega ima samospoznavanje tudi širši družbeni smisel. Ne zgolj zaradi svojega prispevka k splošnemu ozaveščanju, ampak predvsem zaradi promocije kulture posebnega odnosa do sebe, ki se v pozitivni povratni zvezi dopolnjuje s posebnim odnosom do drugih. Kulturo samospoznavanja, v kateri je prepričevanje zamenjano s pričevanjem, vidim kot logično posledico in dopolnitev postmodernega drobljenja družbenih resničnosti ter kot možno točko novega ravnotežja po razpadu 'velikih pripovedi'.

Raziskovanje, varovanje in krepitev moči posameznika in družine v skupnosti za skupnost

Lea Šugman Bohinc

Prispevek povzema glavna spoznanja in predloge sodelavk in sodelavcev pri raziskovalnem projektu »Preventiva za družinske patologije« (v sodelovanju Inštituta Jožef Stefan in Fakultete za socialno delo). V raziskavi predlagamo delovanje s *stališča in etike udeležенost*, s čimer mislimo na *skupno ustvarjanje* takšnih konstrukcij rešitve problema, ki bodo posamezniku in družini omogočile realizacijo želenih sprememb z uporabo razpoložljivih (in po potrebi dodanih) virov moči. Nadalje predlagamo *epistemološki premik od položaja vednosti in moči* pomagajočega *k položaju*, v katerem pomagajoči in uporabnik postaneta *človeško enakovredna* udeležенca v *delovnem* odnosu in izvirnem *projektu* podpore in pomoči z dogovorjenimi, konkretno opredeljenimi nalogami in *odgovornostmi* enega in drugega. Redefiniramo pojma preventive in kurative, ki ju razumemo kot dve plati istega procesa, saj se oba opredeljujeta v odnosu do »patologije« in implicirata primarno usmerjenost v težavo, ne pa v rešitev in blagostanje. Zato predlagamo *premestitev pozornosti od problema k rešitvi in blagostanju, od preventive k varovanju*. Namesto o preventivi govorimo »vključevanju posameznika in družine v socialno omrežje skupnosti, ki jo varujemo, krepimo in gradimo«. Poimovanje vloge *kondenzacijskih jeder* - vozlišč oz. stičišč v socialnih omrežjih, h katerim se steka in iz katerih se širi socialni kapital skupnosti – poudarja pomen krepitev teh virov (mest, dejavnosti ali oseb) za posameznika in družino v skupnosti za skupnost. Zlasti v primeru ranljivih, šibkeje opremljenih oseb ter družin ali družin, ki niso uspešne pri reševanju psihosocialnih težav svojih članov, lahko *skupnost* odigra pomembno učno in »zdravilno« - *varovalno vlogo*. Prav tako pa konstruktivna vloga vsakega posameznika in posamezne družine lahko sproži opazne in pozitivne sledi v delovanju in varovanju virov širše skupnosti. Z varovalnimi dejavnostmi in storitvami v skupnosti želimo *zmanjševati tveganje v skupnosti* za morebitne psihosocialne stiske njenih članov, obenem pa opravljamo vlogo *povezovalcev*, ki posameznike in skupine v skupnosti povežemo z različnimi viri podpore in moči v njihovem okolju, kar jim omogoči uspešneje reševati obstoječe psihosocialne težave. Opisana vloga ustreza vlogi centra za socialno delo kot *oblikovalca in koordinatorja mreže pluralnih izvajalcev*. Ocenjujemo, da v Sloveniji kljub izobraževanju in nespornim primerom dobre prakse manjka celovita *usposobljenost* izvajalcev omenjene vloge za *kakovostno dialoško prakso*.

SEKCIJA 21: INSTITUCIONALNA VZGOJA

Doživljanje težavnih otrok/mladostnikov in dobrodelno hotenje vzgojiteljev

Edita Švarc

V slovenskem prostoru in tudi na pedagoški fakulteti ima »zavodska vzgoja« slabšalni pomen. Sama razumevam bivanje otrok/mladostnikov v vzgojni skupini v zavodu, kot eno od možnosti, ki smo jo odrasli oblikovali na podlagi strokovnih spoznanj in izkušenj. V vzgojni skupini, kjer bivajo mladostniki od 14-tega do 21-tega leta, moremo le simulirati nekatere situacije, kot so v urejeni družini. Moremo jim ponuditi le zavetje, varnost, ponavljati sporočilo: »da smejo biti«. V tej starosti mladostniki to sporočilo težko ponotranjijo, mu verjamejo. Vzporedno *morajo* narediti šolo, se osebnostno urediti. *Morajo* se vključiti v običajni življenjski potek, živeti pošteno.

V Slivnici se redko obremenjujemo s tem, da smo zavod. Vedno pogosteje pa kljub temu razmišljamo, da bi si naredili drugačno ime, ki bi bolj ustrezalo vsebini programa. Naša vizija to predvideva, generacijska menjava strokovnih delavcev pa bo to omogočila.

V Slivnici vemo, da je naše polje delovanja: odnosno polje, preko katerega moremo vplivati na mladostnikovo kognitivno, emocionalno in duhovno raven bivanja. Zelo smo uspešni na šolskem področju, saj praviloma vsi naši fantje, ki so do junija še v šoli, letnik izdelajo (obiskujejo redne srednje šole v Mariboru in Slovenski Bistrici). Dolgoročne raziskave kažejo, da več kot dve tretjini fantov živi po odpustu urejeno življenje. Kadar sobivamo s fanti v posebnih okoliščinah (zunaj zavoda, največkrat je to na bivanjih po načelih doživljajske pedagogike) pa skupaj z mladostniki doživljamo trenutke, ko vemo, da je naše delovanje smiselno in se dotakne duhovne razsežnosti.

Moja kvalitativna raziskava doživljanja naših mladostnikov mi je pokazala, da naši fantje predpostavljajo dobrodelno hotenje vzgojiteljev.

Dobrodelno hotenje: izvira iz človekoljubne drže v človekovem srcu, duhovna razsežnost prevlada, je privlačna motivacija, človek se za svoje dobro delo svobodno, osebno in trenutno odloči. Ljudje, ki imajo dobrodelno hotenje, soljudi resno upoštevajo, jih spoštujejo, so obzirni in nevsiljivi, ne zahtevajo takojšnjih rezultatov, delujejo lahko v daljšem obdobju brez občutka lastne prikrajšanosti ali neuspešnosti, ločeno je lastno doživljanje od doživljanja sočloveka. Nastavke dobrodelnega hotenja je mogoče preko človeških stikov načrtno krepiti.

Doživljanje težavnih otrok in mladostnikov: težavni otroci in mladostniki zelo natančno, stalno, pozorno in prizadeto opazujejo, zaznavajo, doživljajo vzgojitelje v vseh njihovih človeških razsežnostih. Posebej natančno zaznavajo odnosno razsežnost. Dobrodelno hotenje doživljajo kot vse obsežno in stalno, jo predpostavljajo, doživljajo jo preko vzgojiteljevega vedenja, delovanja in odločitev. Ga predpostavljajo. V svoji obrambni drži morejo zaznati dobrodelno hotenje. Dobrodelno hotenje doživljajo težavni otroci, mladostniki preko odnosne razsežnosti, v oblikovanem vzgojnem prostoru more biti to prijateljstvo. Dobrodelno hotenje vzgojitelja je celovito in trajno, je posledica vzgojiteljeve svobodne odločitve in odraz njegove duhovne razsežnosti.

Dobrodelno hotenje mora biti vodilo, kompas delovanja nas, vzgojiteljev. Oblike delovanja morajo biti strokovno dorečene.

»Zavodska vzgoja« si gotovo zasluži preimenovanje v kakšno lepšo besedno zvezo. V Slivnici imamo v tej okrušeni, skrhani posodi, ki ji pravimo »zavodska vzgoja« vsebino, ki more osmisлити bivanje mladostnikov pri nas in z nami.

Hiperprotektivnost v institucionalni vzgoji

Simona R. Ožek

V prispevku se ukvarjam s fenomenom hiperprotektivnosti v institucionalni vzgoji. Izhajam iz predpostavke, da je za profesionalne vzgojitelje nujno, da pri svojem delu upoštevajo strokovno ozadje, medtem ko si lahko kot starši privoščijo, da delajo po občutku. Tako je pomembno, da smo seznanjeni tudi s hiperprotektivnostjo.

Opre delim pojem hiperprotektivnosti in njene vplive na otrokov psihični razvoj. Pri tem se opiram na teorijo razvojnega procesa separacije in individualizacije Margaret Mahler. Margaret Mahler se ukvarja z zgodnjim razvojem strukture osebnosti otrok ter postavi pomembne faze otrokovega razvoja v prvih treh letih njegovega življenja. Preko njih otrok razvije sebe kot avtonomno osebnost. Če je izpeljava katerih od teh faz, zaradi različnih vzrokov otežena, lahko pride do motenj v procesu separacije in individualizacije ter tako do razvoja patološke strukture osebnosti. Izpostavim prakticiranje kot pomembno fazo otrokovega psihičnega razvoja, ki je v hiperprotektivni vzgoji lahko otežena. Pri tem poudarim posebnosti vzgoje gibalno oviranih otrok, kjer je prakticiranje, zaradi omejenega gibanja, še dodatno onemogočeno.

Vzgojitelji ponavadi delamo z mladostniki, ki že imajo do določene mere izoblikovano strukturo osebnosti, vendar je adolescence kljub temu pomembno obdobje, saj se proces separacije in individualizacije takrat do neke mere ponovi. Mladostnik gre skozi enake faze separacije in individualizacije v adolescenci kot v prvih treh letih in na tej točki nastopimo mi kot profesionalni vzgojitelji. S hiperprotektivno vzgojo lahko otežimo izpeljavo teh faz in tako negativno vplivamo na mladostnikov razvoj avtonomne osebnosti.

Predstavim razlike v hiperprotektivni vzgoji gibalno oviranih oseb in oseb, ki niso gibalno ovirane. Pri tem se opiram na rezultate lastne raziskave ter raziskave tujih avtorjev (Holmbeck, Sharon, Johnson ..., 2002, Levy, 1931, 1966, Parker, 1983, Reti, Samuels, Eaton, 2002). Glede na teoretične predpostavke in rezultate raziskav, izpeljem nekatera priporočila o institucionalni vzgoji otrok s posebnimi potrebami. Predvsem je pomembno spodbujati prakticiranje in razviti tako imenovano prilagojeno prakticiranje za tiste, ki so omejeni pri gibanju ter zaščititi otroka samo takrat, ko obstaja realna nevarnost, ki jo ne bo zmogel sam premagati.

Mladinski in vzgojni zavodi v prihodnost

Ivan Škoflek

Mnogo kazalcev nadaljnjih razvojnih smeri zavodske vzgoje, kot so izkušnje preteklega 50-letnega razvoja, rezultati gradbene prenove 1985 - 2007, samoiskanja in samoprilagajanja družbenim spremembam, razvojni trendi nekaterih razvitejših, predvsem pa bogatejših držav, še zlasti pa razvoj stroke v preteklih 30-ih letih kažejo, da bi se zavodska vzgoja v Sloveniji v naslednjem (5 do 10-letnem) obdobju utegnila razvijati v smereh:

1. *Zavodi z internim izobraževanjem/usposabljanjem bodo sprejemali čedalje težjo populacijo*, ki bo potrebovala močnejše strukturirane in na določeno osebnostno področje ciljane programe. Zato se bo moralo osebje postopoma specializirati za aktualne vrste/oblike težav, kot so odvisnosti, predpsihotična stanja in pdb. Zaradi težavnosti se bodo normativi še nižali, verjetno do razmerja en strokovnjak

- na 1 otr/ml. Zato se bodo verjetno uradne kapacitete zavodov še zmanjšale (VIZ Smednik, ZVI Logatec, VIZ Planina,).
2. *Prespektivne oblike zavodske obravnave otr/ml s čustvenimi in vedenjskimi težavami bodo stanovanjske skupine*, vendar le za tisti del populacije, ki bo sposoben ob ustreznem supportu prevzeti osebno odgovornost za obiskovanje zunanjih šol.
 3. V sistem zavodske obravnave kaže (strokovno utemeljeno) *vkjučiti oblike strokovnih družin ali strokovnega rejništva in oblike mladinskih ter najemnih stanovanj*.
 4. Za problematiko, ki je zavodi še ne rešujejo s polnim uspehom (odvisnosti, nekatere psihosomatske težave, posledice spolne zlorabe, predpsihotične, suicidalne motnje) je treba *vzgojitelje posebej izobraziti (specializirati)* ali z domačimi ali s tujimi vrhunskimi strokovnjaki (tudi specializacije v tujini).
 5. Zavodi bodo (zaradi koristnosti sodelovanja, reprezentančnih in izkušenih kadrov) razvijali *različne oblike lokalnega partnerstva* (vključevanje zunanjih otr/ml v notranje oblike strokovne pomoči, strokovna pomoč družinam z vzgojno težavnimi otroki, strokovna pomoč učiteljem OŠ in SŠ itd.).
 6. Glede stroškov nadaljnjega razvoja (tudi večjih, novih) je treba upoštevati dejstvo, da so družine vzgojno odpovedale zaradi določenih družbenih razmer, da običajni šolski sistem ni usposobljen za uspešno reševanje razvojnih primanjkljajev in vrzeli otr/ml, da so za to potrebne posebne metode in oblike, mnogo specialnega znanja, skratka *nadstandardni pogoji, ki stanejo več*.

SEKCIJA 22: DUŠEVNO ZDRAVJE

Promocijsko in preventivno gradivo o duševnem zdravju v Sloveniji

Mateja Gorenc

Pomemben del promocije in preventive duševnega zdravja predstavlja tudi izobraževanje o duševnem zdravju. Eden izmed razširjenih načinov izobraževanja o duševnem zdravju pa v veliki meri danes poteka tudi s pomočjo preventivnih in promocijskih gradiv o duševnem zdravju. V skladu s svetovnimi trendi tudi v Sloveniji različne organizacije, ki se ukvarjajo z duševnim zdravjem, izdajajo različna promocijska in preventivna gradiva. Vendar pa do sedaj ni bila izvedena še nobena raziskava, ki bi vzpostavila nekakšen pregled nad področjem preventivnih in promocijskih gradiv o zdravju v Sloveniji. Tako nikjer ne obstajajo podatki, kakšna gradiva se izdajajo, koliko gradiv je na voljo, ali ta gradiva ustrezajo standardom kvalitete, kakšne vsebine gradiva pokrivajo, ali so gradiva dostopna potencialnim uporabnikom in kako le-ti gradiva ocenjujejo in doživljajo. Kot poskus nekakšnega vpogleda v dogajanje na področju promocijskih in preventivnih gradiv o duševnem zdravju v Sloveniji smo najprej raziskali, kdo v Sloveniji izdaja promocijska in preventivna gradiva o duševnem zdravju, koliko je teh gradiv, kje so dostopna in katere vsebine pokrivajo. S pomočjo intervjujev pa smo izvedli tudi kvalitativno raziskavo o tem, kakšna so mnenja o promocijskem in preventivnem gradivu o duševnem zdravju v Sloveniji s strani ene od oseb s težavami z duševnim zdravjem in s strani ene osebe, ki poklicno deluje na področju duševnega zdravja.

Pristop h krepitvi duševnega zdravja in preprečevanju samomorilnega vedenja v skupnosti – primer iz prakse

Nuša Konec Juričič

Po številnih podatkih o zdravju prebivalstva regija Celje odstopa od slovenskega povprečja v negativnem smislu. Eden takšnih kazalcev je stopnja samomora. Samomor je pomemben kazalec duševnega zdravja oziroma nezdravja v skupnosti in v Sloveniji predstavlja javno zdravstveni problem. Med predeli, kjer je samomor še posebej izražen, je celjska regija, kjer je stopnja samomora 34 na 100.000 prebivalcev. Glede na poslanstvo na področju javnega zdravja, smo na Zavodu za zdravstveno varstvo Celje v letu 2000 aktivneje pristopili k problemu samomora in duševnega zdravja v regiji.

Prvo fazo dela smo usmerili v analizo stanja na področju samomora ter drugih problemov duševnega zdravja v regiji. V drugi fazi smo rezultate analiz predstavili strokovnim javnostim in v letu 2001 pri zavodu ustanovili interdisciplinarno medsektorsko Skupino za preprečevanje samomora v regiji Celje. Med cilji delovanja skupine so destigmatizacija duševnih motenj, osveščanje in izobraževanje strokovnih in laičnih javnosti, spodbujanje razvoja programov za krepitev in ohranjanje duševnega zdravja, delo z mediji, raziskovanje ter izdaja gradiv. V tretji fazi smo pričeli z izvajanjem zastavljenih aktivnosti. Pripravili smo osnovna izobraževanja in delavnice za različne strokovnjake s ciljem seznanitve z najbolj perečimi problemi duševnega zdravja – za zdravstvene, pedagoške in socialne delavce, policiste in strokovne delavce v zaporih, svetovalce na zavodih za zaposlovanje ter strokovne delavce v domovih starejših. Splošno javnost smo o pomenu duševnega zdravja informirali v treh zgibankah. Aktivno smo sodelovali z vsemi mediji s prispevki, sporočili ter v radijskih in televizijskih oddajah.

Za učinkovito delovanje na področju duševnega zdravja in preprečevanja samomora Slovenija potrebuje ustrezen nacionalni program. Delo na tem področju ne sme biti prepuščeno večji ali manjši zagnanosti različnih izvajalcev, temveč mora biti usklajeno in strokovno podprto z jasno opredeljenimi nosilci nalog ter odgovornostmi na vseh nivojih.

Razvijanje dobre prakse v psihosocialni rehabilitaciji

Barbara Purkart

Psihosocialna rehabilitacija je širok pojem, ki zajema različne načine in vire pomoči, ki se jih poslužujejo ljudje s težavami v duševnem zdravju s ciljem okrevanja. Rehabilitacija po težavah v duševnem zdravju je pogosto dolgotrajna in vključuje poleg zdravstvenih uslug pomoč na področju socialne in delovne vključenosti, reševanja osebnih in družinskih težav. Pogosto se na težave v duševnem zdravju nalepi še stigma nesposobnosti in nezmožnosti, ki jo lepijo tako strokovni delavci in laiki kot tudi ljudje s težavami v duševnem zdravju sami. Stigma in sklicevanje na stigmo je pogosto vzrok za neuspehe na različnih pomembnih življenjskih področjih.

Za začetek procesa psihosocialne rehabilitacije je potrebna motiviranost s strani uporabnika in pripravljenost za delo. Tu se delavci v praksi srečujejo z največjimi in najtežje premagljivimi ovirami. Ljudje, ki prihajajo po pomoč so pogosto še hudo bolni in zaradi prisotnih znakov bolezni ali vpliva zdravil niso sposobni za aktivne vključitve v različne programe pomoči. Nekateri tudi po zaključenem zdravljenju v bolnici ne premagajo motečih znakov bolezni, ki jih v nekaterih primerih močno ovirajo v vsakdanjem življenju. Pri iskanju pomoči in poti psihosocialne rehabilitacije (rehabilitacija po duševni bolezni namreč ni zagotovljena tako kot je zagotovljena rehabilitacija po

telesnih boleznih) ljudje največkrat iščejo pomoč pri iskanju zaposlitve ali ohranjanju zaposlitve. Samo delo in služba je visoko cenjena vrednota, ki se povezuje z vlogami, ki jih ima posameznik v družini in širši družbi. Poleg tega je tesno povezana s socialno ekonomsko varnostjo in kvaliteto življenja nasploh. Da je posameznik sposoben konkurirati na trgu delovne sile, potrebuje veliko pomoči, spodbud in predvsem motivacije.

Za zagotavljanje možnosti za dobro psihosocialno rehabilitacijo je pomembno dobro sodelovanje med uporabnikom in načrtovalcem. Skupno načrtovanje aktivnosti uporabnika s timom različnih strokovnjakov in vključevanjem pomembnih drugih prinese dobre rezultate. Zaključni rezultati psihosocialne rehabilitacije so različni, saj je pri načrtovanju potrebno izhajati iz posameznika, njegovih ciljev in njegovih sposobnosti. Za nekatere tako pomeni doseganje visoke stopnje psihosocialne rehabilitacije načrtovano preživljanje dneva in samostojno življenje ob pomoči različnih služb.

Ovir na poti psihosocialne rehabilitacije je veliko, prav tako pa je veliko tudi uspehov in napredka.

SEKCIJA 23: DROGE

Otroci ceste in droge

Milan Krek

Različne študije ugotavljajo, da so otroci, ki so predčasno zapustili šolanje in so brez zaposlitve ter izobrazbe in hkrati izpostavljeni ulici veliko bolj dovzetni za droge in da se velikokrat pojavijo kot prenašalci drog ter se na ta način vključijo v preprodajalsko verigo. Izkušnje iz tretjih držav (Filipini, Brazilija itd..) nas učijo da so mladostniki praviloma bistveno manj kaznovani za preprodajo drog kot odrasle osebe, zato so tudi zaželeni kot kurirji. Med tiste, ki vpeljejo otroke v preprodajalsko verigo so pogostokrat tudi sami starši, ki na ta način rešujejo socialno stisko družine. Te pojave se da iz zapisov v dnevnem časopisju in iz različnih poročil slutiti tudi za področje Slovenije, le da so še bolj redki in kot taki tudi ne odpirajo dilem, ki bi morale nujno slediti takim pojavom. Ker so ti mladostniki vsakodnevno v stiku z drogo, jo seveda tudi uporabljajo in slej kot prej postanejo odvisni od nje.

Konvencija Združenih narodov še posebej zavezuje države, da zaščitijo otroke in mladostnike pred uporabo psihotropnih zdravil in prepovedujejo izrabljanje otrok in mladostnikov za preprodajo drog. Tudi Mednarodna organizacija za delo strogo prepoveduje zaposlovanje otrok na področju prepovedanih aktivnosti, kamor sodi tudi preprodaja drog. Tudi strategije EU in akcijski programi EU posegajo na to področje in skušajo z ustreznimi ukrepi zmanjševati uporabo drog med mladostniki. Tudi Slovenska strategija na področju drog, ki smo jo sprejeli leta 2004, je opredelila pomembne zadolžitve tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju s ciljem, da se zaščiti mladostnike pred uporabo drog in zmanjša škoda zaradi drog med mladostniki.

O sebi odločam jaz, ne droga

Lili Jazbec

Projekt *O sebi odločam jaz, ne droga* je namenjen učencem osnovne šole v tretji triadi. Izvajamo ga deveto leto. V vsem tem času smo se držali osnovnega koncepta, saj se je izkazalo, da je bil premišljeno zasnovan. Spreminjal se je le v malenkostih, ki smo jih dodajali glede na doktrino in spoznavanja ciljne skupine. Tudi naslov je ostajal isti, čeprav se nam avtorjem že od samega začetka ni zdel najbolj posrečen. Potrebno pa ga je bilo uporabiti, saj smo le z udarnim naslovom uspeli prepričali naše financirje.

Projekt izvajamo v obliki naravoslovnega dneva. Naša želja je, da bi se dan končal s srečanjem staršev in učencev v večernem času, ko naj bi otroci staršem skozi plakate in drugimi oblikami predstavili delo, ugotovitve in svoje zaključke. Praksa govori drugače. Starše in šole nam očitno ne uspeva pridobiti v taki meri, kot bi radi. Prezaposlenost, pomanjkanje časa in verjetno tudi naša nespretnost vplivajo tudi na slabo udeležbo staršev. Projekt je zasnovan delavnično, frontalnega dela v obliki neposrednega predavanja je izredno malo. V večini primerov razrede razdelimo na dve skupini, saj s tem želimo doseči boljše pogoje za delo. Delavnice vodijo izkušeni pedagogi in prostovoljci, ki jih za projekt posebej usposabljam. V vsaki skupini delujeta sočasno dve osebi, ki se izvedbeno dopolnjujeta. Izkazala se je prednost takega dela, saj v paru deluje tandem, ki je sestavljen iz dveh različnih oseb. To je pomembno za morebitno identifikacijo mladih in za neposredno delo.

Vsebine »naravoslovnega dneva« so naravnane v osveščanje mladih in v iskanje in usmerjanje k zdravemu preživljanju prostega časa, v ustvarjanje varnih in prijetnih družinskih okolij, razvijanjem zdrave samopodobe posameznika in h krepitvi samonadzora. Pomembna in zelo učinkovita preprečevalska dejavnost je naš osebni zgled mladi generaciji. Naš nazor in naš odnos do življenja in sočloveka, naš osebni odnos do alkohola, zdravil, tobaka, hrane in drugih drog je tisto jasno sporočilo, ki mladim preko vseh delujočih medijev oblikuje njihov lastni življenjski stil. Zavedamo se, da ima informiranje zgolj v obliki kampanjskega prosvetljevanja javnosti le majhen učinek. Vsaj kar se tiče končnega vedenja oz. ravnanja. Znanje in informacija lahko vodita v vedenjske spremembe le, kadar se čustveno usidrata. Mladi morajo biti pripravljeni informacijo povezati z lastnimi interesi, potrebami in občutji. Izvajalci se vseskozi zavedamo odgovornosti, ki smo si jo s tem projektom neposredno naložili. Tudi mi smo se skozi to obdobje marsičesa naučili.

Ves čas se zavedamo, da je vse splošno uporabljena taktika strašenja najmanj učinkovita. Njen namen je sicer zbuditi tesnobe občutke in tako odvrniti ciljno skupino od nezaželenega vedenja. Mi se metodi zastraševanja poizkušamo izogibati. Poizkušamo z drugimi načini npr.:

- z informativnim prijemom (ob pomoči zanesljivih virov);
- »lahko se zgodi tudi meni« (tu gre za predpostavko, da se mlademu človeku ne zdi mogoče, tudi če se zaveda nevarnosti drog, da bi doletele prav njega);
- učenje čustvene spretnosti (krepitev stresne tolerance);
- izboljševanje družabnih spretnosti (spodbujanje odločnosti, izboljševanje komunikacijskih spretnosti, krepitev samozavesti in spodbujanje odpornosti pred družabnim pritiskom);
- zaznavanje antisocialnega vedenja že v zgodnji fazi (tu gre za načelo, po katerem utegnejo biti sovražnost, upornišтво, nestrpnost in sramežljivost prvi znailci poznejših vedenjskih problemov. Program je zasnovan tako, da se te otroke opazi in usmerja v kreativno in druge delavnice, ki skozi leto potekajo na centru).

Izvajalci projekta se prilagajamo konkretni ciljni skupini. Na samem začetku se ob pomoči socialnih iger presondira skupino, to pa je izhodišče nadaljnjemu delu. Program predvideva več možnosti. Povzemamo nekaj vsebin:

- Iskanje odgovorov na vprašanja: (Zakaj nekateri mladi – odrasli uživajo/ne uživajo alkohola, kadijo? Zakaj so droge tako privlačne ravno mladostnikom?);
- Reševanje križanke;
- Snovi, ki učinkujejo podobno kot droge;
- Kako bi ti pomagal usmerjati mlade, da bi spremenili odnos do drog?
- Socialne igre, ki se nanašajo na prepoznavanje čustev;
- Kako zdržati pritisk?
- Uporaba, škodljiva raba in zloraba;
- Dober dan in dan, ko vstanem z levo nogo.

Projekt ima tudi to prednost, da mladi preko nas spoznavaajo dejavnosti Centra za mlade Domžale. Izkazuje se, da v primeru težav, stisk ali iskanja informacij pogosteje potrkajo na naša vrata. Prvi se navadno opogumijo starši, ki poiščejo pomoč.

Socialno pedagoško delo na področju drog v okviru psihiatrije

David Modic

Socialna pedagogika ni ravno najbolj uveljavljena v naši psihiatriji. V ljubljanski kliniki je trenutno zaposlen samo en socialni pedagog, ki je redno doštudiral našo smer, vsi ostali so bodisi pedagogi ali zdravstveniki, ki so socialno pedagogiko doštudirali ob delu. Kategorizacije za socialne pedagoge v bistvu ni. Samo Center za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog v okviru psihiatrične klinike Ljubljana sploh predvideva zaposlitev našega profila, pa še ta ima predvideno delovno mesto pedagoga, kamor se lahko prijavimo tudi mi. Socialni pedagogi na psihiatriji nimamo svoje zbornice ali organa, ki bi skrbel za razvoj ali uveljavitev našega profila. Ponavadi nas dodajo h kakemu timu, npr. timu socialnih delavcev in potem bolj ali manj na nas pozabijo. Velik uspeh je že, če si psihiatri zapomnijo naš naziv. Ko sem pred skoraj desetimi leti v okviru fakultete s svojimi sošolkami in sošolci hodil na hospitacije po slovenskih inštitucijah, so nas peljali tudi na psihiatrično kliniko. Tam sem za rokav pocukal psihiatra, ki nas je vodil po prostorih, in ga vprašal, kakšne so možnosti za delo v okviru psihiatrije. Gospod se je pokroviteljsko nasmejal in mi rekel, da možnosti preprosto ni. Stvari so se od takrat rahlo spremenile na bolje. Če hočemo govoriti o vlogi socialnih pedagogov v okviru zdravljenja odvisnosti, moramo najprej na hitro preleteti program Centra za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog. Prvi del prispevka se osredotoča na ta program. Drugi del prispevka se osredotoča na naloge, ki jih socialni pedagog v psihiatrični bolnici izvaja: delo na oddelkih, vodenje skupin, individualno in ambulantno delo. Tretji del prispevka osvetljuje znanja, ki jih lahko socialni pedagog nudi psihiatričnemu timu in uporabniku, s poudarkom na veščinah, ki so najbolj lastne našemu profilu. Četrty del se osredotoča na slabosti implementacije našega dela in na predlagane strategije, ki bi lahko naše delo v okviru psihiatrije izboljšale. Prispevek osvetli mite o psihiatrični obravnavi, ki krožijo med laiki in na kratko povzema pro et contra medicinskega modela zdravljenja odvisnosti s stališča socialnega pedagoga.

SEKCIJA 24: SKUPNOSTNI OKVIR DELA Z MLADIMI

Šolstvo, zdravstvo in sociala z roko v roki kot pomoč mladim pri odraščanju v družbi tveganj

Damjana Podkrajšek, Nuša Konec Juričič

Vsak četrty mladostnik doživlja smisel življenja kot zelo velik ali srednje velik problem. Pomanjkanje samozavesti povzroča težave dobri polovici najstnikov med 13. in 17. letom. Skoraj polovici primanjkuje optimizma. Slabo mnenje o sebi ima 33,9 odstotka anketiranih. Strah pred neuspehi je zelo velik problem za tretjino mladostnikov. Vsak tretji se boji odvisnosti od drog. To je le nekaj ugotovitev iz raziskave, ki smo jo po vzoru prof. Uletove naredili novembra 2000 v celjski regiji s pomočjo 17 osnovnih in srednjih šol. Bila nam je izhodišče za projekt To sem jaz, ki ga razvijamo že šesto leto.

Vanj smo povezali strokovnjake in inštitucije s področja zdravstva, šolstva in socialne, ki se trudijo pomagati mladim pri odraščanju. Projekt, ki smo ga zasnovali na Zavodu za zdravstveno varstvo Celje, osrednji preventivni inštituciji na Celjskem, ima dva dela:

1. spletno stran www.tosemjaz.net in
2. delo v šolskem okolju.

Ad 1: Spletna stran www.tosemjaz.net je v štirih letih postala priljubljeno virtualno zbirališče mladih iz vse Slovenije. Januarja 2005 je bila razglašena za najboljšo spletno stran za področje zdravja (nagrada Izidor na festivalu v Portorožu). Na njej je objavljenih okrog 300 strani avtorskih tekstov za mlade na teme, ki jih zanimajo (ljubezen in spolnost, kako krepiti samopodobo, z zdravo prehrano in gibanjem do lepe postave in zdravja). Bistveni del spletne strani pa je nedvomno spletna svetovalnica. Mladi anonimno pošiljajo vanjo svoja vprašanja, dileme, opise problemov. Urednica razporedi vprašanje enemu izmed 33ih spletnih svetovalcev, strokovnjaku s področja zdravstva, šolstva ali socialne. V nekaj dneh prejme mladostnik strokoven odgovor, napisan točno zanj. Vsa doslej zastavljena vprašanja in odgovori, doslej jih je bilo že 8000, so shranjena in ob vsakem času dosegljiva vsem obiskovalcem spletne strani. Pri prebiranju teh vprašanj želimo najstniku povedati, da s svojim problemom nikoli ni povsem sam. Če mu ne uspe najti sogovornika v družini, med prijatelji, učitelji, šolskimi svetovalnimi delavci, pri šolskem ali osebнем zdravniku, na Centru za socialno delo, je tu virtualna svetovalnica, skupina strokovnjakov, ki jemlje resno vsako vprašanje. To je skupina, ki dela s srcem in ji je mar do vsakega posameznika. Strokovnjaki napišejo večino svojih odgovorov v svojem prostem času in za delo ne prejemajo plačila. Vprašanja mladih so zelo različna: od treme pred prvim poljubom, o tem, kako izbrati pravega fanta, dekle, o izbiri zaščite pri spolnih odnosih, pa vse do neželene nosečnosti, anoreksije, bulimije, prenehanja, debelosti, misli na samomor in drugih težkih življenjskih problemov.

Ad 2: Delo v šolskem okolju

Leta 2000 smo anketirali tudi šolske svetovalne delavce z vseh 102 šol v celjski regiji. Rezultati so pokazali, tudi oni čutijo potrebo po programu, ki bo izhajal iz trenutnih potreb mladih in jim pomagal pri odraščanju. Čeprav na šolah poteka zdravstvena vzgoja mladostnikov znotraj posameznih učnih predmetov in tudi v obliki (ne)obveznih vsebin s strani vabljenih predavateljev, je velika večina vprašanih svetovalnih delavcev izrazila željo po dopolnilnih vsebinah. Z njihove strani so najbolj zaželenje vsebine naslednje: samopodoba, odvisnosti ter ljubezen in spolnost.

Ker je dobra samopodoba osnova preprečevanja večine oblik asocialnega vedenja, smo za rdečo nit dela s šolami in na šolah izbrali prav to temo. In ker so šole hkrati prostor, v katerem lahko dosežemo skoraj vse najstnike, smo zasnovali program dela s šolami, ki ga v nadaljevanju predstavljamo. Interdisciplinarna skupina strokovnjakov na Zavodu za

zdravstveno varstvo Celje vsako pomlad pripravi program dela za naslednje šolsko leto. Zasnuje in izdela pisno komunikacijsko gradivo, ki bo podprlo dogodke na šolah. K sodelovanju povabi najbolj motivirane pedagoške delavce, ki so pripravljeni svoje primere dobre prakse deliti z drugimi. Ti avtorji oblikujejo delavnice na temo samopodobe, izdelajo delovne liste in navodila za izvajalce. Vsako leto novembra zavod izpelje seminar za 90 pedagoških delavcev prostovoljcev, ki so pripravljeni izvajati delavnice z mladostniki. Te uporabijo kot razredne ali tematske učne ure, kot naravoslovni dan, namenjen krepitvi samopodobe, prirejajo literarne, likovne in glasbene natečaje ali delavnice uporabijo kot ure nadomeščanja. Dogodki tečejo po šolah vse šolsko leto. Vsako leto maja so šole pozvane, da oddajo evalvacijo. Vanjo so vključeni pedagoški delavci, izvajalci dogodkov na šolah in najstniki, udeleženci le-teh. Podatke na zavodu zberemo, obdelamo in korigiramo delo s šolami za naslednje šolsko leto.

Tako se je v letih od 2002 do 2004 na novembrska izobraževanja vključilo kar 268 pedagoških delavcev iz 75 šol. V dogodke, ki so jih nato izpeljali po šolah, je bilo vključenih najmanj 15.000 najstnikov. Njihova povprečna ocena zanimivosti šolskih dogodkov 4,3 (ocene 1 do 5), več kot 80% najstnikov pa izjavlja, da so na teh urah zase pridobili veliko ali zelo veliko. Čeprav pedagoški delavci sodelujejo v programu brez dodatne spodbude s strani šole ali našega zavoda, se večina izmed njih vključuje v program vsako leto, kar pomeni, da se počutijo uspešne in da je program potreben.

Vzgojni ukrep nadzorstvo organa socialnega varstva nekoč in danes

Simona Svetin Jakopič

Vzgojni ukrep nadzorstvo organa socialnega varstva (v nadaljevanju NOSV) je po številu izrekov pomemben vzgojni ukrep v Sloveniji. Po podatkih Statističnega urada RS predstavlja vzgojni ukrep NOSV v zadnjih 25-ih letih od 26-53% delež med vsemi izrečenimi kazenskimi sankcijami nad mladoletnimi prestopniki. Čeprav podatki govorijo o pomembnosti ukrepa, pa se na tem področju srečamo z neskladnostjo, saj o samem ukrepu v njegovem 40-letnem obstoju ne najdemo nobene slovenske strokovne literature. Izjemi sta le »Vestnik socialnega varstva št. 5-6« iz leta 1965 in raziskava, ki je bila v obdobju 1965-1968 opravljena v okviru Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti. Oba vira se nanašata na začetke uveljavljanja ukrepa v slovenskem prostoru.

Ukrep NOSV izhaja iz ukrepa »probation« (slov. preizkušnja), ki se je konec 19. stoletja razvil v angloamerikanskih državah, kasneje pa so ga v različnih oblikah prevzele evropske kontinentalne države. Obsodba storilca kaznivega dejanja je bila odložena pod pogojem, da se je storilec v času, ki mu ga je določilo sodišče, primerno obnašal. Sodniki so spoznali, da bodo storilci kaznivih dejanj lažje držali obljube, in da je manjša verjetnost, da bi zabredli v povratek, če bodo v času preizkušnje pod nadzorstvom določene osebe. Jugoslavija je leta 1929 uvedla podoben ukrep z nazivom »odpust na preizkušnjo«, v izpopolnjeni obliki pa leta 1959 z imenom »strožje nadzorstvo skrbstvenega organa«.

Osnovna vsebina in namen ukrepa NOSV sta bila izoblikovana že relativno zgodaj in se vse do danes nista bistveno spremenila:

- storilec kaznivega dejanja ostane v svojem okolju (mu ni odvzeta prostost);
- je pod nadzorom daljše časovno obdobje in
- nudi se mu pomoč, vodenje in usmerjanje, da bi se spremenil, poboljšal, prevzgojil.

Čeprav je v prvi vrsti poudarjena rehabilitativna - terapevtska (ne pa kaznovalna) naravnost ukrepa, ki je usmerjena predvsem v nudenje pomoči, pa se pojavljajo tudi elementi prisile, ki ukrep delajo vsebinsko konflikten. Na eni strani je izrečen kot posledica storitve kaznivega dejanja in je torej za mladoletnika obvezujoč (prisilen), na drugi strani pa mišljen kot pomoč in usmerjanje, kar se lahko izvaja na osnovi prostovoljne odločitve in motiviranosti posameznika.

V prispevku bodo na kratko prikazana teoretična izhodišča ukrepa NOSV, poudarek pa bo na predstavitvi rezultatov raziskave o pojmovanju in izvajanju ukrepa NOSV, ki je potekala od novembra 2004 do aprila 2005. V raziskavi je sodelovalo 26 centrov za socialno delo oziroma 35 strokovnih delavcev, ki ukrep izvajajo. Strokovni delavci so izpolnili dva dela anketnega vprašalnika: v prvem (splošnem) delu so odgovarjali na vprašanja o pojmovanju ukrepa NOSV, v drugem (posebnem) delu pa so posredovali odgovore o izvajanju ukrepa NOSV za 95 mladoletnikov. V prispevku bodo prikazani pomembni in zanimivi izsledki raziskave in nekatere primerjave z rezultati raziskave o NOSV, ki jo je v obdobju 1965-1968 opravil Inštitut za kriminologijo. Na osnovi analize izvajanja ukrepa so izoblikovani tudi nekateri predlogi za nove oblike dela in nadaljnji razvoj ukrepa NOSV.

Delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti: izvajanje vzgojnega ukrepa na Centru za socialno delo Ljubljana Šiška

Irena Velič

Mladoletnik, ki povzroči s svojim dejanjem škodo naj bi s svojim delom skupnosti dal nekaj v povračilo. Smiselno je, da ne gre zgolj za delo, temveč za mladoletnikovo usposabljanje, učenje, pridobivanje izkušenj in prevzem odgovornosti. Ukrep naj koristi tako mladoletniku kot skupnosti (organizaciji). Seveda pa je pomembna sorazmernost glede na storjeno dejanje, pomembno je, da je mladoletnik pripravljen na sodelovanje in da ta ukrep sprejme (ne gre za prisilo).

Na Centru za socialno delo Ljubljana Šiška smo pristopili k izvajanju, tako da smo v lokalni skupnosti poiskali in povabili humanitarne organizacije, društva, zavode ter jim predstavili vzgojne ukrepe in odloženi pregon, ter značilnosti mladostnikov in vrsto kaznivih dejanj, ki bi prišli v poštev, obveznosti, ki bi jih imele organizacije ter vlogo strokovnih delavcev na Centru za socialno delo. Nekateri organizacije oziroma zavodi so bili načeloma pripravljeni na sodelovanje, vendar zaradi nedorečenosti glede plačila zavarovanja, prevoza, malice ipd., niso podpisali dogovora o sodelovanju (zavarovanje, spremljanje – mentorstvo za mladostnika, plačilo nagrade,...). Izrazili so prepričanje, da je delo koristno in vzgojno, da pa bi bilo potrebno urediti glede plačila, zavarovanja, stroškov za prevoz in malico... Predstavniki Rdečega križa, Karitasa in podjetja Snaga pa se vabilu sploh niso odzvali.

Dogovor o sodelovanju smo podpisali z Varstveno delovnim centrom, Domom starejših občanov in Društvom za zaščito živali. Pripravili so program možnih del in določili strokovnega delavca, ki bo spremljal mladostnika in pripravil ter posredoval poročilo Centru. Center za socialno delo pa je pripravil dogovore o sodelovanju, ki predvidevajo skupne obveznosti. Pripravili smo tudi soglasja za vključitev za mladostnike in njihove starše, ter dogovor o napotitvi na delo. Center za socialno delo, pa je, glede na to, da ni dokončno urejeno, kdo je plačnik zavarovanja, založil sredstva za nezgodno zavarovanje mladostnikov, saj je bilo v našem interesu, da v korist mladostnikov izkoristimo dane zakonske možnosti.

O možnosti izvajanja vzgojnih ukrepov in odloženega pregona smo z dopisom obvestili Okrožno sodišče v Ljubljani in Okrožno državno tožilstvo. V poročilih in mnenjih, ki jih je Center za socialno delo dolžan posredovati sodišču in tožilstvu smo začeli predlagati izrek omenjenih vzgojnih ukrepov in odloženega pregona. Naše izkušnje z izvajanje vzgojnih ukrepov in tudi oprave splošno koristnega dela so pozitivne. Starši mladostnikov so bili zadovoljni s tem, da mladostnik z delom poravnava škodo, ki jo je s svojim dejanjem povzročil in prevzame odgovornost za dejanje, ki ga je storil. Tudi s strani mladostnikov so bile pozitivne informacije, lahko so izbirali kje bodo opravljali delo (med tremi možnostmi). Strokovni delavci, ki so spremljali mladostnika so v svojih poročilih navajali, da so mladostniki redno prihajali, da so imeli korekten odnos do osebja in varovancev oziroma oskrbovancev.

Za poglobljeno evalvacijo in oceno uspešnosti izvajanja ukrepov pa bi bilo potrebno večje število izrekov. V letu 2004 smo na našem Centru za socialno delo prejeli sklepe sodišča in tožilstva za 10 mladoletnikov. Še naprej si prizadevamo, da bi razširili mrežo organizacij, ki bi bile pripravljene sodelovati. Pridružil se nam bo tudi Zavod Zarja – za varstvo in rehabilitacijo po poškodbi glave.

V praksi se je pokazalo, da je za uspešno delo potrebno sodelovanje strokovnih delavcev Centrov za socialno delo s tožilci, ki se lahko odločijo za odloženi pregon, s sodnicami na Okrožnem sodišču, oddelku za mladoletnike in sodniki na Okrajnem sodišču, Oddelek za prekrške, ki imajo možnost izrekanja vzgojnih ukrepov za mladoletnike. V okviru Aktiva strokovnih delavcev, ki delajo na področju dela z mladostniki je prostor, kjer se lahko urejajo strokovna vprašanja in razrešujejo dileme. Že več let se na Aktiv redno vabi sodnice in tožilke z namenom, da si izmenjamo informacije in izboljšamo skupno sodelovanje.

SEKCIJA 25: INFORMIRANJE MLADOSTNIKOV IN STARŠEV

Živa info točka

Mateja Gerjevič

Mladinski center Brežice je v aprilu 2003 kot posledico slabe izkoriščenosti drugih virov informiranja začel s pilotskim projektom ŽIVA INFO TOČKA. Ta predstavlja informatorja na terenu, v okolju, v katerem se mladi, naša ciljna skupina in potencialni uporabniki nahajajo. Živa info točka je oseba, ki na srednjih šolah v Brežicah na neformalen način in v določenem času v avlah šole posreduje razne vrste informacij iz lokalnega okolja, hkrati pa skrbi za informiranje mladih, kje lahko razne informacije dobijo. Sprejema tudi vprašanja. Informativne vsebine se nanašajo na šolanje, poklicno usmerjanje, zaposlovanje, osamosvajanje, pomoč v stiski, mednarodne aktivnosti, mladinski turizem,...

Odziv dijakov na živo info točko je zelo uspešen, v lanskem letu je bilo evidentiranih več kot 500 vprašanj, čeprav ta številka ni povsem verodostojna in relevantna, saj izključuje vprašanja, na katera je možen takojšen odgovor, tiste, ki jih baza v nekem obdobju že zajame in tiste, ki pridejo na pogovor. Precej dijakov želi biti informiranih ustno, kar je tudi razumljivo, če upoštevamo pogoje in čas, v katerih informator deluje (s pospeškom med 5 minutnimi odmori). Odziv dijakov na živo info točko je tako uspešen tudi zato, ker to ni oseba, ki bi imela pred sabo kup pisanih papirjev z različnimi informacijami, ampak »cuka ljudi za rokav«, jim ponuja in jih vzpodbuja. Vživi se v položaj mladega, ko mu da določeno podporo. Mladi oz. dijaki jo kljub starostni razliki obravnavajo kot vrstnico oz. prijateljico, s kateri debatirajo in se ji zaupajo. Tako »živa info točka« nemalokrat

postane tudi »ljubezenska posredovalnica«, nemalokrat pa nastopi tudi tam, kjer zatajijo specializirane institucije, svetovalke v pomoči pri razreševanju problemov oz. bolje pri pogovorih o težavah s starši, profesorji, težavah v šoli, težavah pri uživalcih drog,...

Mladi največkrat sprašujejo po informacijah osebno. V primeru, ko gre bolj za osebne zadeve, kjer prostor za posredovanje informacij ni primeren, pa po elektronski pošti. Lahko gre za elektronsko pošto samemu informatorju, ki poskuša poiskati odgovor na vprašanje ali pa samega napoti v ustrezno institucijo. Informiranje in svetovanje ne moremo primerjati s svetovalnim razgovorom ali terapijo, lahko pa v določeni situaciji pod strokovnim vodstvom privede do svetovalnega razgovora.

Informator ne deluje sam zase, ampak je dejavnik socialno kulturnega okolja v skupnosti, skupaj z ostalimi servisnimi dejavnostmi in strukturami v družbi. Prav zaradi tega je pomembno povezovanje s temi servisnimi dejavnostmi, ki služijo kot pomemben vir informacij za pomoč v konkretnih situacijah. V preteklem letu smo že dosegli sodelovanje z nekaterimi institucijami, v prihodnje pa bi bilo potrebno še več. Delamo v interesu mladih, s sodelovanjem pa lahko isti ciljni skupini omogočimo lažje reševanje problemov oz. uveljavljanje interesov mladih.

Šola za starše kot izziv

Nada Glušič

Vzgoja ni niti enoznačna dejavnost, niti je otroci niso deležni samo z ene strani. Seveda imajo precej ključno vlogo starši, toda kaj se danes dogaja na področju vzgoje?

Starši se pritožujejo, da za vzgojo ni časa, da je starševstvo danes drugačno, da niso prepričani, kaj je prav. Ali se vzgoje da naučiti? Kje se je možno izpopolnjevati? Kako starši doživljajo organizirana izobraževanja?

Iščemo skupne odgovore!

X-PRESS – tiskani in digitalni mediji v preventivnem delu z mladimi

Mina Kranjc, Matej Sande

V okviru Združenja DrogArt od leta 2003 mesečno izhaja mladinska publikacija (funzin) X-PRESS, ki je z vsebinami o problemih odraščanja (odnosi, droge, spolnost, zdravje, glasba, moda) nadomestil in nadgradil vsa naša dosedanja preventivna gradiva. Pri pripravi in izdajanju publikacije v veliki meri sodelujejo mladi, ki jih na ta način vzpodbujamo h kreativnemu delu in upoštevamo njihovo vključenost in iniciativnost pri razvoju in izvedbi projekta. V prispevku bodo prikazane možnosti za preventivno delo s pomočjo sodobnega tiskanega medija po meri mladih, v povezavi s spletnim portalom za mlade, ki nadgrajuje publikacijo. Predstavljene bodo tako ovire kot prednosti tovrstnega dela ter možnosti za samofinanciranje nevladne organizacije s pomočjo trženja oglasnega prostora v različnih medijih.

SEKCIJA 26: MEDKULTURNOST

Integracija migrantov - od prosilcev za azil do beguncev

Irena Benedik

Predstavitev projektov »Bogatimo se z različnostjo« in »S spodbujenim pristopom do boljših možnosti za (samo)razvoj«

Projekta, ki ju izvajamo v letu 2005 v Racio Social, izhajata iz dveh splošno znanih ugotovitev:

- da obstajajo številni predsodki do ljudi, ki so drugačni, ker izhajajo iz drugačnih kultur;
- da imajo migranti brezštevilne težave, ko se znajdejo v tujem okolju.

Naš namen je bil do neke mere vplivati na stališča mladih (študentov) do ljudi, ki prihajajo iz drugačnega okolja, ki govorijo drugačen jezik in se nasploh razlikujejo od ljudi, ki živijo v našem vsakodnevem, znanem okolju ter imajo drugačne vrednote od tistih, s katerimi smo navajeni živeti. Po drugi strani pa smo želeli s psihosocialno pomočjo migrantom olajšati spoznavanje in vključevanje v novo okolje, v katerem so se neprostoovoljno znašli. Zato smo razvili dva projekta, ki ju financirata Ministrstvo za notranje zadeve in Evropski begunski sklad.

V projektu »Bogatimo se z različnostjo« delujemo na dveh ravneh, s študenti prostovoljci in s prosilci za azil (pretežno samskimi moškimi). Doslej se je oblikovala skupina študentov (okrog 15) z različnih fakultet, ki je nekakšna dinamična tvorba, ki se počasi, a vztrajno širi, saj tisti, ki že delujejo v skupini, spodbujajo svoje prijatelje in kolege k sodelovanju. V manjših skupinah (tri do štiri) pod stalnim mentorstvom oblikujejo manjše nekajurne projekte, katerih namen je:

- medsebojno spoznavanje, ugotavljanje in sprejemanje različnosti;
- posredovanje najrazličnejših informacij in znanj o deželi gostiteljici;
- posredovanje najrazličnejših funkcionalnih znanj;
- posredovanje najrazličnejših informacij o deželah, iz katerih izhajajo tujci.

Doslej smo izvedli pet takšnih projektov, deloma v Azilnem domu, deloma v zunanjem okolju. Njihov konkretniji namen je bil spoznavanje bližnjega okolja, v katerem prosilci za azil živijo (Ljubljana in zanje pomembne točke, kot na primer ustanove, ki pomagajo migrantom, Info točke, Tivoli, Rožnik, itd.), spoznavanje slovenske kulinarike in temeljno spoznavanje z računalnikom. Vsi projekti so bili s strani prosilcev za azil izredno dobrodošli, saj so ne samo dodali nekaj nujnih informacij, ampak tudi popestrili njihovo monotono življenje v Azilnem domu.

Vzporedno pa poteka tudi projekt »S spodbujenim pristopom do boljših možnosti za (samo)razvoj«, ki je namenjen tistim, ki so že pridobili status begunca. V projektu trenutno sodeluje 21 beguncev. Prvotni namen projekta je bil predvsem pomoč in usposabljanje za zaposlitev, vendar se je v praksi pokazalo (kar smo preverili s predhodno analizo in intervjuji), da so njihove potrebe izredno raznolike in v marsičem presegajo okvir zaposlovanja. Zato smo se lotili reševanja problemov sprva na individualni ravni, na podlagi skupnih imenovalcev pa oblikovali štiri krajše delavnice, namenjene informiranju in usposabljanju za uspešnejše nastopanje na trgu dela.

Medkulturna vzgoja

Vesna Starman

V tem stoletju se je pojavila neizogibna sprememba: močno povečanje stikov z drugimi kulturami in jeziki in tesnejšo medsebojno povezanost vseh ljudi na zemlji tako s pomočjo novih komunikacijskih tehnologij kot tudi zaradi fizične gibljivosti. Zato moramo resno razmišljati tudi o tem, kako mlade bolj pripraviti na stike z drugimi kulturami, da bi v takih vse bolj pogostih stikih znali ohraniti svojo kulturo in hkrati spoštovati in razumeti tudi potrebno medkulturno zavest.

Zaenkrat Slovenija ni pripravila nikakršnega načrta za izobraževanje mladih ljudi za mirno, stabilno, demokratično življenje v medkulturnem okolju.; trenutno v osnovnih in srednjih šolah ne obravnavajo teh tem.

Ni nikakršnega koncepta izobraževalnega programa o učenju mladih strpnosti in tolerantnosti.

Iz Bele knjige o vzgoji in izobraževanju in dokumentov človekovih pravic izhajajo številne nove vrste vzgojnih in izobraževalnih vsebin, ki poskušajo vzgajati in izobraževati otroke za obvladovanje sodobnega sveta, kot so na primer vzgoja za človekove pravice, okoljska vzgoja, vzgoja za mir ipd.

Predstavila bom svojo poslikavo uresničevanja teh vsebin na Obali ter ključne točke, ki so potrebne za pripravo akcijskega načrta.

Glede na to, da sem kot šolska svetovalna delavka zaposlena na osnovni šoli, me zanima predvsem program medkulturne vzgoje, ki ga lahko uresničimo v osnovni šoli. Pregledali bomo učne načrte, razmišljali o pomembnosti skritega kurikulumu, kako to vpliva na šolsko in razredno klimo...

DELAVNICE

DELAVNICA 1

Jamboree Nizozemska 2005 – nasilje in spoštovanje v 10 jezikih

Irena Borštner, Aleš Dežman, Sabina Prijatelj

Osamosvojitve Slovenije, nato pa še vstop v Evropsko Skupnost je pospešil, da so državne meje vse bolj zabrisane. Prehodnost meja je vse večja in množična; hkrati s tem pojavom pa je tudi vse več socialnih interakcij. V Evropo je pogumno zakorakal tudi vzgojno izobraževalni zavod Višnja Gora z včlanitvijo v združenje Euromet leta 2003. Euromet je evropsko združenje institucij, ki izvajajo vzgojne, poklicne in socializacijske programe za otroke in mladostnike z vedenjskimi in čustvenimi primankljaji ter s težavami v socialni integraciji. V združenje Euromet je včlanjenih že deset držav in sicer Belgija, Poljska, Finska, Romunija, Francija, Nemčija, Švedska, Nizozemska, Anglija in Slovenija. To leto je organizatorica simpozija Nizozemska.

Z udeležbo na srečanju mladih in osebja ustanov članic Eurometa smo poleg krepitev mednarodnega sodelovanja imeli zastavljenih tudi več pedagoških ciljev. Na osebni področju so bili ti cilji: gradnja vzdržljivosti, pridobitev sposobnosti povezovanja, spodbujanje komunikacijskih spretnosti, spoznavanje in motivacija za alternativno preživljanje prostega časa, posredovanje vtisov in lepih doživetij. Na socialnem področju smo načrtovali: razvijanje občutka za skupino in pripadnost, sodelovanje, odkrivanje konfliktov in razvoj kompromisov, sprejemanje nalog in odgovornosti za skupino. Na motoričnem področju je bil cilj posredovanje izkušenj in razvijanje sposobnosti za smiselno preživljanje prostega časa. Na kognitivnem področju smo razvijali prometna znanja, orientacijo z zemljevidom in geografske vsebine.

Tema te mednarodne izmenjave je bila spoštovanje. Temo smo skupaj predebatirali in vsak dan je bil posebej odmerjen čas za ta namen. Na zaključni prireditvi, nastopu pred odraslimi, so mladi predstavili zaključni protokol desetih pravil/dogovorov o spoštovanju o katerih so mladi iz vseh držav dosegli konsenz.

V drugem delu naše predstavitve bomo prikazali 15 minutni film. V njem bo poudarek na delavnicah, prikazane pa bodo tudi druge vsebine. Eno izmed iger na prostem bomo tudi praktično prikazali po ogledu filma. V delavnici bo lahko sodelovalo 10-20 udeležencev, vaja se imenuje Skupaj po žogo. Nekaj minut bo namenjenih vprašanju in diskusiji.

DELAVNICA 2

Strokovnjak v krizni situaciji

Iris Sirnik

Strokovnjaki na socialnopedagoškem področju se vedno znova soočajo z nepričakovanimi izzivi v odnosu ter komunikaciji do drugih (uporabnikov, strank, klientov, sodelavcev, svojcev), zato je potrebno iskati vselej nove načine reševanja problemov ter uporabljati čim več različnih strategij pri razreševanju odnosnih in komunikacijskih nesporazumov. Ali so strokovnjaki tudi zares usposobljeni z veščinami, metodami in tehnikami za razreševanje nastalih konfliktov? Kako si lahko strokovnjaki na socialno-pedagoškem področju pomagajo med seboj? Katere veščine in znanja potrebujejo za boljšo delovno prakso ter premagovanje ovir? Kje lahko najdejo modele dobre prakse in si z njimi pomagajo? Ta vprašanja in odgovori nanja bodo osrednji del omenjene delavnice.

Pri delu z ljudmi nenehno prihaja do različnega razumevanja povedanega, posledično pa do stresa, konfliktov, nasilne komunikacije, ali pa celo do nasilja in obračunavanja. Psihološko gledano se strokovnjaki, ki delajo z ljudmi in med ljudmi, dnevno soočajo s procesi transfera in kontratransfera. Ta dva procesa pa močno vplivata na vrsto čustvovanja, mišljenja in vedenja – reagiranja strokovnjaka v določeni situaciji z določeno osebo, uporabnikom. Strokovnjak v komuniciranju z drugimi potrebuje veščine konstruktivnega sporočanja, obvladovanja situacije, konfliktov, jeze. Včasih je potrebno tudi znanje obvladovanja nasilja ali nasilne komunikacije. Vedenjski vzorci agresivnosti temeljijo na vrednostnih ocenah, miselnih opredelitvah in emocionalnih reagiranjih. Oseba, ki se vede agresivno, pogosto vidi svoja dejanja povsem drugače od osebe, h kateri so agresivna dejanja usmerjena. Večina agresivnih ljudi ocenjuje svoje vedenje kot pretežno vrednostno pozitivno. Komunikacijski izziv za strokovnjaka v odnosu z agresivno osebo je v težavnosti vzpostavitev kontakta z njo. Ta agresivna oseba kontakta ni pripravljena vzpostaviti, dokler ocenjuje, da je strokovnjak ne jemlje resno. Agresivna oseba je zaradi določenega vzroka čustveno zelo vznemirjena (jeza, bes), morda je je nečesa zelo strah, ali pa je v stiski, frustrirana, nemočna, prizadeta, v bolečini ipd. Pomembno je, da strokovnjak v takšni situaciji odreagira funkcionalno. Na delavnici se bomo poglobili v težje, »nerešljive« primere, ko ne vemo več, kako naprej. Skušali bomo spoznati, kakšne so naše osebne ovire, zavore v komunikaciji do uporabnikov, možne poti iz nasilne komunikacije, tehnike obvladovanja konfliktov in konstruktivnega sporočanja. Pomembno je tudi, ali nas pri našem delu in dvomih sodelavci razumejo, podpirajo, ali ne.

Na delavnico vabljeni vsi, ki ste že kdaj ustavili ob vprašanju: »Ne vem, kako naprej v odnosu in komunikaciji s to agresivno, problematično osebo? Vedno znova porabim ogromno energije pri delu z njo.«

DELAVNICA 3

Preventivno delo z otroki, učitelji in starši po programu Razvijanje pozitivnega samovrednotenja

Sanda Mesič Jurin, Tanja Pavlič

S težavami sodobne družbe se čedalje bolj srečujemo tudi v Sloveniji. Zasvojenost z alkoholom in drogami, osipništvo, disciplinski problemi ipd... postajajo tudi del našega vsakdanjika. V svoji raziskavi o socialni ranljivosti mladih dr. Mirjana Ule ugotavlja, da so med mladino v Sloveniji pogosto prisotni: negotovost, občutek krivde, negativna samopodoba, depresivnost ter samodestruktiven odnos do življenja.

Pomanjkanje občutka lastne vrednosti se odraža v:

- nizki stopnji motiviranosti;
- slabih socialnih spretnostih;
- nesposobnosti za timsko delo;
- nizki učinkovitosti;
- nepripravljenosti tvegati;
- izogibanju stresu, izpostavljanju, tveganjem, konfliktu,...

Eden najučinkovitejših in najbolj sistematičnih programov preprečevanja nasilja in pomoči otrokom in mladostnikom pri razvijanju pozitivne samopodobe je program dr. Reasonerja, ki ga v Sloveniji od leta 1999 z velikim uspehom razvija Inštitut za razvijanje osebne kakovosti iz Ljubljane.

Program je namenjen spodbujanju odgovornosti, samozavesti in sodelovanja otrok in mladostnikov. Temelji na prepričanju, da s krepitvijo osebnih moči otrokom omogočimo, da se bolj učinkovito soočajo z vsakodnevnimi izzivi, s katerimi se srečujejo v šoli in skupnosti. Poleg tega program pripomore k odgovornejšemu in bolj ustvarjalnemu življenju v odrasli dobi. Namenjen je učencem, njihovim staršem in učiteljem. Program Razvijanja pozitivnega samovrednotenja otrok in mladostnikov olajša proces razvijanja občutka lastne vrednosti mladostnikov, s tem da ga opredeli za zavesten cilj.

Dokazano je, da delo po tem programu pozitivno vpliva na medsebojne odnose v družini, prav tako pa tudi na splošno šolsko klimo. Šole, v katerih se ta program izvaja, poročajo o povečanju motiviranosti, odgovornosti in ciljne naravnosti ter zmanjšanju nasilja med vrstniki, zmanjšanem številu izključitev, disciplinskih problemov in izstopov iz šole. Povečala se je motivacija za učenje in za medsebojno pomoč, pripravljenost učencev in dijakov za sodelovanje, izboljšali so se medsebojni odnosi in povezanost v razredu, izboljšalo se je vedenje, zmanjšale so se disciplinske težave.

Cilj najine delavnice je seznaniti udeležence z omenjenim programom in jim ponuditi priložnost, da skozi lastno aktivno udeležbo spoznajo način dela na delavnicah za razvijanje občutka lastne vrednosti.

DELAVNICA 4

Management in strokovno delo z zaprtimi osebami v ZPKZ Koper

Igor Černetič, Patricija Lovišček

Proces spreminjanja klasičnih penalnih ustanov v tretmanske institucije socioterapevtskega tipa je potekal postopno v obliki procesa, ki je poleg kopice sprememb na področju strokovne obravnave zaprtih oseb predividel med ostalimi tudi spremembe v načinu vodenja oz. menagementa v penalnih institucijah. Prehod od čistega avtokratičnega hierarhičnega načina vodenja v »demokratičnega« seveda predvideva določene predpogoje, med katerimi velja omeniti terapevtsko pomoč vodstvom in osebju zavodov, horizontalno komunikacijo, zaupanje v sodelavce, dobre medosebne odnose med sodelavci, sodelavci in zaprtimi osebami, timsko delo, izobraževanje delavcev, psihohigieno zaposlenih ipd.

Osnovni principi dela vzgojne službe temeljijo na socioterapevtskem modelu obravnave zaprtih, ki v svoji doktrini predvideva predvsem načela humanizacije, nujenja pomoči pri krepitvi pozitivnih osebnostnih potencialov, odstranitev nepotrebnih trdot in izrazito vertikalne komunikacije pri delu z zaprtimi osebami, vzpodbujanju in učenju konstruktivne medčloveške komunikacije, integrativni princip prestajanja kazni in optimalno izkoriščanje skupinsko-dinamičnih vplivov na posameznika. Ob tem je potrebno poudariti tudi in predvsem pomembnost jasnih okvirjev in postavitve sistema delovanja zapora, saj le-to tretmansko delo olajša in ne zavira, kot se vedno prikazuje. Ob tem je zelo pomembno timsko dogovarjanje in usklajevanje temeljnih izhodišč za delovanje zavoda. Pri delu se posvečamo vsem zaprtim osebami (obsojenci, priporniki, UK), večji poudarek pa je na delu z osebami, ki prestajajo kazen zapora. Z novodošlim obsojencem svetovalec opravi uvodni razgovor, v nadaljevanju pa ga vodi in usmerja. Individualni program tretmaja predstavlja kompletno osvetlitev obsojenčevega dotedanjega prestajanja kazni ter konkretne aktivnosti za nadaljnje prestajanje. Nadaljnji razgovori (razbremenilni, informativni, ...) potekajo ali na podlagi ocene svetovalca ali prijavnice za razgovor zaprte osebe.

Na delavnici želiva predstaviti dobre in slabe izkušnje, dileme in težave s katerimi se soočamo v Zaporih Koper na poti pri uveljavljanju vseh navedenih pogojev na področju

vodenja oz. menagmenta. Prav tako bova na delavnici predstavila organigram zavoda z vsemi konkretnimi oblikami timskega dela, predvsem pa s pozitivnimi izkušnjami, ki jih je prinesla dosedanja praksa. Na delavnici poleg najine predstavitev pričakujeva predvsem izmenjavo stališč, mnenj, dilem na temo vodenja in pa komunikacijo z udeleženci delavnice.

DELAVNICA 5

Izvajanje treninga socialnih veščin (tsv) pri pacientih s težjimi duševnimi motnjami

Slavica Ravnik

Naše vedenje v socialnih situacijah določa vrsta kognitivnih procesov, ki omogočajo medsebojne vplive med zaznavanjem socialnega prostora, spretnostjo reševanja problemov ter spretnostjo komuniciranja. Bolniki s težjimi duševnimi motnjami imajo težave predvsem v pozornosti, v iniciativnosti, težje izvršujejo zaporedje nalog oziroma aktivnosti, imajo slabe predstave o lastnem in tujem psihičnem odzivanju, praviloma imajo slabo samopodobo, zelo težko se postavijo zase in težko rešujejo življenjske probleme. Zaradi opisanih težav slabše in bolj neustrezno navezujejo stike z drugimi ljudmi, življenjski problemi se jim kopičijo, lahko postanejo žrtve izkoriščanja in zlorab.

Tuje raziskave kažejo da s treningi socialnih veščin dosežemo pri pacientih s težjimi duševnimi motnjami opazne pozitivne spremembe v socialnem funkcioniranju, kar pomembno vpliva na zvišanje kakovosti njihovega življenja. Eden od osnovnih ciljev TSV pri teh pacientih je, da posplošijo spretnosti priučene v skupini in jih uporabijo v vsakdanjem življenju.

V delavnici bo predstavljen proces uvajanja Treninga socialnih spretnosti v skupinah pacientov s težjimi duševnimi motnjami na Kliničnih oddelkih za klinično psihiatrijo Psihiatrične klinike Ljubljana od leta 2002 dalje. Predstavili bomo merila, ki naj bi jih upoštevali pri vključevanju pacientov v skupino in razčlenjevali težave pri upoštevanju teh pravil v praksi. Iskali bomo objektivne in subjektivne razloge, ki vplivajo na to, da določeno tehniko dela bolj ali manj optimalno izpeljemo. Predstavili bomo probleme pri evalviranju doseženega napredka glede na zastavljene cilje. Prikazali bomo smernice nadaljnega razvoja in oblik dela v skupinah treninga socialnih spretnosti.

DELAVNICA 6

Dotik – učinkovit način spoprijemanja s stresom

Drago Klanšček

Strategije spoprijemanja s stresom so lahko različne: usmerjene so lahko na problem ali pa na posameznikovo ravnovesje (čustva) (Lazarus, Folkman, 1984, v Frdenberg, 1997). Na delavnici se bomo ukvarjali predvsem z nivojem, ki ga Kaplan (1995) imenuje somatsko-fiziološki, čeprav dotik in iz njega izhajajoče tehnike (npr. shiatsu) problematiko stresa (kot tudi zdravja) obravnavajo celostno. Na delavnici bo razlaga mehanizmov stresne reakcije in njenih posledic. Zanimalo nas bo, kako dotik vpliva na zmanjševanje negativnih posledic stresa. Preizkušali pa bomo tudi antistresni učinek dotika oz. tehnik, ki temeljijo na dotiku. Z njimi se lahko zaščitimo pred škodljivimi posledicami vsakodnevnega stresa.

DELAVNICA 7

Depresija – obramba pred stresom

Helena Jeriček

Ena izmed možnih oblik prilagoditve na dolgotrajen stres je tudi depresija. Depresija je ena izmed najpogostejših duševnih motenj v Evropi (Andlin-Sobocki, Jönson, Wittchen in Olesen, 2005). Gre za motnjo razpoloženja, za katero je značilna zelo omejena občutljivost in odzivnost, navadno pa se kaže v prepletu simptomov na miselni, čustveni, vedenjski in telesni ravni. Na delavnici se bomo ukvarjali s prepoznavanjem depresije, zdravljenjem, predvsem pa s strategijami preprečevanja njenega nastanka.

DELAVNICA 8

Predstavitev koncepta dela s starši v Mladinskem domu Jarše – diagnostika in korekcija vzgojnih stilov

Katja Bilban, Tjaša Steiner, Vida Kokelj

V Mladinskem domu Jarše obravnavamo mladostnike s težavami v socialni integraciji. Večinoma se obravnava zaključni z vrnitvijo v družinsko okolje, zato je izrednega pomena, da v času obravnave dosežemo spremembo v vzgojnem ravnanju staršev in tako postavimo nove smernice v življenju družine. Ker pa sodelovanje staršev pri tem ni vedno optimalno in do želenih sprememb v nekaterih primerih tudi ne pride, nam poznavanje vzgojnega stila staršev pomaga pri kompenzaciji vzgojnih primanjkljajev otroka. Vzgojni stil je način, kako starši vzgajajo svoje otroke. Napoveduje, kako uspešen bo otrok v procesu socializacije.

V delavnici bomo na praktičen način obravnavali primerne metode dela z otroki s težavami v socialni integraciji in njihovimi starši. Udeleženci bodo najprej spoznali vzgojni stil, ki otroku omogoča uspešno socializacijo. Ta vzgojni slog razlagamo kot skupek treh enakovrednih komponent: pričakovanja in cilji, ki jih starši postavljajo otroku, pohvale in nagrade, ki mu jih namenijo ter kritike in kazni, ki jih uporabljajo za spreminjanje otrokovega neprimernega vedenja. Če te tri komponente niso uravnotežene, ima otrok težave v socialni integraciji. Starši, s katerimi se srečujemo pri svojem delu, otroka razvajajo, pretirano kaznujejo, zanemarjajo, pretirano ščitijo ali presocializirajo v prepričanju, da je to otroku v korist.

V nadaljevanju delavnice se bodo udeleženci na vnaprej pripravljenih praktičnih primerih učili prepoznavati posamezne vzgojne stile. Predpogoj za spremembo vzgojnih ravnanj staršev je odkrivanje in korekcija vzgojne filozofije staršev, njihovih stališč in zmotnih prepričanj o vzgoji. V delavnici bomo iskali ustrezne načine komunikacije, ki nam pomagajo pri doseganju tega cilja.

DELAVNICA 9

»Janez Levec v Evropi«, program mednarodnih mladinskih izmenjav (projekt Theatre the Help Phone Litva in projekt Polish Inspiration Poljska)

Boštjan Kotnik, Andreja Četina, Tamara Lipičar

Proces socializacije se dopolni šele, ko posameznik neha ravnati »po svoji glavi«, temveč se podreja »socialnim normam«. Socialne norme proces socializacije olajšajo in pospešujejo. Soočenje z njimi utegne biti sprva precej ostro: posameznik vidi v njih na vsakem koraku omejitve svojih osebnih norm in svobode. Hkrati pa so mu kažipot v skupnost, v katero bi se rad včlanil in v kateri vidi prihodnji okvir svojega obstoja. Socialne norme se vedno ravna po večini – stalno so na glasovanju, če ne izrecno in načrtno pa vsaj podzavestno v dejanskem ravnanju.

Glavna ideja tega projekta temelji na razvoju in vpeljavi metod za pomoč otrokom in mladostnikom s težavami v socialni integraciji, na čustvenem področju in z intelektualnem primanjkljajem. V ta namen smo se povezali z različnimi partnerji iz tujine in skupno pripravili dva različna projekta. THEATER THE HELP PHONE se je odvijal v mesecu maju v Litvi, skupaj s partnerji oz. Partnerskimi organizacijami iz Estonije, Latvije in več skupinami iz Litve. Projekt POLISH INSPIRATION, pa se je zgodil v mesecu septembru na Poljskem in smo pridobili zanimive izkušnje skupaj s prijatelji-partnerji iz Škotske, Romunije, Wallese, Irske, Litve in seveda Poljske.

Če lahko v prvem projektu govorimo o težkih predispozicijah za integracijo, ki pa je na drugi strani skoraj do popolnosti uspela in bi zato terjala poglobljeno in celostno študijo o tem fenomenu, potem lahko v drugem primeru govorimo o drugačnem, bolj pričakovanem in neposrednem integracijskem procesu, kateri je tudi imel svoje neznanke in presenetljive izzide. Seveda smo otroke celostno in dlje časa pripravljali na tovrstno močno izkušnjo skozi več različnih učno-izkušnjskih procesov (individualno področje, skupinsko področje, interesno področje...), ter seveda ta proces tudi nadaljujemo po zaključku formalnega dela projekta.

Otrokom s posebnimi potrebami smo s tem projektom po našem mnenju omogočili:

- poglobljeno samospoznavanje-spoznavanje svojih sposobnosti, talentov, vrednot, osebnostnih lastnosti in razvijanje s tem povezane pozitivne samopodobe ter s tem prepotrebno pozitivno samozavest;

- razvijanje izkušenj na kognitivnem področju;
- razvoj samovrednotenja, boljše vrednotenje svojega dela in dela drugih;
- vzgojo za strpnost in nenasilno komunikacijo;
- pomoč pri sprejemanju pomembnih življenjskih odločitev (npr. izbira izobraževalnega programa, poklica ipd.);
- razvoj interesov za različna socialna, predvsem delovna in izobraževalna področja;
- angažiranje za neodvisno razmišljanje-iskanje samostojne poti v življenju;
- spoznavanje in sprejemanje različnih kultur in jezika.

V bodoče bi bilo poročljivo intenzivno vključiti tudi starše, saj lahko le-ti otrokom zagotovijo in nudijo podporo pri prevzemanju družbenih vlog in pri integriranju v širši socialni prostor.

DELAVNICA 10

Predstavitev projekta cestnega časopisa *Kralji ulice*

Špela Razpotnik, Bojan Dekleva

Brezdomstvo je v Sloveniji razmeroma nov pojav, ki je po mnenju številnih strokovnjakov v porastu. Različne službe in servisi za brezdomce se v Sloveniji razvijajo šele kako desetletje. Raziskovanje sveta brezdomcev in delo na tem področju je vselej povezano s »hojo po robu«, z negotovostjo in sprejetjem pristopa malih korakov in opustitvijo velikih pričakovanj. Kljub temu, da raziskovanje v kontekstu negotovosti ne more biti predvidljivo, pa tovrstno delo kljub temu ali ravno zaradi tega lahko nudi veliko zadovoljstva. Sorazmerno s časom, preživetim v njihovem življenjskem okolju, se raziskovalcem odpirajo nova in nova vrata v svet ljudi na ulici, kar pomeni vpogled v dotlej neznana področja in tako kompleksnejše razumevanje brezdomske problematike. Tako kot katerakoli druga socialna problematika je slej ko prej tudi brezdomstvo potrebno ugledati in misliti kot kompleksen družbeni pojav, ki ima svoje izvore v načinu delovanja vseh družbenih institucij, od šolstva, zdravstva, socialne, kriminalne, kulturne in drugih politik, te pa naj bi bile odsev kulture, ki jo z vzdrževanjem medsebojnih odnosov člani družb skupaj gradimo. Kot posamezniki, posebej pa še kot strokovnjaki, tako ne moremo mimo dejstva, da so brezdomstvo in z njim povezani pojavi, tudi naša stvar. V delavnici bomo predstavili izkušnje, ki smo jih dobili pri pripravi prve številke prvega slovenskega cestnega časopisa poimenovanega *Kralji ulice*. Časopis je pomenil – glede na naša skromna pričakovanja – velik uspeh, in sicer tako glede odziva in sodelovanja brezdomcev, strokovnih organizacij in splošne javnosti. Delavnico bomo obogatili z literarnimi prispevki ter na njej izražali in preverjali lastna prepričanja, domneve, stereotipe in predstave o možnih in potrebnih oblikah dela z brezdomci.

DELAVNICA 11

Opis projekta Učenje na odru življenja (UNOŽ) – gledališče kot socialnointegracijska metoda

Alenka Kobolt s sodelavci: Jelena Sitar-Cvetko, Andreja Stare, Denis Grcić, Mojca Fajdiga, Manja Brinovšek, Katja Sivka, Kristina Zupančič, Tjaša Dražumerič, Maja Pipan, Živa Vičar, Urška Selčan,

Projekt izkustvenega skupinskega gledališkega ustvarjanja, ki ga teoretsko in izkustveno predstavljamo, nosi ime UČENJE NA ODRU ŽIVLJENJA. Je interdisciplinarno zasnovan, usmerjen v opolnomočenje in razvijanje osebnih in socialnih kompetenc skozi kreativno ustvarjanje.

Sodelavci v projektu pripadajo trem področjem:

- socialni pedagogiki – zastopajo ga študentke dodiplomskega študija;
- nevladnemu področju – zastopata ga nevladni socialni ustanovi Šent in Tin, ter
- gledališko umetniškemu področju – ki ga zastopata samostojni kulturni ustvarjalki.

Skozi leto dni trajajoče sodelovanje smo, kot del mednarodnega projekta Grundtvig – LOSOL, ki je združil Nemčijo, Islandijo, Malto, Španijo in Slovenijo, združevali znanje, izkušnje ter se podali na pot kreativnega ustvarjanja. Osnovni cilj projekta je prenos izkušenj in ustvarjanje novih izhodišč uporabe gledališča kot socialno-integracijske metode. Razvijali smo ga skozi aktivno sodelovanje študentk socialne pedagogike, mladih iz programa PUM (projektno učenje mladih) ter mladih z izkušnjo duševne stiske. Moto našega dela je bil – različnost kot priložnost.

Teoretske osnove našega modela tvori prepletanje treh segmentov:

- skupinski proces in izkustveno učenje v okviru tematsko začrtane a fleksibilne interakcije, izhajanje iz posameznikove avtonomije in razvijanje kreativnih resursov;
- dediščina »Tretjega gledališča« s poudarkom na telesu kot izraznem elementu.

Usmerjeni smo bili v aktivnost posameznika, rast in razvoj skupine. Uporabljali smo lutkovne in druge izrazne medije – poezijo, glasbo, gib, telo in igro. Na poti ustvarjanja smo poudarjali izkustveno učenje, jačanje socialne mreže, razvoj kreativnih potencialov, spretnosti samoorganizacije. Izhajali smo iz koncepta opolnomočenja ob odkrivanju lastnih emocionalnih, kognitivnih in socialnih resursov ob prevzemanju odgovornosti za skupen rezultat – avtorsko gledališko predstavo.

DELAVNICA 12

Vrstniška mediacija v šoli - konstruktivno reševanje konfliktov

Tanja Metelko Lisec

Sposobnost razreševanja konfliktov je ena od temeljnih veščin, ki jih danes človek potrebuje za kvalitetno in produktivno življenje v družbeni skupnosti. Posebne veščine, znanja, zlasti pa pozitivne izkušnje razreševanja sporov predstavljajo sestavni del socialne opremljenosti in so še posebej dobrodošle pri mladih, saj se lahko izoblikujejo v pozitiven vzorec reševanja problemov. Na mesto izsiljevanja, verbalnega in fizičnega nasilja, groženj, stopi mirno in konstruktivno sodelovanje pri iskanju skupne rešitve. Eden takih načinov je mediacija, tako šolska, ki jo izvajajo strokovni delavci, kot vrstniška, ki jo izvajajo učenci oz. dijaki.

Pri vrstniški mediaciji gre za proces, v katerem sta udeležena vsaj dva učenca ali dijaka, med katerima je prišlo do nesoglasja, konflikta ali spora. Obe strani morata biti pripravljeni nastalo situacijo razrešiti na miren, strpen in produktiven način, ki lahko pripelje do konkretne prostovoljno in dogovorno dosežene rešitve, uspeh pa je že tudi, če strani dosežeta preko komunikacije to, da se spor prestavi na obvladljivo raven. Pri tem jima pomaga tretji, nevtralni vrstnik, ki z različnimi znanji, veščinami in tehnikami učencema v konfliktu pomaga pri razlagi različnih pogledov, izražanju želja in potreb, da bi poiskala najboljšo med možnimi rešitvami.

Mediatorji pomagajo učencema v sporu, da razjasnijo svoje cilje, sredstva in možnosti; da razumejo in upoštevajo stališča nasprotne strani; da oblikujejo jasne odločitve in poiščejo tiste, ki so sprejemljive in bodo zadovoljile obe strani ter tako oblikujejo rešitev.

Na splošno lahko kot namen učenja in prakticiranja vrstniške mediacije opredelimo, da ta:

- spodbuja pozitivno komunikacijo;
- zmanjšuje nasilje, vandalizem in izključitve iz šole;
- spodbuja otroke in mladostnike, da svoje konflikte rešujejo tako, da prisluhnejo drug drugemu, razvijajo kritično mišljenje in veščine razreševanja konfliktov;
- povečuje socialno opremljenost mladih;
- uči mirnega načina soočanja z razlikami in drugačnostjo;
- motivira učence za občutek pravičnosti v življenju.

V delavnici se bomo seznanili s temeljnimi principi šolske in vrstniške mediacije, spoznali nekaj tehnik in si ogledali videoposnetek s prikazom treh vrstniških mediacij v šoli.

DELAVNICA 13

Študija primera – analiza primera dijaka Produkcije šole

Boštjan Bajželj, Majda Milavec

Ogledali si bomo kratek film, ki predstavlja zgodbo mladostnice, ki je prenehala z obiskovanjem šole in se vključila v program Produkcije šole. Film je nastal v sodelovanju z mladostnico, ki je obiskovala Produkcijo šole. Po ogledu filma sledi diskusija, v kateri se bomo dotaknili najpogostejših težav, ki spremljajo »drop out« mladostnike. Pogledali si bomo nekatere cilje, ki si jih v Produkciji šoli zastavljamo pri delu z njimi, strategije, s katerimi jih uresničujemo ter načine vrednotenja.

DELAVNICA 14

»Kako ukrotiti mladostnika?« ali regulacija mladostnikovih čutenj

Marija Veronika Verbič, Barbara Simonič

Mladostništvo je čas velikih sprememb – od telesnih do socialnih in psihičnih. V tem razvojnem obdobju se otrok poslavlja od znanega in vstopa v neznano. V njem se prebujejo različne potrebe (po samostojnosti, po umiku, po izzivu, po merjenju svojih moči in po izražanju svojega mnenja na eni strani ter po stiku in zaščiti na drugi). Pred njim so pomembne razvojne naloge (separacija in individuacija, iskanje svojega mesta med vrstniki, razvoj identitete ter razvoj osebnega sistema vrednot). Vse to pa povzroči vznemirjenje in prebudi različna, pogosto težko obvladljiva čutenja nemira, razdražljivosti, zmedenosti, nemoči, nesposobnosti, strahu, bolečine in obupa. Ne znajde se in potrebuje orientacijo, potrebuje zgled, kako obvladati oziroma regulirati ta vznemirljivi svet, potrebuje ogledalo, potrebuje besede. Preprosto – potrebuje starše.

Mladostnik svojih potreb niti ne zna prav izraziti in za svoja občutja nima besed ampak jih da preprosto začutiti. Njegovo izražanje je pogosto v nasprotju s tem, kar dejansko želi. Če ga starši ne slišijo, ne začutijo, ne prevedejo njegove govorice in če ga ne umirijo, lahko izziv stopnjuje tako daleč, da v sistem družine prikliče zunanjo avtoriteto (policijo, zdravnika...).

Kakšna je tu vloga vzgojitelja (socialnega pedagoga itd.)? V modelu relacijsko družinske terapije se zavedamo, da ima vsak mladostnik družino, da ima vsak mladostnik starše. To je narava in v to verjamemo, zato v naše delo vključujemo starše. Pogosto jim je potrebno dati le dovoljenje, da si to upajo biti, da si upajo verjeti svojim čutenjem, ki se v njih prebujejo ob otroku mladostniku, ter da si upajo nanje ustrezno odgovoriti. Včasih pa je potrebno, da se sami soočijo s svojimi odnosi, s svojimi občutki morda celo travmami, ki jih zasedajo tako močno, da ne morejo začutiti svojega odraščajočega otroka. Drugo, v kar verjamemo, pa je, da je po naravi v vsako žensko položeno materinstvo in v vsakega moškega očetovstvo. To pomeni, da je vzgojitelj lahko mladostniku na nek način mama oziroma oče, če ga začuti ter se pusti nasloviti njegovim resničnim potrebam in čutenjem. V pričujoči delavnici bo na kratko predstavljen naš model dela z mladostniki oziroma njihovimi starši. To bomo potem tudi skupaj praktično izkusili preko igre vlog in pogovora.

DELAVNICA 15

Gledališki medij v socialni pedagogiki - Delavnica Učenje na odru življenja 1 (UNOŽ)

Manja Brinovšek, Katja Sivka, Kristina Zupančič

Udeleženci se bodo imeli možnost seznaniti z uvodnim delom procesa Učenje na odru življenja (UNOŽ). Skozi delavnico bomo poskušale predstaviti predvsem igre, ki gradijo skupinsko dinamiko, preko katerih si posameznik oblikuje prostor v skupini.

Za razvoj skupinske kohezije je bistvenega pomena vzajemno zaupanje, varnost, sprejetost, ustvarjalnost in odprtost. To spodbujamo z igrami zaupanja, sproščanja in energiziranja. V skupini se posameznik preko iger sooča s svojim socialnim jazom in odkriva svoje slepe pege. Tukaj je pomemben je direkten feedback. Kot primer lahko

izpostavimo igro, v kateri si posameznik izbere prostor in položaj, s katerim pokaže kako se v skupini počuti ter to poimenuje. Skupina njegov prostor in položaj spremeni glede na to, kako člani skupine vidijo tega posameznika in mu spremenijo tudi poimenovanje.

Tekom procesa poteka tudi opolnomočenje aktivnega člana skupine. Spodbudimo posameznika stopiti pred skupino, da zna izraziti sebe in svoje občutke, da se zaveda svojih močnih točk. Za sam proces je pomemben kontakt udeležencev – tako fizični kot psihični. Uporabimo igre fizičnega kontakta. Primer je igra tunel, v kateri se skupina postavi v dve nasproti si stoječi vrsti in tvori živi tunel. Posameznik se poskuša prebiti skozenj, pri tem pa mu skupina s telesi zapira pot.

Skupina sčasoma postane posameznikova skupnost. Skupnost, v kateri veljata dve pravili: so stvari, o katerih se govori samo v skupini in kar ni rečeno ne bo uslišano. Dela se na samoorganizaciji članov skupine, da smo vsi enako aktivni in vsak nosi del odgovornosti za izvedbo vaje. Za graditev dinamike uporabljamo različne tematsko usmerjene vaje, ki upoštevajo tako posameznika, temo, s katero se ukvarjamo in postopoma razvijajoči se občutek skupnosti.

DELAVNICA 16 – GLEDALIŠKI NASTOP

»Dežela Lepo in Prav« - igra mladostnikov s posebnimi potrebami

Marjeta Jazbec, Suzana Krajnc

Otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci z motnjami vedenja in osebnosti, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja. (UL RS 54/2000, 2.člen)

Mladostniki s posebnimi potrebami pri vzgoji in izobraževanju daljši ali krajši čas potrebujejo prilagoditve in pomoč. Pogosto imajo težave pri zaznavanju, razumevanju, odzivanju na dražljaje, pri gibanju, sporočanju in komuniciranju s socialnim okoljem. Večina ima dodatne čustvene, osebne in vedenjske težave. Dramska dejavnost daje možnost za odkrivanje in izražanje mladostnikovih močnih področij.

Preko gledališke dejavnosti se mladostniki vzgajajo, preizkušajo številne, nove vloge, razvijajo si odnos do umetniške kulture, predvsem pa si pridobivajo vpogled v različne življenjske situacije, marsikomu do sedaj neznane in nove. Mladostnik se s preizkušanjem različnih vlog potrjuje, spreminja in s tem preverja svoje lastne predstave o življenju.

Drugečnost je lahko tudi prednost, predvsem v gledališkem prostoru, kjer je drugačnost nekaj, kar je pri ustvarjalcih ter gledalcih zaželeno in cenjeno. Gledališče drugačnost in hkrati mladostnike s posebnimi potrebami pogosto preseže in hkrati invalide opremi z dodatnim orodjem s kreativnostjo.

Delava s srednješolci, ki se vključijo prostovoljno.

V najinem prispevku želiva podrobneje predstaviti igro, program dramske dejavnosti mladostnikov s posebnimi potrebami v ZUIM Kamnik in faze nastajanja gledališke predstave.

DELAVNICA 17

Gledališki medij v socialni pedagogiki - Delavnica Učenje na odru življenja 2 (UNOŽ)

Tjaša Dražumerič, Maja Pipan, Živa Vičar

V delavnici Učenje na odru življenja 2 (UNOŽ) bo poudarek predvsem na gledaliških tehnikah, s pomočjo katerih se je razvijal naš proces. Uporabljali smo tehnike iz tretjega gledališča, impro gledališča, forum teatra in lutkovnega gledališča. Vključevali pa smo tudi druge medije, kot so glasba, likovno ustvarjanje, pisanje pesmic, pisanje ter ples. Preko vseh aktivnosti, ki vključujejo te medije, skušamo doseči naslednje cilje: udeleženci raziskujejo prostor, ozavešajo svoje telo in gibanje, odkrijejo nove dimenzije gibljivosti, gradnja samozavednosti udeležencev, da lahko stopijo pred občinstvo, podajo sporočilo, ki so ga oblikovali s pomočjo lastne ustvarjalnosti in dela na sebi, udeleženci poskušajo najti otroka v sebi, odkriti, kaj vse so lahko preko igre in to tudi postati v varnem okolju skupine.

Za uspešno izpeljan celoten proces je potrebno predhodno razvijati socialno dinamiko. Glede na cilje, ki jih želimo doseči pa tudi gledališke tehnike opremimo s socialno-pedagoško-integrativnimi prvinami. Ena oblika vaj, ki smo jih uporabili ponuja posamezniku nek motiv, na primer nek predmet, s katerim posameznik ustvariti sceno. Pri tem lahko uporabi svoje izkušnje, ustvarjalnost, iznajdljivost, lahko improvizira. Dobimo kolaž, ki je lahko že sam po sebi performans.

Motive pa lahko poiščemo v sebi, svojem otroštvu, željah in sanjah. Primer takšne vaje je pisanje pisma "jaz, kot otrok, pišem sebi v sedanost". Zapisano gradivo lahko uporabimo kot material za nadaljnjo delo. Tukaj ni od zunaj podanega scenarija in ni režiserja, ki bi povedal, kako in kaj moraš igrati. Vsak posameznik piše zgodbo življenja in ravno te zgodbe so naš najmočnejši motiv in gradivo, torej prevzamejo vlogo scenarija in režiserja.

DELAVNICA 18

Potek skupinskega samospoznavalnega srečanja

Matej Černigoj, Špela Razpotnik

V delavnici bo prikazan model prakse samospoznavanja v skupini. Uvodni predstavitvi osnovnih načel in pravil samospoznavanja ter samopredstavitvi udeležencev delavnice bo sledil osrednji del, v katerem se bomo poglobljeno ukvarjali s temo, ki jo bo nekdo od udeležencev izpostavil kot zanj aktualno. Temo bomo poskušali čim bolj razumeti in jo osvetliti z različnih perspektiv, pri tem pa bomo predvsem pozorni na način komuniciranja med udeleženci. Naše raziskovanje bomo po potrebi prekinjali s krajšimi refleksijami trenutnega dogajanja, v katerih se bomo posvečali načinu govorjenja o sebi, različnim oblikam odzivov na to govorjenje, tipom vprašanj in motivom zanje, sodelovanju oziroma nesodelovanju v raziskovalnem procesu ter skupinski dinamiki nasploh. Delavnico bomo zaključili z refleksijo celotnega srečanja, v katerem ga bomo ovrednotili tako z vsebinskega kot s procesnega vidika in se pogovorili o samospoznavanju ter posebnostih samospoznavalnega dela v skupini.

Osnovna pogoja za udeležbo na delavnici sta zanimanje za lastno duševnost in pripravljenost razpiranja le-te pred drugimi, ki jih vodi isto zanimanje. Število udeležencev delavnice je omejeno na osem. Zaželeno (čeprav ne nujna) je tudi prisotnost na predhodni teoretični predstavitvi koncepta samospoznavanja (Samospoznavanje v kontekstu družbe negotovosti).

DELAVNICA 19

Mladinski klub Jarše ali "Z eno nogo not in z drugo ven"

Simon Vene

Leta 2001 se zaključi raziskava izvajanja mladinske politike, »Komunikacija med mladinskimi organizacijami in občinami« (v okviru Združenja za socialno pedagogiko in Urada RS za mladino), katere rezultat so »Priporočila za izboljšanje komunikacije med mladinskimi organizacijami in občinami. Sredi decembra leta 2002, na pobudo Mladinskega doma Jarše in Urada za Mladino, Mestne občine Ljubljana, se odpre projekt »Promocija mladinskega kluba v lokalni skupnosti«.

V letu 2003 projekt mladinskega kluba doseže osnovni cilj, aktivnega sodelovanja mladih v in za lokalno skupnost. Kulturne, športne, družabne aktivnosti, ki jih v večini izvajajo udeleženci projekta, ustvarjajo možnost neformalnega izobraževanja, vključevanja in povezovanja mladih in lokalne skupnosti; slednja pridobi novo kvaliteto odnosov. Ključnega pomena za nadaljnji razvoj so sodelovanja na izobraževalnih seminarjih za mladinske delavce, NA Movit EU programa Mladina, Urada za mladino MOL in Mladinskega sveta Ljubljana.

Od konca marca 2004 je registrirano društvo Mladinski klub Jarše. V statutu so opredeljene naloge in nameni, ki sledijo splošnim smernicam na področju mladine tako v Evropi kot pri nas:

- aktivna participacija;
- neformalno izobraževanje;
- druženje;
- mobilnost;
- več kulturno učenje.

Oblikovana je osnovna programska struktura dveh tradicionalnih festivalov v maju in oktobru. Poleg pluralnega klubskega programa, je v juliju in avgustu izvedena tudi mladinska izmenjava s sorodno organizacijo iz Wales-a, sodelovanje v multilateralnem projektu mladih iz Nemčije, Avstrije, Izraela in Slovenije.

V letu 2005 se nov upravni odbor (sestavljeno iz dosedanjih nosilcev programa), člani in prostovoljci, sooča z ureditvijo formalnih zahtev pri vodenju društva in vsebinskim prerezom bogatega delovanja od začetka do danes. Filmski festival šesto sekund – kratkometražnega, digitalnega, neodvisnega filma nas je osupnil meseca marca, s kvaliteto in odzivom ustvarjalcev in publike. Zadnja novica: Nacionalna agencija Movit je predlagala projekt Mladinskega kluba Jarše, mladinske izmenjave "S športom proti ksenofobiji in rasizmu" za Evropsko mladinsko nagrado v letu 2005.

SYMPOSIUM

Recent developments in
extra-familial care – the
European dimension

SYMPOSIUM 1

Creating standards of good practice in the field of prevention of behaviour disorders - Croatian experience

Antonija Žižak

Experts and scientists from different cultures and surroundings meet similar challenges identifying good practice. This problem exists also in the field of prevention and treatment of children and youth with behaviour disorders. Good practice is related to the quality above average. And quality is fluid and not easy to determine if one does not have standards for assessment. In Croatia we have many practical solutions concerning prevention and treatment of children and youth with behaviour disorders which do not have the same level of quality. Knowing that, as one of the goals during 2002 and 2003, The Government Committee for the prevention of behaviour disorders of children and youth, decided to create standards of good practice/ program.

Because of that, this paper will have two goals. One of them is to present the strategy for defining standards- model of standards creation, which was based on parallel analysis of available references and experiences concerning creation of prevention programs and quality assessment of these programs. Further on, the procedure of choosing model programs based on defined standards will be presented. The other goal is to present specific standards of good practice with focus on their applicability, operability and universality. This paper will also open some questions related to adequacy of model of standards creation.

School based counselling: the tensions, adaptations and advantages of working in a school

Michael Hough

School based counselling is new in Scotland. It is finding favour with politicians, health care professionals and educationists who regard it, albeit cautiously, as a means of supporting young people who are troubled and troublesome. A pilot project has been running in Glasgow for the past two years and this presentation will explain and explore evidence gathered from this experience.

In this pilot project three 'state run high schools' agreed to have a counsellor working in the school for a day and a half a week. An initial period of time was spent negotiating protocols with the schools that would govern the working procedures of the counsellor. A particularly problematic component of this was confidentiality. Thereafter the counsellor began their work with pupils using a person-centred approach (Rogers 1951) A range of evidence was gathered to assess the impact of this work. This included, a client satisfaction questionnaire, a psychometric test, follow up interviews with clients, school wide questionnaires and interviews with teaching staff.

From this data it was possible to conclude that the work had positive benefits for the young people and was well received by the teaching staff. Roll out to other schools on the basis of these results is underway.

This presentation will identify the components of the pilot project that have contributed to this successful outcome with a view of identifying 'best practice'. In addition the interface between the goals of counselling and of educational institutions will be explored as it is at this edge that the potential for conflict and creative solutions exist.

Some reference will be made to the concept of 'emotional literacy' (Goleman 1996) will be made to explore this dynamic. Although based on a local initiative in a corner of northern Europe, care will be taken in the presentation to locate the discussion in a broader context.

SYMPOSIUM 2

From the classic residential-care home to a regionalized, flexible child and youth care system – prerequisites and paths to go

Joseph Koch, Friedhelm Peters

Dramatherapy in Emotional and Behavioral Disorders correction

Peter Fudaly

The aim of contribution is to refer about possibilities of children with emotionality and behavior disorders care in Slovakia. The author presents the results of his doctoral research. The aim of the research was to find out effectiveness of drama therapy in the process of emotional and behavioral disorders correction. in condition of day education-psychological consulting centre (PPP). The research lasted 10 months, research sample consisted of consulting centre clients with emotional and behavioral disorders diagnosis.

SYMPOSIUM 3

Review of needs and resource assessment in local community within scientific project "Prevention of behavior disorders in local community"

Martina Ferić, Josipa Bašić

Scientific project "Prevention of Behavior Disorders in Local Community" is conducted by Faculty of Education and Rehabilitation Sciences of the University of Zagreb (principal investigator: Josipa Bašić, Ph.D.) and Administrative Department of Health Care, Social Welfare and Work of the Region of Istria, Croatia. The project involves both, research part (the sample comprised preschool, elementary and high school children, their parents/families, teacher and other professional staff and key persons in the community)

and action part (education and prevention strategy planning with the group of coordinators and expert teams formed for this purpose).

The project follows the SAMHSA model of successful prevention programming that are described through 7 steps – Community readiness and mobilization, Needs assessment, Prioritizing, Resource assessment, Focusing efforts, Best practices and Evaluation. The process of needs and resources assessment in selected communities of Region of Istria will be presented in this presentation. The needs assessment is carried through conducted research, collection of epidemiological data and focus groups. Research was the responsibility of the researchers from the Faculty, while collection of epidemiological data and planning/conducting the focus groups were the group of coordinators and expert team for epidemiology accountability. Researchers from the Faculty, in order to prepare them for these tasks, worked with them (education) and gave them technical and other support. For the resource assessment there were two different protocols that were given to the different institutions that care for children and youth. This line of work was responsibility of the expert team for the program and resource assessment, also with the support from researchers from the Faculty. Although some of the mention activities are still in the process, we expect that we will be able to present, besides the process, results of needs and resource assessment in the Region of Istria.

Social pedagogues in school, the neglected role of psychoeducation curricula in the education of emotionally disturbed children

Emil Komárik, Jana Svetlíková, Albín Škoviera, Milan Pukančík, Eva Fulopová

Social pedagogy as a profession is a quite new phenomenon in Slovakia. Some professional activities seen formerly as separate fields of pedagogy found their common roots and common methodological tools to gather into one broader current of social pedagogy. One of basic postulates of social pedagogy seems to be, that social pedagogy deals with the extra-school education.

Nevertheless thorough analysis of the school environment showed, that the school itself needs a great deal of social pedagogic services. Some 15 % of the school children show emotional disturbances and at least half of them require immediate assistance. Psychological care for these children contains two important parts of assistance, diagnostics and therapy. In this approach to the children with special needs dominates the medical paradigm. In fact the substantial part of the improper behavior grows from the ignorance of appropriate patterns of behavior or from acquisition of ineffective patterns.

For this reason training of students in psychoeducation became the integral part of social education study at the Education faculty Comenius University Bratislava. The program covers sensitivity training, self-understanding, communication, basic social skills, conflict resolution, mediation, aggression reduction and social etiquette. New education law recently in the process of adoption stresses inclusion as a basic approach to students with special needs. In the frame of this legislature, we hope, the psychoeducation curricula become the integral part of the school education.

SYMPOSIUM 4

Scientific project "Prevention of behavior disorders in local community": Lessons learned from working on the field

Valentina Kranželić Tavra, Josipa Bašić

Scientific project "Prevention of behavior disorders in local community" is conducted by Faculty of Education and Rehabilitation Sciences of the University of Zagreb (principal investigator: Josipa Basic, Ph.D.) and Administrative Department of Health Care, Social Welfare and Work of the Region of Istria, Croatia. Main aim of project is finding the model that would simultaneously be described thought positive development of young person, strengthening families, schools, and caring communities, as well as promote health, education and protection. The project involves both, research and action part. Research part was carried through conducted research in preschools, elementary and secondary schools and some institutions in the local community (children, parents, teachers and key people).

The attention of this presentation is to describe the action part more closely. The action part pertains to community development and planning the successful prevention strategy. For this purpose, the group of coordinators from every local community that were involved in the project (12) was formed. The action part of the project started by working with that group for one year. The meetings were held every two months (first year 4 meetings) during two days. Themes of the meetings were: vision/mission of the group, strategically planning, prevention research and practice, concept of youth development, successful prevention programs, and comprehensive prevention programs. The second year of the action part began with establishing Center for prevention practice. During the second year, besides the group of coordinators, three expert teams were formed (team for epidemiology, team for the program and resource assessment and team for evaluation). The idea of forming those expert teams was (1) to involve as many professionals from every local community as possible and (2) to educate and train those professionals to become experts in the filed of organizing local community for prevention. Until now, the project went over the phase of community readiness and mobilization, needs and resource assessment. The prioritizing and focusing efforts as well as finding and developing best practices are phases that yet have to be done. All those efforts would lead to development and implementation of the local community prevention model.

Education through Art: A Model of Best Practice for Children, School and Community

Vlad – Petre Glăveanu, Ioana – Corina Glăveanu

Art as mean of expression offers a unique opportunity for educating children and adults as well, for helping them discover their inner resources and for guiding their development. "Education through Art" was a project that took place during October 2003 – October 2004 and entailed the participation of General School Nr. 50 and Kindergarten Nr. 109 with the help of the City Hall, sector 2, Bucharest. The project implicated three major stages. The first one was represented by several scientific experiments, with a total sample of 180 children, from both the school and the kindergarten and that aimed

at demonstrating the importance of drawing in understanding child psychology. One of these studies focused on the relationship between imitation and creation and the other on the conceptualization process as reflected in children drawings. The second stage involved writing a book named: "Let's Know and Educate Children with the Help of Drawing" with the first chapter referring to the theoretical frame, the second to the two experiments and a case study and the last to practical ways of educating children through drawing. The third phase of the project was represented by an event entitled "Education through Art" that was held at the Administrative Palace, Bucharest, sector 2, on 30th October – Teacher's Month. It involved a cultural manifestation at which the book was presented to the public in the presence of university and school teachers, parents and children from 4 to 14 years of age and included special sections of theatre, literature, music, dance, drawing as well as a painting and popular art exposition. At this event the local community was invited and it also had the support of mass-media. During the event, the mayor offered Prof. Ioana-Corina Glăveanu the "Award for Great Merits in Community Work". The book in itself was highly appreciated as Vlad-Petre Glăveanu, psychology student, was awarded the first prize and prize for originality for his work at a National Psychology Student Conference and published several articles on this theme, one of them in the Psychology Journal of the Romanian Academy. The project proofed once again that through art children can communicate and by doing this they can learn about themselves and the world around them.

SYMPOSIUM 5

Elements of school success/failure through perspective of children and youth with behaviour disorders

Tihana Novak, Ivana Jeđud, Marija Lebedina-Manzoni

Project «Social-pedagogical diagnosis – participation of beneficiaries in the process of need assessment and planning of intervention» included 40 children and youth with behaviour disorders. 27 participants were in the process of institutional diagnosis and 13 participants were placed in living community. In the accordance with the Ethical code for research with children all participants gave their informed consent for participation in this research.

Semi-structured interview with accent on self-presentation was conducted with children/youth concerning all aspects of their life: self, family, school, peers and leisure time, normative orientation, future, coping strategies, intervention, behaviour disorders.

Participants were in the age between 12 and 20 years old: 19 female and 21 male participants.

Qualitative methodology was used for data analysis- summarizing and structuring in order to understand the perspective of children and youth. Through the process of summarizing, original statements from the interviews were organized in categories and dimensions.

This paper is the part of the whole research and it discuss the aspect of school in following categories: perception of school, relationship toward school, changes of school, ways of learning, perception of learning, perception of school success, relationship with teachers, expectations from the teachers, status among peers.

Social pedagogy in the Czech republic

Petr Sýkora

This entry shows development of the Social pedagogy in the Czech republic and continue current conception in there. Proceed further with review of social pedagogy study programmes or related fields of study at universities.

WORKSHOPS

Recent developments in
extra-familial care – the
European dimension

WORKSHOP 1

Informal Education in Youth Work: Similarities and Differences to Principles in Early Childhood Education

Burkhard Müller

The Paper proposes arguments and research findings stating that the quality of learning opportunities for pre-school kids (pre-school kids) and for adolescents in their life beyond the reach of school have much in common: For both phases questions of "Who am I?" and "What is the world?" are two sides of the same coin. Both need chances for learning different from 'lesson-learning' (Unterricht) in school; both are often more influential than school on the will and the ability to learn. The paper refers to the psychoanalytic concept of adolescence as a "second chance" (Eissler), and also to empirical research, showing links (and differences) between modes of attachment in early childhood and capacities of juveniles to develop self-confidence and civic virtues. Our own research findings will be reported on empirical projects about Youth-Activity Centres in Germany, using methods of participant observation and focussed - not standardized - interviews with staff and visitors. Methodology is guided by principles of ethnographic research and "Grounded Theory". The focus is on observing situations intended to promote adolescents' learning where the youngsters in question are from an underprivileged and/or ethnic minority family background and where there are deficits in intellectual and social learning. The discussion of findings impacting on pedagogical strategies will argue that there is much to learn from new concepts in Early Childhood Education. The central point is: *Mindful observation of youngsters' involvement and well-being in self-chosen activities is the clue for strategies supporting their development* –more so than attempts to "bring across" good arguments and incentives for acceptable behaviour and civic virtues.

WORKSHOP 2

Educating and Understanding Children through Drawing

Vlad – Petre Glăveanu

Children from all times and all geographic places are involved in drawing activities. But what is astonishing is that only nowadays specialists like psychologists and pedagogues as well as parents have fully acknowledged the great value of drawings as images of personality and means of communication. This is way the present workshop aims at discussing drawing analysis from both a theoretical and practical point of view and at creating skills that will allow the attendants to interpret drawings. In order to achieve this, a series of topics and activities are proposed or presented:

- The *theoretical basis* for drawing analysis, an historical perspective that will reveal the main authors that referred to this practice and the way they understood it.
- The *methodological basis* represented by the product analysis method. The participants will make a criteria list and will work on an example following the steps of this type of research.
- *Examples of psychological tests* that diagnose different psychological features by using drawing analysis. The participants will be informed of the reliability and particularities of each instrument.

- The *practical analysis* based on a series of examples. Every participant will receive several drawings made by the same child and will be helped in interpreting them. Along the way, information about the child will be offered in order to better understand the context and the person. In the end, a discussion will be made regarding the investigation process.
- The problem of *children with special needs* or being at risk and their drawings will be approached. Theories and facts from the scientific literature will be presented about the relationship between mental illness or awful social conditions and the way they are reflected in drawings. Practical examples from the activity of a Children Center in Bucharest will be offered.
- The practical ways in which drawing can be used in the *process of education* will be discussed in terms of its influence upon different psychological traits of the child and their development, with the help of several examples.
- In the end, a *debate* concerning the importance and utility of this practice will involve all the participants in concluding about educating and understanding children through drawing.

WORKSHOP 3

Reclaiming Childhood: It's our Risky Behaviour

Michael Sutherland

It is a belief that children worked with in residential child care can miss out on some of the fundamental elements of a healthy childhood due to a system of child care that is overly protective and risk-averse. Beck (1992) and Giddens (1994) argue that risks are more globalised, less identifiable and therefore less easily managed, that the change, flux and cultural fragmentation of contemporary western society leave greater uncertainty and insecurity.

The question asked is 'How has this risk-averse culture seeped into residential child care? It is both within and without. It exists beyond our environment and permeates it. It is suggested that it has crept down through our bureaucratic hierarchies with their managerialist approaches. The litigious climate we live in has infected the public care service.

We are all less likely to 'take risks' and more likely to 'feel at risk'. Furedi (2004) suggests that increasingly someone defined as 'at risk' is seen to exist in a 'permanent condition of vulnerability' and of children, this then becomes a 'fixed attribute.' This will inevitably affect how people work with them. What then is the effect on children and young people when they are perceived in and behaved towards in this way? They are likely to internalise this sense of themselves and feel all the more vulnerable and 'at risk.'

The Scottish Institute for Residential Child Care recently undertook a small-scale study looking at how rights of children and young people are balanced against risks, their rights to experience and hopefully enjoy, and benefit from, outdoor activities against the risks inherent in such activities to their health and wellbeing. To quote from the study paper, "The research indicates that current health and safety policies are infringing on the rights of children and young people to experience a full range of activities which might otherwise contribute positively to their development."

So what should we do? Let's certainly review our restrictive policies and procedures. Let's change our perception and attitudes and therefore behaviours towards the vulnerability of children and young people. Let's develop their resilience, enabling them to understand and manage day to day risks, preparing them for reality. A different approach would

focus on a 'strengths-based' view of children and young people, seeing them not as victims in need of our protection, - though some do need this for sure - but as individuals with great strength and potential and agency in many areas of their lives, if only we could allow for this.

WORKSHOP 4

"Les nouveaux martyrs d' Allah", Internet fundamentalism and terrorism among Dutch Moroccan youngsters

Leo Ligthart

OKROGLI MIZI

OKROGLA MIZA 1

Profesionalizacija poklica uličnega dela v Sloveniji?

Mija Marija Klemenčič, Milan Krek, Rafo Pinosa

Osrednja tema okrogle mize bo polemika o stanju na področju uličnega dela v Sloveniji. Izpostavljene bodo dileme o različnih konceptih uličnega dela v Sloveniji in o njihovi implementaciji v prakso, dogajanjih na področju uličnega dela v sodobnem času in razlike med opredelitvijo uličnega dela v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami (npr. Nizozemska, Brazilija), kjer ima zaradi drugačne konstelacije družbeno političnih sil ter socialne politike ulično delo drugačno pojavno obliko. Posebej bo izpostavljena dilema, katere sistemske oblike podpore bi bile potrebne, da bi ulični delavci lahko bolj avtonomno opravljali svoje delo. V zvezi s tem se zastavlja vprašanje, ali je smiselno razmišljati o poklicu uličnega dela kot poklicu strokovnjaka specializiranega za medkulturno-mladinsko-terensko delo ali pa bi bila to zgolj dodatna fragmentacija že tako mestoma nedorečenega strokovnega polja delovanja med različnimi strokami pomoči.

OKROGLA MIZA 2

Prenova študija socialne pedagogike

Bojan Dekleva, Alenka Kobolt, Darja Zorc-Maver

Okrogla miza bo predstavljala nadaljevanje treh predhodnih plenarnih predavanj Alenke Kobolt, Bojana Dekleva in Darje Zorc-Maver. Na njej bodo prikazana sedanja razmišljanja oblikovalcev prenovljenega programa študija socialne pedagogike, zamisel novih študijskih programov ter mnoge s tem povezane dileme. V javni razpravi naj bi se zbrala mnenja strokovnjakov iz različnih polij prakse o sedanjem in bodočem študijskem programu, o povezanosti oddelka za socialno pedagogiko in prakso, o doseženih in potrebnih strokovnih kompetencah diplomantov in podobnih vprašanjih.

POSTERJI

POSTER 1

Prostočasne dejavnosti obsojencev

Martin Cerjak , Polonca Žabkar Širec

V ZPKZ Dob pri Mirni se v okviru Oddelka za vzgojo obsojenci lahko vključujejo v prostočasne dejavnosti, kjer se lahko ukvarjajo z različnimi dejavnostmi. Trenutno lahko: slikajo z akrilnimi ali oljnimi barvami , izdelujejo inztarzije, drobne lesene predmete, odlitke iz mavca, modelarijo, pletarijo, tkejo, slikajo na steklo in svilo, modelirajo z glino in DAS maso. izdelujejo okrasne sveče , mozaike in sodelujejo pri pripravi in aranžiranju izdelkov za prodajo oziroma darila.

V prostorih prostočasnih dejavnosti poteka tudi delovna terapija, ki je namenjena obsojencem, ki zaradi različnih vzrokov niso sposobni za redno delo, vendar pa želijo delati. Pristop do vsakega obsojenca je individualen in prilagojen njegovemu psihofizičnemu stanju.

Obsojence v delovni terapiji zaposlujemo z enostavnimi deli, ki so jih sposobni uspešno opraviti kot so: zavijanje knjig, izdelovanje kartonske darilne embalaže, vizitk, risanje na steklo po predlogi, odlivanje mavčnih odlitkov in barvanje le-teh, urejanje cvetličnih gredic in čiščenje. Pogosto tudi pri teh enostavnih delih potrebujejo veliko pomoči in podpore. Obsojence usmerjamo v navajanje k točnosti, delavnosti, ustvarjalnosti, samoiniciativnosti, odgovornosti, strpnosti do drugih in podobno. Marsikateri obsojenec je s pomočjo teh dejavnosti uspel prebroditi svoje težave, osebnostno napredoval, se vključil v izobraževanje in podobno. To želimo predstaviti tudi na našem plakatu.

POSTER 2

MKC – »mulce na ul'ce!« (Socialni kapital in ekologi v mladinskih kulturnih centrih)

Damjan Habe - Habo

V kontekstu prakse socialno pedagoškega dela se vse bolj dogaja, da polje socialne pedagogike postaja spekter neobvladljivega širjenja stroke, ki zaradi nedefiniranosti področij delovanja in devalvacije strokovnjakov, beži kamor lahko. Tako je tudi profilirane socialne pedagoge pot zapodila v nedefinirane profile mladinskih delavcev, ki smo bili primorani stroko uveljavljati v svobodnih in avtonomnih prostorih.

Značilnost centrov je v devetdesetih postala jasna razpoznavnost alternativnega ustvarjanja, ki je vključevala predvsem ozek krog vključene mladine. Danes je trend podoben, a kontekst postaja drugačen.

Delovanje centrov se mora zaradi finančno-materialne odvisnosti vse bolj odpirati in širiti, če želi za svojo dejavnost dobiti zadostno podporo. To pa sili mlade, da se povezujejo z različnimi družbenimi skupinami in posamezniki in s tem pridobivajo na socialni kompetenci. Nesmann poudarja »kvazi preventivno« delovanje vključevanje v socialne mreže, kot znaten element opolnomočenja posameznika, kar je med drugim

namen centrov. To, kar daje temelj družbenega napredka mladih, ki se vključujejo v centre, je širjenje strukturnih značilnosti delovanja družbene mreže, saj s tem dobivajo večji občutek varnosti in ob enem svobode, kar je velikokrat za uporabnike zelo pomembno. V kontekstu sodelovanja se pojavi močan element normativnega opredeljevanja skupine, ki je potreben za sodelovanje in z krepitvijo funkcionalne komponente določa tudi značilnosti povezav. Sama soodvisnost delovanja znotraj tega socialnega sistema, pa se s širjenjem in utrjevanjem povezav, veča t.i. socialni kapital.

S svojim delovanjem mladi potrebujejo nadzor nad lastno dejavnostjo in vključevanjem v družbeno dogajanje, kar jim omogoča vpliv preko mikrosistemov, ki jih gradijo znotraj manjših družbenih skupin, in vpliv na področja makro- in ekosistemov. Vpliv mladostnikov na vse ravni družbenega sistema postaja vse znatnejši s širjenjem dejavnosti, s katerimi ima posameznik kot predstavnik vpliv na gradnjo širšega družbenega odnosa. Zato menim, da pošljimo »mulce na ul'ce« in jih s tem izbezamo iz varnega zavetja utesnjenih koncertnih dvoran. Tja, kjer bodo lahko izkoristili tudi svoje socialne potenciale.

To, kar je v kontekstu centrov socialno pedagoška doktrina, je pravzaprav nudenje podpore, pomoči in informacij uporabnikom in družbenim skupinam. Vloga socialnega pedagoga postane skrb za kompleksen razvoj posameznika in pomoč uveljavljanju družbenih interesov in pomoč pri razvoju skupin in uveljavljanju individualnih interesov kar v najširšem smislu. V kontekstu tega pa seveda skrbeti za ohranitev avtentičnosti prostora, v katerem deluje – svobode in avtonomnosti mladih, ki delujejo v MKC-jih.

POSTER 3

Program za pomoč mladim po nezgodni možganski poškodbi pri vračanju v izobraževanje

Tanja Štefančič, Vesna Radonjič – Miholič, Maja Ogrin

V sodobnem času smo priča porastu števila nezgod, hkrati se izboljšuje kakovost zdravstvene oskrbe in zato več težko poškodovanih oseb preživi. Žal programi rehabilitacije ne sledijo tako hitremu napredku in vse več ljudi preživlja svoje življenje s težkimi omejitvami.

Posledice možganskih poškodb so raznolike, okrevanje dolgotrajno, nanj pa vplivajo številni dejavniki. Ker primanjkuje programov, ki bi pomagali pri okrevanju prizadetih duševnih sposobnosti, poškodovane osebe vedno ne dosežejo boljše stopnje okrevanja. Posledica pa je, da se zniža kakovost življenja tako poškodovanih oseb kot njihovih svojcev. Med poškodovanimi je vse več mladih ljudi. Zato postaja vse bolj pereč problem mladih, da se zaradi posledic nezgodne možganske poškodbe ne uspejo polno vrniti med svoje vrstnike in vse več njihovih potencialov ostane omejenih ali celo izgubljenih.

Mlade po nezgodni možganski poškodbi najdemo na vseh ravneh in vseh smereh izobraževalnih programov. Posledice možganskih poškodb neposredno vplivajo in omejujejo zmogljivosti za učenje. V Inštitutu Republike Slovenije od leta 1996 vodimo razvojni projekt Učenje po možganski poškodbi. Projekt zajema več ravni:

- Individualna pomoč poškodovanim osebam znotraj rehabilitacijskih programov;
- Povezave s šolo in skupno oblikovanje postopnega uvajanja v izobraževanje;
- Delavnice, ki vzpodbujajo iskanje in razvijanje najprimernejših tehnik učenja;

- Klub dijakov in študentov, kjer ob mesečnih srečanjih izmenjujemo izkušnje in rešujemo tekoče probleme.

Projekt poteka interdisciplinarno. Sodelujemo in vodimo ga socialna pedagoginja, klinična psihologinja in logopedinja. V projekt je bilo do sedaj vključenih preko 100 mladih po možganski poškodbi. Izvedli smo 25 delavnic, vsako leto pa se dogovarjamo na 8 – 12 šolah in fakultetah. Klubi dijakov in študentov potekajo vsak mesec, razen v poletnem času.

SPREMLJEVALNI AKTIVNOSTI

SPREMLJEVALNA AKTIVNOST V PREDVERJU*

Predstavitev produkcijske šole

Boštjan Bajželj, Majda Milavec

Produkcijska šola je in ni šola, zlasti če si šolo predstavljate samo na podlagi svojih dosedanjih izkušenj. Naša posebnost je predvsem v tem, da namesto poučevanja posameznih predmetov poskušamo mladim 'priučiti' boljšo samopodobo, zaupanje vase ter vsakodnevno uporabnih znanj in veščin, s katerimi so v naslednjem koraku odraščanja kar najbolje pripravljeni na izzive sodobnega sveta.

Narejena je za tiste mladostnike, ki so že izkusili šolske in druge neuspehe in zato nujno potrebujejo čim več šolskih in drugih izkušenj. Naši uporabniki so mladi po 15. letu starosti, ki so zaradi različnih razlogov opustili ali prekinili šolanje. Šola se imenuje produkcijska zato, ker vsa znanja in veščine, ki jih daje, mladostniki pridobivajo z oblikovanjem koristnih in zanimivih izdelkov. Prostori Produkcijske šole so tako bolj podobni umetniškim ateljejem ali obrtniškim delavnicam, kar bomo poskušali ponazoriti tudi s predstavitvijo prispevkov na kongresu.

Na predstavitve vabljeni vsi, ki razmišljate pragmatično v zvezi s problemom 'drop outa' v Sloveniji.

Delavnica sitotiska

Damjan Habe - Habo

Na delavnici boste izvedeli vse o tem, kako se natisne majica, kakšna tehnologija je potrebna, kako to naredijo mulci in seveda boste natisnili tudi svojo majico.

Sitotisk je tiskarska tehnika nanašanja barve na tkanino, ki se večinoma uporablja za tiskanje na majice in druga konfekcijsko oblačila. Tehnika sitotiska v Produkcijski šoli že od začetka sodi v sklop učnega programa. Priložnost tehnologije, ki bazira na tehnoloških osnovah tiskanja, nam nudi široke možnosti praktičnega in vsebinskega dela z mulci, poleg tega pa je dobro »orodje« za trening različnih vsebin in spretnosti mulcev.

Sitotisk v socialno pedagoškem smislu ponuja:

- plansko delo, ki od mulca zahteva kreativni proces v katerem bo med drugim planiral kaj bo natisnil na svojo majico in podobno,
- trenutne rezultate, kar pomeni konkretne rezultate po vsakem koraku procesa izdelave motiva (ideja-računalniška obdelava-priprava filmov-priprava sit-tisk-fiksiranje),
- disciplinirano delo, ki je nujno zaradi narave tehnoloških postopkov in uporabe orodji in kemikalij,
- koncentracijo in natančnost, ki ju zahteva »nepopravljivost« napak v določenih delih postopka, ki jih eventualno lahko naredi,
- vzajemno sodelovanje in strpnost, saj ob večjih serijah (nad 100 majic) potrebujejo pomoč in sodelovanje kolegov in mentorjev,

* Spremljevalna aktivnost bo potekala vse dni kongresa, na program pa je informativno uvrščena v petek ob 14.30.

- atraktivnost izdelka, ki je za mnoge dober motivacijski dejavnik in
- količino vloženega dela, ki ga zahteva končni rezultat.

Znanje, ki ga pridobi posameznik ima predvsem individualno vrednost, delo mentorjev pa je orientirano predvsem na spremljanje in vzpodbujanje sprememb pri osebnostni in socialni rasti posameznika.

Praktična uporaba rezalnika pri pouku

Meta Rant

Oblikovanje nalepke z grafičnim programom CorelDRAW in izrezovanje z rezalnikom je prvi projekt učencev Produkcijske šole, v katerem izdelajo napis za svojo mapo. Izdelava nalepke poteka po principu, ki je značilen za vse projekte v programu in sicer, da so teoretične vsebine nanizane okrog izdelave konkretnega izdelka in da so projekti, posebej v začetku, relativno kratki. Tako spoznavanju računalnika, računalniške mreže, strojne opreme (tiskalniki, skener, rezalnik) in računalniških programov sledijo za proces izdelave nalepke potrebna matematična znanja (osnovna matematična razmerja, pretvarjanje merskih enot) ter nato oblikovanje, izrez in pritrditev nalepke na želeno mesto.

Praktična predstavitev pouka grafičnega oblikovanja

Tjaša Steiner

Predstavili bomo del pouka grafičnega oblikovanja vizitk s programsko opremo CorelDraw. Praktično bomo ponazorili kako lahko mladostniki v nekaj minutah izdelajo tržno zanimiv grafični izdelek. To je eden izmed mnogih projektov Produkcijske šole, ki mladostnikom omogoča, da izražajo svoje kreativne ideje in si s povratno informacijo, ki jo nudi konkreten izdelek, krepijo zaupanje vase in v svoje znanje.

Na predstavitvi se bodo udeleženci tudi sami lahko preizkusili v izdelovanju osebnih vizitk.

ZRCALO KONGRESA

Zrcalo kongresa

Iris Sirnik, Uroš Metljak, Špela Razpotnik

Zamisel o zrcalu kongresa se nam je porodila ob delu v programskem odboru kongresa socialne pedagogike, torej ob njegovi pripravi. S to spremljevalno aktivnostjo smo želeli strokovno zaobjeti vsebine kongresa in obenem v to vključiti udeležence ter zapaženo udeležencem na koncu vrniti s pripravo plenuma ob zaključku kongresa.

Odpri smo možnost za sprotno reflektiranje dogajanja na delavnicah in predavanjih ter v ta namen udeležencem pripravili iztočnice, ki jih prejmejo z drugimi gradivi ter jih spodbudili k sodelovanju – aktivnemu sledenju in strokovni refleksiji dogajanja. Na podlagi od udeležencev dobljenih gradiv bomo v plenarnem delu ob zaključku kongresa skupaj s posameznimi strokovnjaki za določena strokovna pod-področja postavili sklepe, ki bodo tako do neke mere odsev strokovnega doživljanja kongresa večjega števila njegovih udeležencev.

ETIČNI KODEKS DELAVCEV NA PODROČJU SOCIALNE PEDAGOGIKE

I. Uvod

Socialna pedagogika je stroka, ki proučuje, razvija ter izvaja delo z ljudmi in pri tem upošteva njihovo življenjsko okolje. Osrednji model vzgojnega dela danes socialna pedagogika dopolnjuje, razširja oz. nadgrajuje z različnimi oblikami preventivnega, kompenzatornega, razvojnega in integrativnega dela.

Namen socialno pedagoškega dela je pomagati posamezniku pri razvijanju njegovega aktivnega, ustvarjalnega odnosa z okoljem, prispevati k njegovemu polnejšemu vključevanju v okolje, ga opolnomočiti po poteh opogumljanja, usposabljanja, podpiranja ter usmerjanja k polnejšemu uresničevanju njegovih temeljnih potreb, razvoju njegovih potencialov in predvsem v smeri sožitja s samim seboj in s svojim okoljem. Pri tem izhaja iz posameznikovih temeljnih potreb, želja, osebnih in okoljskih potencialov oz. značilnosti njegovega specifičnega socio-kulturnega okolja. Posameznika vodi k temu, da bi življenje živel polno in za sebe smiselno.

Socialno pedagoško delo temelji na osebnem odnosu. Po spoznanjih različnih temeljnih strok odnos predstavlja možnost za bolj polno in celovito doživetje samega sebe in je s tem eden od najučinkovitejših medijev za razvijanje novih vzorcev doživljanja in vedenja. Na profesionalne odnose, v katere strokovnjak pri delu z ljudmi vstopa, vplivajo osebnostne, kulturne in druge značilnosti vseh vpletenih oseb. Na odnos tako s svojo osebnostjo in strokovno usposobljenostjo strokovnjak ključno vpliva. Osebnostni vidik vključuje njegovo zavestno in izvenzavestno čustveno dogajanje, motivacijo, sposobnost ustvarjanja medosebnih odnosov, značaj, stališča in prepričanja ter duhovno razsežnost. Ker je osebnostni vidik pri ustvarjanju profesionalnega odnosa tako pomemben, je potrebno, da strokovna usposobljenost poleg znanj in metod v ožjem pomenu besede, vključuje tudi pripravljenost - motiv in znanje, za reflektiranje svojega dela ter odprtost za socialno učenje, razvijanje občutljivosti za socialna dogajanja.

Socialna pedagogika se zaveda prepletenosti ter vzajemne povezanosti posameznika in njegovega socialnega okolja. Zato se usmerja tudi v delo s skupinami in posameznikovimi socialnimi mrežami, vpliva na razvoj in spreminjanje institucij ter javno deluje in se zavzema za ustvarjanje pogojev za človekov polni razvoj. Pri tem se posebej usmerja na izraziteje šibke, prikrajšane, ogrožene oz. ranljive posameznike ter skupine.

II. Koga kodeks zavezuje

Etični kodeks socialne pedagogike zavezuje poklicne in nepoklicne delavke, ki delajo na področju socialne pedagogike.

III. Usmerjevalna vloga etičnega kodeksa

Etični kodeks delavce na področju socialne pedagogike podpisnike zavezuje k etičnemu ravnanju, usmerjenemu v najboljše dobro ljudi, s katerimi delajo, v nadaljevanju "uporabnikov". "Najboljše dobro" uporabnic oz. uporabnikov pa ni nekaj stalnega ali trdno določenega, pač pa ima v vsaki posamezni situaciji edinstvena izhodišča in edinstveno vsebino. Socialni pedagog je torej vselej znova pred izzivom, da s svojim znanjem in človeško naklonjenostjo obravnava vsakega posameznika kot enkratno individuum in jemlje vsako situacijo kot tako, ki se še ni zgodila.

Etični kodeks naj bi delavcem na področju socialne pedagogike ne služil le kot usmeritev in podpora pri njihovem delovanju ter profesionalnem razvoju, pač pa tudi kot zaščita pred neupravičenimi zahtevami njihovega delovnega ter širšega okolja.

IV. Splošna izhodišča

- Socialni pedagog pozna in upošteva pravice uporabnikov. Te pravice so utemeljene v mednarodni deklaraciji o človekovih pravicah, konvenciji OZN o otrokovih pravicah, deklaraciji o psiholoških pravicah otrok ali drugih konvencijah, ki se smiselno nanašajo na delo socialnega pedagoga.
- Socialni pedagog dela po svojih najboljših močeh, se etično odloča v najboljše dobro uporabnikov ter prevzema za svoje delo polno odgovornost.
- Kadar je v situaciji, da mora izbirati med najboljšim dobrim uporabnika ter interesi ali zahtevami svoje ustanove (ali drugih subjektov), se odloča za korist uporabnika, ki mu je etično prvenstveno zavezan.
- Socialni pedagog izhaja iz človekoljubnosti, ki se kaže v spoštovanju življenja, veri v človekovo rast, razvoj oz. zmožnost spreminjanja, v spoštovanju njegove edinstvenosti in osebne svobode ter v zavedanju, da različnost človeštvo bogati. Zaveda se ključnega pomena optimizma in ljubezni.
- Socialni pedagog se zavzema za take standarde dela, ki uporabnikom zagotavljajo optimalne pogoje za razvoj njihovih zmožnosti.
- Socialni pedagog se zaveda vrednosti in čudovitosti vsega živega ter človekove povezanosti in usodne soodvisnosti z vsem živim in neživim okoljem. Pri svojem delu tako sledi viziji, da bi prihajajočim generacijam zapustil/a svet, v katerem je vredno živeti. K temu usmerja in spodbuja tudi druge ljudi.
- Socialni pedagog skrbi, da uporabnika zaradi kakršnihkoli razlogov ne diskriminira in ga zagovarja, če ga diskriminirajo drugi. Prizadeva si za uresničevanje pravic vseh do enakih možnosti.

V. Odgovornost socialnih pedagogov v odnosu do posameznih skupin

Odgovornost do uporabnikov

spoštovanje

- Socialni pedagog dela v dobro posameznika, ki mu v okviru profesionalnega odnosa nudi sprejemanje, razumevanje, podporo, svetovanje in druge oblike pomoči. Pri tem izhaja iz človeka, ki mu nudi pomoč, spoštuje njegovo avtonomnost in verjame vanj.
- Socialni pedagog spoštuje telesno in duševno integriteto ter dostojanstvo uporabnikov, njihovo telesno in duševno enkratnost in dostojanstvo.
- Socialni pedagog si pri načrtovanju in izbiri delovnih pristopov prizadeva razumeti in sprejema svojevrstnost vsakega posameznika.
- Socialni pedagog varuje uporabnika pred vplivi komercialnih pritiskov svojega delovnega oz. širšega okolja.
- Socialni pedagog varuje zaupane podatke kot poklicno skrivnost.
- Socialni pedagog spoštuje zasebnost ter zasebni prostor uporabnikov ter jih varuje pred posegi tretjih oseb.
- Socialni pedagog ohranja ustrezno mejo med osebnimi in strokovnimi odnosi.
- V primeru, da socialni pedagog uporabnikom ni v celoti kompetenten pomagati, poišče pomoč med svojimi kolegi ali v drugih službah.

- Socialni pedagog skrbi, da pravice uporabnikov niso ogrožene s posegi različnih drugih strokovnjakov, strokovnih služb in institucij.

participacija

- Socialni pedagog gradi na odnosu zaupanja. Zato dejavno ustvarja pogoje, da se tak odnos lahko razvije.
- Pri načrtovanju in izvajanju dela izhaja iz uporabnikovih zaznav in teženj. Zato sistematično posveča pozornost spoznavanju le teh ter spoštuje in upošteva njegove pobude, neguje stik z njim.
- Socialni pedagog nudi pomoč pri zagovarjanju interesov uporabnika, pomaga pri izražanju njegovih mnenj, potreb in želja.
- Socialni pedagog vsakemu uporabniku nudi možnost izbire.
- Socialni pedagog uporabnika uči vseh potrebnih spretnosti in znanj, ki povečujejo njegove možnosti participacije ter s tem povečujejo njeno/njegovo samostojnost.
- Socialni pedagog odpira realne možnosti za uporabnikovo participacijo (za to, da si ta v čim večji meri sam oblikuje življenje), ščiti prostor njegove aktivnosti.
- Socialni pedagog skupaj z uporabnikom spremlja uresničevanje dogovorov in skupaj z njim vrednoti svoje delo.
- Socialni pedagog seznanja uporabnika z njegovimi pravicami, dolžnostmi in realnimi možnostmi.

Odgovornost do samega sebe

profesionalni in osebni razvoj

- Socialni pedagog skrbi za svoj stalni profesionalni razvoj; tekoče spremlja razvoj profesije, posebno na svojem delovnem področju; uvaja nove metode dela ter deluje v skladu s tekočimi strokovnimi dognanji.
- Socialni pedagog se po svojih močeh in interesih udeleži v izpopolnjevanju, dodatnem izobraževanju in raziskovalnem delu ter s tem povečuje lastno profesionalno kompetentnost ter prispeva k razvoju profesije.
- Socialni pedagog skrbi za svoj celostni razvoj.
- Socialni pedagog svoje izkušnje pri delu sproti reflektira na osebni ravni, po možnosti pa tudi na ravni skupine.
- Socialni pedagog spodbuja razvoj in oblikovanje skupin in oblik dela, ki mu znotraj delovnih nalog, katere opravlja, omogočajo psihohigieno (podporne, intervizijske oz. supervizijske skupine...).
- Socialni pedagog si s pomočjo evalvacije razjasnjuje svoje početje in s tem krepi svoje osebne in profesionalne kompetence ter jača svojo poklicno identiteto.
- Socialni pedagog spozna in spoštuje lastne (osebne in profesionalne) meje in jih tudi jasno izraža.
- Socialni pedagog se je v položaju konflikta vlog, ko različni posamezniki oz. ustanove od njega pričakujejo različne stvari, dolžan opredeliti in zjasniti.

Odgovornost do stroke

- Socialni pedagog se zavzema ter s svojim delom ustvarja visoke standarde socialno pedagoškega dela ter ustrezne delovne pogoje.
- Socialni pedagog pošteno in odgovorno uporablja tuje znanstvene dosežke in spoznanja ter spoštuje avtorske pravice.
- Zavzema se za dostopnost informacij ter spoznanj s področja svojega dela.

Odgovornost do ustanove, kjer je socialni pedagog zaposlen

avtonomija

- Socialni pedagog dosledno ločuje, kdaj govori ali deluje v imenu ustanove in kdaj izraža svoje lastno stališče.
- Kadar je v situaciji, da mora izbirati med interesi svoje ustanove ter načeli poklicne etike, daje prednost poklicnim etičnim načelom, s tem da nastali etični konflikt jasno izrazi v kolektivu in tvorno prispeva k njegovi razrešitvi.
- V primeru konflikta, ki je znotraj določene ustanove nerešljiv, poišče možnost reševanja konflikta zunaj nje, pri častnem razsodišču oz. drugih za to pristojnih ustanovah oz. posameznikih.

sledenje/lojalnost

- Socialni pedagog spoznava, spoštuje in uresničuje program ustanove, v kateri je zaposlen, prizadeva si dosegati njene cilje.
- Socialni pedagog razjasni in v potrebi meri uskladi svoje ravnanje, glede na cilje in usmeritve ustanove.
- Nesporazume rešuje v odkritem dialogu znotraj ustanove.
- Socialni pedagog je v javnosti do svoje ustanove lojal in s svojim delovanjem prispeva k njenemu ugledu.

Odgovornost do sodelavcev

sodelovanje

- Socialni pedagog si prizadeva za sodelovanje in medsebojno pomoč med ljudmi, s katerimi dela.
- Socialni pedagog svoje postopke in dejanja s sodelavci medsebojno usklajuje.
- Socialni pedagog nastopa interdisciplinarno - se povezuje s pripadniki tudi drugih strok, z njimi enakovredno izmenjuje mnenja, jih seznaja s svojim poklicnim ravnanjem in pri svojem delu upošteva njihova znanja in ugotovitve (v kolikor se to ne izključuje z interesi uporabnikov).

jasnost odnosov

- Socialni pedagog skrbi za jasne odnose v delovnem kolektivu, spodbuja in ohranja dialog med sodelavci in je jasen pri izražanju svojih stališč.
- Socialni pedagog nesporazume s sodelavci razčišča diskretno in dosledno.

podpora

- Socialni pedagog nudi pomoč in oporo novincem v kolektivu, študentom na praksi ali prostovoljcem.
- Socialni pedagog spoštuje strokovno in osebnostno usmeritev svojih sodelavcev.
- Socialni pedagog daje in sprejema od sodelavcev pomoč in oporo v različnih (konfliktnih) situacijah.
- Socialni pedagog se zavzema za tiste sodelavce, ki so v težavah, ker so ravnali po svoji lastni presoji, s katero pa se sam nujno ne strinja.

Odgovornost do drugih institucij in strokovnih delavcev, vpletenih v obravnavo

- Socialni pedagog spodbuja ter pospešuje potreben pretok informacij in sodelovanje med posameznimi ustanovami oz. posamezniki.
- Socialni pedagog spoštuje etična načela in strokovno znanje drugih profesij.

- Socialni pedagog se v primeru nesporazumov med posameznimi vpletenimi jasno opredeli, načeloma pa si prizadeva v dialogu poiskati rešitev, optimalno za svojega uporabnika.

Odgovornost do uporabnikovih bližnjih

- Socialni pedagog se zaveda ključnega pomena dogajanja znotraj družine oz. druge oblike skupnega življenja, v kateri uporabnik živi ter to pri svojem delu upošteva.
- Odpira in spodbuja dialog z uporabnikovimi bližnjimi.
- Prisluhne njihovim opažanjem, se pred odločitvami z njimi posvetuje ter upošteva njihove želje in nazore, v kolikor je to tudi v skladu z interesi uporabnika samega.

Odgovornost do širšega okolja, javnosti

- Socialni pedagog prispeva k obveščenosti, razumevanju in ozaveščenosti strokovnih dognanj, rezultatov raziskav in delovanja prakse v javnosti.
- Deluje v smeri prepoznavanja in promoviranja pravic uporabnikov v javnosti in s tem omogoča sprejemanje različnosti ter dviganje nivoja tolerance v družbi.
- Socialni pedagog je pri sporazumevanju z mediji preudaren in dosleden.
- Od družbe zahteva ustrezne pogoje za optimalno življenje svojih uporabnikov.
- Socialni pedagog podpira politiko in zakone, ki po njegovi profesionalni presoji prispevajo k dobrobiti njegovih uporabnikov in odklanja takšne, ki niso v skladu z njegovimi profesionalnimi prepričanji.

* * * * *

Dobro življenje ni nekaj splošnega, serijsko izdelanega, temveč si ga ljudje ukrojimo 'po meri'. Sleherni si ga mora ustvarjati, kakor mu narekuje njegova posameznost, ki je enkratna, neponovljiva ... in krhka. Modrost in zgled ljudi nam pri dobrem življenju lahko pomagata, ne moreta pa nas nadomestiti... (...) Po meni ti etika lahko pove le to, da išči in premišljuje s svojo glavo, svobodno in brez izgovorov: odgovorno (Salvater, 1995, s. 160-161).

Opomba: jezikovna moška oblika (delavec, uporabnik, itd) v besedilu kodeksa se nanaša na oba spola!

Osnutek etičnega kodeksa je bil obravnavan na dveh kongresih oz. študijskih srečanjih Združenja za socialno pedagogiko v letih 2000 in 2001, nato pa sprejet na Občnem zboru Združenja za socialno pedagogiko dne 15. 4. 2004.

ABECEDNO KAZALO AVTORJEV

Bahovec Igor	70	Komárik Emil	104
Bajželj Boštjan	96, 120	Konec Juričič Nuša	76, 80
Bašić Josipa	103, 105	Koštál Roman	47
Benedik Irena	85	Kotnik Aleksander	36
Bevc Viktorija	53	Kotnik Boštjan	93
Bilban Katja	92	Krajnc Suzana	98
Borštner Irena	88	Krajncan Mitja	62
Brečko Franc	55	Kranjc Mina	84
Brinovšek Manja	95, 97	Kranželič Tavra Valentina	105
Cerjak Martin	44, 116	Krek Milan	77, 114
Cuder Alenčica	49	Kruhar Bojan	65
Čačinovič Vogrinčič Gabi	67	Lebedina-Manzoni Marija	106
Černetič Igor	90	Lighthart Leo	112
Černigoj Matej	71, 99	Lipičar Tamara	93
Četina Andreja	93	Lovišček Patricija	90
Dekleva Bojan	31, 94, 114	Majcen Tomaž	44
Dežman Aleš	88	Mali Bernarda	52
Dobravc Sonja	57	Mesič Jurin Sanda	89
Dominik Polona	55	Metelko Lisec Tanja	59, 96
Dovgan Fulvio	44	Metljak Uroš	122
Dražumerič Tjaša	95, 99	Mikek Karmen	64
Drglin Zalka	46	Milavec Majda	96, 120
Durjava Nataša	49	Močivnik Ladislav	60
Fajdiga Mojca	95	Modic David	79
Ferić Martina	103	Müller Burkhard	110
Filipčič Katja	58	Novak Tihana	106
Frommann Anne	27	Ogrin Maja	117
Fudaly Peter	103	Pal Tončka	34
Fulopová Eva	104	Pavlič Tanja	89
Gerjevič Mateja	83	Peters Friedhelm	26, 103
Glăveanu Ioana – Corina	105	Petrovec Dragan	29
Glăveanu Vlad – Petre	105, 110	Pinosa Rafo	114
Glušič Nada	84	Pipan Maja	95, 99
Gombač Sabina	41	Počivalšek Vanja	63
Gorenc Mateja	75	Podkrajšek Damjana	80
Gorše Biljana	54	Poljšak Škraban Olga	68
Grabeljšek Vlasta	56	Prelić Danijela	60
Grcić Denis	51, 95	Prijatelj Sabina	88
Grobelšek Andreja	64	Primožič Breda	46
Habe Damjan – Habo	116, 120	Pšunder Mateja	40
Hough Michael	102	Pukančik Milan	104
Jazbec Lili	78	Purkart Barbara	76
Jazbec Marjeta	98	R. Ožek Simona	74
Jeđud Ivana	106	Radonjič – Miholič Vesna	117
Jeriček Helena	92	Rankelj Janez	65, 69
Kasjak Olga	48, 54	Rant Meta	121
Klanšek Drago	92	Rapuš Pavel Jana	52
Klemenčič Ingrid	38	Ravnik Slavica	91
Klemenčič Mija Marija	66, 114	Razpotnik Špela	94, 99, 122
Kobolt Alenka	30, 95, 114	Robič Irena	42
Koch Joseph	103	Rostohar Dženi	69
Kokelj Vida	92	Sande Matej	84
Koller-Trbovič Nivex	50	Selčan Urška	95

Simonič Barbara	67, 97	Trampuž Dragan.....	49
Sirnik Iris	88, 122	Trede Wolfgang	28
Sitar-Cvetko Jelena.....	95	Trtnik Ana	43
Sivka Katja	95, 97	Urbančič Emil.....	56
Stare Andreja	95	Velič Irena	82
Starman Vesna	86	Vene Simon	100
Steiner Tjaša	92, 121	Verbnik Dobnikar Tatjana	59
Sterle Ksenja	55	Veronika Verbič Marija	67, 97
Sutherland Michael	111	Vičar Živa	95, 99
Svetin Jakopič Simona	81	Vodenik Karmen	35
Svetlíková Jana	104	Vogrin Jerneja	56
Šýkora Petr.....	107	Zgaga Pavel.....	39
Šantej Marija	35	Zorc-Maver Darja	26, 31, 114
Šaponjić Svetlana.....	61	Zrim Martinjak Nataša.....	41
Škoflek Ivan	74	Zupan Irena.....	63
Škoviera Albín.....	104	Zupančič Kristina.....	95, 97
Šorli Andrej	37	Zupančič Melita	45
Štefančič Tanja	117	Žabkar Širec Polonca.....	116
Šuen Lidiya	37	Žerovnik Vojka	51
Šugman Bohinc Lea	72	Žižak Antonija	50, 102
Švarc Edita	73		